

Opdrachtgever:

Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang vzw

Behoeften aan nieuwe vormen van buitenschoolse opvang in Limburg

Onderzoekers: Nico Steegmans
Nathalie Ferong
Anneleen Vandenberk

Promotor: Prof. dr. Mieke Van Haegendoren

november 2001

Sein

Universitaire Campus - Gebouw D - B - 3590 Diepenbeek

t ++32 11 26 86 74
sein@luc.ac.be

f ++ 32 11 26 87 31
www.luc.ac.be/sein/

VOORWOORD

Sinds 1991 is de vzw Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang bezig met de uitbouw van specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) in de provincie Limburg. Het kinderopvanglandschap is op 10 jaar tijd grondig gewijzigd. Momenteel zijn er in Limburg ongeveer 3 500 plaatsen voor buitenschoolse kinderopvang in IBO's, onder toezicht van Kind en Gezin. De PCBO zorgt voor de begeleiding van de meeste van deze initiatieven. Jaarlijks maken bijna 15 000 kinderen van deze opvang gebruik, voor en na de schooluren, op woensdagnamiddag, op schoolvrije dagen en tijdens vakanties.

We stellen vast dat de huidige IBO's met wachtlijsten moeten werken, wat betekent dat er nog meer opvangplaatsen moeten gecreëerd worden. Daarnaast moet de opvang echter (nog) meer aangepast worden aan de noden van ouders, zonder het belang van het kind hierbij uit het oog te verliezen.

Het is trouwens een van de opdrachten van de PCBO om in te spelen op nieuwe maatschappelijke behoeften en aangepaste initiatieven te ontwikkelen.

We wilden graag een duidelijker zicht krijgen op de behoeften van ouders aan 'atypische opvang' zoals bijvoorbeeld 's morgens vroeg of 's avonds laat of in het weekend. Daarnaast wilden we speciale aandacht besteden aan de opvang van bijzondere doelgroepen (zieke kinderen, tieners, kinderen met een handicap, migrantenkinderen).

Daarom deed de PCBO een beroep op het Sociaal Economisch Instituut (SEIN) van het Limburgs Universitair Centrum (LUC) om een grootschalig onderzoek uit te voeren. In mei 2001 kregen de ouders van 2.000 schoolgaande kinderen, verspreid over gans Limburg, de vraag om mee te werken aan deze enquête.

De helft van hen reageerde positief op deze oproep, waarvoor we hen willen bedanken. Alleen via de stem van de ouders zelf kunnen we immers de juiste behoeften inschatten en een succesvol opvangbeleid uitstippelen.

Langs deze weg wil ik ook een woord van dank richten aan de leden van de werkgroep die de onderzoeksuitvoering mee heeft voorbereid en begeleid.

Tenslotte ben ik de onderzoekers erkentelijk, die in een beperkte tijdspanne dit resultaat afgeleverd hebben.

Op basis van deze onderzoeksresultaten zal de PCBO initiatieven nemen om het bestaande aanbod in de provincie Limburg af te stemmen op de gedetecteerde behoeften aan buitenschoolse opvang.

Sonja Claes

voorzitter vzw Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD.....	3
INHOUDSTAFEL	5
LIJST TABELLEN.....	9
HOOFDSTUK 1 HET ONDERZOEKSKADER	17
1.1. Onderzoeksvraag	17
1.2. Operationalisering van de onderzoeksvraag	17
HOOFDSTUK 2 METHODOLOGIE.....	19
2.1. De onderzoekspopulatie en de steekproef.....	19
2.2. De onderzoeksmethode.....	21
2.3. De vragenlijst	22
2.4. Gegevensverwerking en rapportering	23
HOOFDSTUK 3 SOCIO-DEMOGRAFISCHE EN PROFESSIONELE GEGEVENS.....	25
3.1. Wie zijn de respondenten?	25
3.2. Geografische situering van de gezinnen	25
3.3. Samenstelling van het gezin	27
3.4. Specifieke doelgroep: gezinnen met gehandicapte kinderen.....	29
3.5. Etnische herkomst van het gezin	30
3.6. Socio-professionele situatie van het gezin	31
3.7. Huidige werksituatie van het gezin gerelateerd aan opvangproblemen.....	36
HOOFDSTUK 4 BUITENSCHOOLSE OPVANG	39
4.1. Gebruik van voorschoolse opvang.....	42
4.2. Gebruik van naschoolse avondopvang	45
4.3. Gebruik van naschoolse woensdagopvang.....	47
4.4. Gebruik van opvang op facultatieve vrije dagen	49
4.5. Gebruik van opvang voor korte schoolvakanties	51
4.6. Gebruik van opvang tijdens de zomervakantie.....	54
HOOFDSTUK 5 OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN.....	59
5.1. De combinatie van de behoefte aan gewone buitenschoolse opvang en de behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen (situatie maart 2001).....	59
5.2. Opvang op afwijkende tijdstippen (situatie maart 2001)	62
5.3. Soorten opvang in functie van de verschillende afwijkende tijdstippen.....	67
5.3.1. Gebruik van opvang op weekdays voor 7 uur.....	67
5.3.2. Gebruik van opvang op weekdays na 18 uur	69
5.3.3. Gebruik van opvang op weekdays 's nachts.....	71

5.3.4.	Gebruik van opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk.....	73
5.3.5.	Gebruik van opvang tijdens het weekend 's nachts	74
5.3.6.	Gebruik van opvang op zaterdag	76
5.3.7.	Gebruik van opvang op zondag	77
5.4.	Belangrijkste opvangvorm op afwijkende tijdstippen.....	79
5.5.	Moeilijkheden bij het vinden van de opvang op afwijkende tijdstippen.....	80
5.6.	Kosten van de opvang	81
5.7.	Mate van tevredenheid over de vorm van opvang (feitelijke situatie versus gewenste situatie).....	83
5.8.	Mate van tevredenheid naar opvangvorm	85
HOOFDSTUK 6	OPVANG BIJ ZIEKTE VAN HET KIND.....	87
HOOFDSTUK 7	OPVANG IN GEVAL VAN ACUTE SITUATIES	93
HOOFDSTUK 8	OPVANG VAN TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR	97
8.1.	Algemene resultaten	97
8.1.1.	Houding van ouders tegenover veel controle versus weinig controle – sterk georganiseerde activiteiten versus vrije activiteiten	97
8.1.2.	Opvangbehoefte voor tieners van 12 tot 15 jaar.....	101
8.2.	Verschillen in tieneropvang naargelang ouders met of zonder tieners van 12 tot 15 jaar	105
SAMENVATTING EN BESLUITEN	.....	113
9.1.	Inleiding.....	113
9.2.	Profiel van de gezinnen waartoe de onderzoekspersonen behoren.....	114
9.2.1.	Gezinssamenstelling.....	114
9.2.2.	Opleiding en beroepsactiviteit.....	115
9.2.3.	Gezinsinkomen.....	116
9.3.	De gewone buitenschoolse opvang.....	117
9.4.	Combinatie opvang gewone en afwijkende tijdstippen	119
9.5.	Opvang op afwijkende tijdstippen	121
9.5.1.	Voor welke kinderen?	121
9.5.2.	In welke gezinnen?.....	122
9.5.3.	Op welke tijdstippen?.....	123
9.5.4.	Wanneer worden de kinderen door wie opgevangen?.....	125
9.5.5.	Moeilijkheden bij het vinden van flexibele vormen van opvang	127
9.5.6.	Tevredenheid over deze opvang	127
9.6.	Opvang van een ziek kind	130
9.6.1.	Kinderen uit de basisschool	130
9.6.2.	Opvang van zieke kinderen uit de eerste en tweede graad secundair onderwijs	132
9.7.	Opvang in geval van acute situaties	132

9.8. Opvang van tieners van 12 tot 15 jaar	134
9.9. Aanbevelingen	135
BIBLIOGRAFIE	139
BIJLAGE 1: VRAGENLIJST	143

LIJST TABELLEN

Tabel 1	Overzicht van de geselecteerde gemeenten naar regio en verstedelijking	20
Tabel 2	Aantal kinderen tussen 2,5 en 15 jaar in de geselecteerde gemeenten op niveau van de populatie en van de getrokken steekproef.....	21
Tabel 3	Aantal gezinnen naar gemeente	26
Tabel 4	Aantal gezinnen naar stedelijke of landelijke gemeente - Basis: totale steekproef, N.R.=8...	26
Tabel 5	Aantal gezinnen naar regio in Limburg - Basis: Totale steekproef, N.R. = 8.....	27
Tabel 6	Aantal gezinnen naar gezinstype – Basis: totale steekproef.....	27
Tabel 7	Aantal respondenten en hun partner naar leeftijdscategorie – Basis: Totale steekproef– N.R. (respondent) = 1 – N.R. (partner) = 11 – NVT (partner) = 77.....	28
Tabel 8	Aantal moeders en vaders naar leeftijdscategorie – Basis: Totale steekproef– N.R. (moeder) = 13 – NVT (moeder) = 8 – N.R. (vader) = 17 – NVT (vader) = 68	28
Tabel 9	Schoolleeftijd van het gezin naar aantal kinderen in het gezin – Basis: totale steekproef.....	29
Tabel 10	Moedertaal van de ouders van het kind – Basis: totale steekproef.....	31
Tabel 11	Afkomst van het kind - Basis: totale steekproef, N.R. = 11	31
Tabel 12	Aantal gezinnen naar betaalde beroepsarbeid van de partners - Basis: totale steekproef– N.R. = 11	32
Tabel 13	Aantal gezinnen naar betaalde deeltijdse / voltijdse beroepsarbeid van de partners – Basis: Totale steekproef– N.R.= 79	33
Tabel 14	Aantal tweeverdienergezinnen en alleenstaande beroepsactieve ouders naar het moment waarop betaalde arbeid wordt verricht – Basis: Substeekproef (n=652) – N.R. = 5	34
Tabel 15	Aantal tweeverdienergezinnen en alleenstaande beroepsactieve ouders naar beroepsniveau – Basis: Substeekproef (n=652) – N.R.=19	35
Tabel 16	Aantal gezinnen naar categorie netto gezinsinkomen – Basis: totale steekproef– N.R.=199	35
Tabel 17	Verandering van werksituatie naargelang gezinstype – Basis: totale steekproef– N.R. (samenwonenden)=30 – N.R.(alleenstaande)=2.....	36
Tabel 18	Werksituatie al dan niet gewijzigd in functie van opvangproblemen naargelang gezinstype – Basis: totale steekproef– N.R.(samenwonenden)=30 – N.R.(alleenstaande)=2.....	36
Tabel 19	Redenen van verandering van werksituatie van één van de partners of van de alleenstaande – Basis: Substeekproef (n=234) – N.R.=32 – Meerdere antwoorden mogelijk	37
Tabel 20	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang – Basis: totale steekproef– N.R.=1 gezin met 2 kinderen.....	39
Tabel 21	Gebruik van buitenschoolse opvang naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef– N.R.=33.....	40

Tabel 22	Gebruik van buitenschoolse opvang naar beroepsactiviteit – Basis: Totale steekproef – N.R.=12.....	40
Tabel 23	Gebruik van buitenschoolse opvang naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=199.....	41
Tabel 24	Gebruik van buitenschoolse opvang naar moedertaal van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R.=32.....	41
Tabel 25	Aantal gezinnen met opvang naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang - Basis: substeekproef n=440 – N.R.=9.....	42
Tabel 26	Aantal gezinnen naar gebruik van voorschoolse opvang - Basis: totale steekproef – N.R.=8 gezinnen en 13 kinderen.....	42
Tabel 27	Gebruik van voorschoolse opvang naar gezinstype – Basis: Substeekproef.....	43
Tabel 28	Alle voorschoolse opvangvormen, over de kinderen heen, naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (210 gezinnen) – N.R. = 5 – Meerdere antwoorden mogelijk.....	44
Tabel 29	Belangrijkste vorm van voorschoolse opvang voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang).....	44
Tabel 30	Aantal gezinnen naar gebruik van naschoolse opvang - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 15 kinderen.....	45
Tabel 31	Instanties voor naschoolse opvang naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=316 gezinnen) – N.R.=23 - Meerdere antwoorden mogelijk.....	46
Tabel 32	Belangrijkste vorm van naschoolse opvang voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang).....	46
Tabel 33	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op woensdagnamiddag - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 16 kinderen.....	47
Tabel 34	Gebruik van buitenschoolse opvang op woensdagnamiddag naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7.....	47
Tabel 35	Instanties voor opvang op woensdag naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n =225 gezinnen) – N.R.= 15 - Meerdere antwoorden mogelijk.....	48
Tabel 36	Belangrijkste vorm van opvang op woensdagnamiddag voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang).....	48
Tabel 37	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op facultatieve vrije dagen - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 17 kinderen.....	49
Tabel 38	Gebruik van buitenschoolse opvang op vrije dagen naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7.....	49
Tabel 39	Gebruik van buitenschoolse opvang op vrije dagen naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef.....	50
Tabel 40	Instanties voor opvang op facultatieve vrije dagen naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n = 288 gezinnen) – N.R. = 11 - Meerdere antwoorden mogelijk.....	50

Tabel 41	Belangrijkste vorm van opvang op vrije dagen voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang).....	51
Tabel 42	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens korte schoolvakanties - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 17 kinderen.....	51
Tabel 43	Gebruik van opvang in korte schoolvakanties naar gemeentegrootte – Basis: Substeekproef	52
Tabel 44	Gebruik van buitenschoolse opvang in korte schoolvakanties naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7	52
Tabel 45	Gebruik van buitenschoolse opvang in de korte schoolvakanties naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef.....	52
Tabel 46	Instanties opvang voor korte schoolvakanties naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n =293 gezinnen) – N.R.= 10 - Meerdere antwoorden mogelijk.....	53
Tabel 47	Belangrijkste vorm van opvang op korte schoolvakanties voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang).....	54
Tabel 48	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens de zomervakantie - Basis: totale steekproef – N.R.=8 gezinnen en 14 kinderen	54
Tabel 49	Gebruik van buitenschoolse opvang in de zomervakantie naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=6	55
Tabel 50	Gebruik van buitenschoolse opvang in de zomervakantie naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef.....	55
Tabel 51	Instanties voor opvang tijdens de zomervakantie naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n = 305 gezinnen) – N.R.= 13 - Meerdere antwoorden mogelijk.....	56
Tabel 52	Belangrijkste vorm van opvang in de zomervakantie voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)	57
Tabel 53	Gebruik van opvangvormen in de zomervakantie naar gezinstype – Basis: Substeekproef..	57
Tabel 54	Nood aan gewone opvang en/of opvang op afwijkende tijdstippen (100%=totale populatie)	59
Tabel 55	Nood aan gewone opvang en/of opvang op afwijkende tijdstippen in functie van schoolleeftijd.....	60
Tabel 56	Gebruik van soort opvang naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R. = 4.....	60
Tabel 57	Gebruik van soort opvang naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R. = 35...	61
Tabel 58	Gebruik van soort opvang naar beroepsarbeid van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R. = 15.....	61
Tabel 59	Gebruik van soort opvang naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R. = 200	62
Tabel 60	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op afwijkende tijdstippen – Basis: totale steekproef – N.R.=3.....	62

Tabel 61	Nood aan opvang op afwijkende tijdstippen naar schoolleeftijd Basis: totale steekproef - NR = 37	63
Tabel 62	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R.=3.....	63
Tabel 63	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen volgens schoolleeftijd, naar gezinstype.....	64
Tabel 64	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R.=35.....	64
Tabel 65	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar beroepsactiviteit – Basis: Totale steekproef – N.R.=14.....	65
Tabel 66	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=200.....	65
Tabel 67	Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar moedertaal van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R.=3.....	65
Tabel 68	Aantal gezinnen met opvang op afwijkende tijdstippen naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang – Basis: Substeekproef	66
Tabel 69	Aantal gezinnen volgens schoolleeftijd (basisonderwijs) met opvang op afwijkende tijdstippen naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang – Basis: Substeekproef.....	66
Tabel 70	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays 's morgens voor 7 uur – Basis: totale steekproef – N.R.=9.....	67
Tabel 71	Gebruik van buitenschoolse opvang voor 7 uur 's morgens naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die afwijkende opvang gebruiken)	67
Tabel 72	Aantal gezinnen naar aanvangsuur van opvang 's morgens - Basis: Substeekproef (n=41) – N.R.=5.....	68
Tabel 73	Instanties voor opvang op weekdays 's morgens voor 7 uur naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=41) - N.R.=1.....	68
Tabel 74	Redenen voor keuze van opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=41) – N.R.=5	69
Tabel 75	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays na 18 uur – Basis: totale steekproef – N.R.=6.....	69
Tabel 76	Gebruik van buitenschoolse opvang op weekdays 's avonds na 18 uur naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die afwijkende opvang gebruiken)	70
Tabel 77	Aantal gezinnen naar gewenst einduur van opvang na 18 uur - Basis: Substeekproef (n=115) – N.R.=12.....	70
Tabel 78	Instanties voor opvang op weekdays na 18 uur naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=115) – N.R.=3.....	71
Tabel 79	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=112) – N.R.=5.....	71

Tabel 80	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays 's nachts – Basis: totale steekproef – N.R.=8.....	72
Tabel 81	Instanties voor opvang op weekdays 's nachts naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef – N.R.=1	72
Tabel 82	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=21) – N.R.=2	73
Tabel 83	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk – Basis: totale steekproef – N.R.=9	73
Tabel 84	Instanties voor opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=23) – N.R.=1	74
Tabel 85	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=22) – N.R.=1	74
Tabel 86	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens het weekend 's nachts – Basis: totale steekproef – N.R.=8	75
Tabel 87	Instanties voor opvang tijdens het weekend 's nachts naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=30) – N.R.=1	75
Tabel 88	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=29) – N.R.=4	76
Tabel 89	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op zaterdag – Basis: totale steekproef – N.R.=776	
Tabel 90	Instanties voor opvang op zaterdag naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=54)	77
Tabel 91	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef – N.R.=3	77
Tabel 92	Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op zondag – Basis: totale steekproef – N.R.=1078	
Tabel 93	Instanties voor opvang op zondag naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=21)	78
Tabel 94	Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef – N.R.=3	79
Tabel 95	Belangrijkste opvangvorm op afwijkende tijdstippen – Basis: Substeekproef (n=155) – N.R.=1.....	79
Tabel 96	Totaal van de eerste en tweede reden om een bepaalde opvangvorm te kiezen op een bepaald tijdstip.....	80
Tabel 97	Moeilijkheden bij het vinden van opvang naar gelang het tijdstip van de benodigde opvang	81
Tabel 98	Totaal bedrag, besteed aan kinderopvang op één maand – Basis: Respondenten die een bedrag vermelden (n=64)	82
Tabel 99	Opvangkosten opgesplitst in gewone kinderopvang en opvang voor afwijkende tijdstippen – Basis: Substeekproef (n = 65).....	83
Tabel 100	Algemene tevredenheid over de belangrijkste opvangvorm voor het kind op afwijkende uren – Basis: Substeekproef, N.R.=5	83

<i>Tabel 101 Rangorde van kwaliteitscriteria naar % zeer tevredenen .....</i>	<i>84</i>
<i>Tabel 102 Gewenste praktische veranderingen in verband met de opvang op moeilijke tijdstippen – Basis: Diegenen met nood aan opvang op afwijkende tijdstippen – N.R.=6.....</i>	<i>85</i>
<i>Tabel 103 Categorieën van opvang naar graad van tevredenheid – Basis: Substeekproef (n=145) – N.R.= 5.....</i>	<i>86</i>
<i>Tabel 104 Categorieën van opvang naar gemiddelde graad van tevredenheid – Basis: Substeekproef (n=145) – N.R.= 5 .....</i>	<i>86</i>
<i>Tabel 105 Instanties voor opvang van het zieke kind, naar frequentie van voorkomen als eerste of als tweede belangrijkste opvangvorm – Basis: Totale steekproef – N.R.=13 .....</i>	<i>88</i>
<i>Tabel 106 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R.=13.....</i>	<i>89</i>
<i>Tabel 107 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R.=43 .....</i>	<i>89</i>
<i>Tabel 108 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=208 .....</i>	<i>90</i>
<i>Tabel 109 Belangrijkste opvanginstantie van zieke kinderen naar schoolleeftijd.- Basis: totale steekproef. N.R.=47.....</i>	<i>90</i>
<i>Tabel 110 Mate van tevredenheid van ouders en kinderen over de opvang bij ziekte van het kind.– Totale steekproef.....</i>	<i>91</i>
<i>Tabel 111 Aantal ouders wiens voorkeur overeenkomt met de belangrijkste opvangvorm van het zieke kind– Basis: Totale steekproef – N.R.=43.....</i>	<i>92</i>
<i>Tabel 112 Instanties voor opvang in geval van acute situaties opgesplitst naar regelmaat van gebeuren – Basis: Substeekproef (n=193) – Twee antwoorden mogelijk .....</i>	<i>94</i>
<i>Tabel 113 Plotse nood aan opvang naar schoolleeftijd. Basis: totale steekproef. N.R.=35.....</i>	<i>95</i>
<i>Tabel 114 Plotse nood aan opvang in de basisschool. Basis: substeekproef=751.....</i>	<i>95</i>
<i>Tabel 115 Voorkeuren m.b.t. opvang van jonge tieners in volgorde van het percentage “helemaal eens” – Basis: totale steekproef 5=helemaal eens – 4 = eens – 3 = niet eens/niet oneens – 2 = oneens – 1= zeer oneens .....</i>	<i>98</i>
<i>Tabel 116 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. weinig georganiseerde / vrije activiteiten tijdens tieneropvang .....</i>	<i>99</i>
<i>Tabel 117 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. sterk georganiseerde activiteiten tijdens tieneropvang.....</i>	<i>100</i>
<i>Tabel 118 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. weinig controle tijdens tieneropvang.....</i>	<i>100</i>
<i>Tabel 119 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. veel controle tijdens tieneropvang.....</i>	<i>100</i>
<i>Tabel 120 Nood aan tieneropvang – Basis: totale steekproef – N.R.=135.....</i>	<i>101</i>

<i>Tabel 121 Tijdstippen opvangbehoefte voor tieners – Basis: substeekproef (diegenen die vinden dat tieneropvang nodig is).....</i>	<i>102</i>
<i>Tabel 122 Voorkeur voor type opvang voor tieners tijdens het schooljaar – Basis: Totale steekproef – N.R.=86.....</i>	<i>102</i>
<i>Tabel 123 Nood aan tieneropvang tijdens schooljaar – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=15 .....</i>	<i>103</i>
<i>Tabel 124 Voorkeur voor organisator van tieneropvang tijdens het schooljaar – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden tijdens het schooljaar) – Meerdere antwoorden mogelijk – Gemiddeld 1,8 antwoorden per respondent .....</i>	<i>103</i>
<i>Tabel 125 Voorkeur voor type tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Totale steekproef – N.R.=94 .....</i>	<i>104</i>
<i>Tabel 126 Nood aan tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=17.....</i>	<i>104</i>
<i>Tabel 127 Voorkeur voor organisator tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=106 – Meerdere antwoorden mogelijk – Gemiddeld 1,9 antwoorden per respondent.....</i>	<i>105</i>
<i>Tabel 128 Gemiddelde voorkeuren m.b.t. opvang van jonge tieners – Basis: totale steekproef 5=helemaal eens – 1= zeer oneens.....</i>	<i>107</i>
<i>Tabel 129 Nood aan tieneropvang volgens gezinssamenstelling – Basis: totale steekproef – N.R.=135 .....</i>	<i>108</i>
<i>Tabel 130 Tijdstippen opvangbehoefte voor tieners volgens gezinssamenstelling – Basis: substeekproef (diegenen die vinden dat tieneropvang nodig is) .....</i>	<i>109</i>
<i>Tabel 131 Voorkeur tijdens het schooljaar volgens gezinssamenstelling – Basis: Totale steekproef – N.R.=86.....</i>	<i>110</i>
<i>Tabel 132 Voorkeur tijdens de schoolvakanties volgens gezinssamenstelling – Basis: Totale steekproef – N.R.=94 .....</i>	<i>111</i>

HOOFDSTUK 1 HET ONDERZOEKSKADER

Gezin en beroep zijn niet altijd gemakkelijk te combineren. Het vinden van een goede oplossing voor de opvang van kinderen is voor ouders dan ook van het grootste belang. Ofschoon Limburg reeds over een goed uitgebouwd net van opvangvoorzieningen beschikt, zijn er toch nog hiaten op het vlak van opvang van schoolgaande kinderen (voor en na schooltijd, op vrije dagen en tijdens de vakanties). Enerzijds is de behoefte aan opvangplaatsen, omwille van maatschappelijke veranderingen, groter dan ooit en anderzijds is er de expliciete vraag van werkende en niet-werkende ouders om opvang meer aan te passen aan hun noden en behoeften. Dit onderzoek op initiatief van vzw Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang (PCBO) probeert een zicht te krijgen op de huidige vragen en problemen rond buitenschoolse kinderopvang, om op die manier het aanbod aan buitenschoolse opvang in Limburg maximaal af te stemmen op de effectieve behoeften van de Limburgse gezinnen.

1.1. ONDERZOEKSVRAAG

Dit onderzoek probeert een antwoord te geven op enerzijds de vraag naar de behoefte aan atypische en flexibele buitenschoolse kinderopvang en anderzijds de vraag naar de behoefte aan opvang bij bijzondere doelgroepen. Met atypische opvang bedoelen we opvang vòòr 7 uur 's morgens, ná 18u tijdens de werkweek, in het weekend, in het bijzonder 's nachts in het weekend en langer dan 10 uur achter elkaar. Als bijzondere doelgroepen werden kinderen met een handicap en tieners weerhouden. Bij flexibele opvang maken we een onderscheid tussen opvang voor een ziek kind en occasionele, plotse opvang.

1.2. OPERATIONALISERING VAN DE ONDERZOEKSVRAAG

Bij de **identificatiegegevens** werd er - gezien de specifieke probleemstelling - naast het opleidingsniveau, de gezinssamenstelling, het beroep, ... ook gevraagd naar de specifieke **werksituatie** van de moeders en de vaders: ploegen-, nachtarbeid, zelfstandigentatuut, weekendarbeid, deeltijdse arbeid, flexibele werkuren, woon-werkafstand, ... en de implicatie hiervan op het vlak van opvangbehoefte. In dit rapport zal ook bijzondere aandacht uitgaan naar de specifieke problemen en behoeften van gezinnen met een **alleenstaande** ouder.

Atypische opvang kan ook verwijzen naar bijzondere kenmerken van kinderen. Hierbij denken wij onder meer aan de buitenschoolse opvang van kinderen met een **handicap**. Wat zijn de huidige oplossingen die men gevonden heeft voor dit probleem, wat zijn de knelpunten en de behoeften?

De **12- tot 15-jarigen** behoeven mogelijk een ander soort opvang zowel wat betreft de kwaliteit als de materiële omstandigheden. Hoe groot is deze opvangbehoefte en wat voor kwaliteitseisen stellen ouders op dit vlak?

Tenslotte wordt de **plotse, occasionele** opvang onder de loep genomen. Wat is de omvang van dit probleem, hoe lossen ouders dit probleem op en wat voor moeilijkheden doen zich hierbij voor?

Ook gezinnen met bijzondere kenmerken zoals kansarme gezinnen¹ en allochtone gezinnen verdienen de nodige aandacht. Het is echter methodologisch niet verantwoord om deze groepen op dezelfde manier te benaderen: zowel de steekproeftrekking als het instrument waarmee deze gezinnen in het onderzoek betrokken worden, vereisen een specifieke aanpak. Om te kunnen spreken van een volledig onderzoek naar de behoeften aan bijzondere opvangvormen zullen deze gezinnen betrokken worden in een een nieuw onderzoeksopzet dat plaatsvindt in een latere fase.

---

¹ In Vlaanderen ligt in de provincie *Limburg* het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 5%.

HOOFDSTUK 2 METHODOLOGIE

2.1. DE ONDERZOEKSPOPULATIE EN DE STEEKPROEF

De onderzoekspopulatie bestaat uit Limburgse gezinnen met kinderen tussen 0 en 15 jaar.

Er is geopteerd voor een steekproef van 2000 eenheden. Rekening houdend met een gemiddelde respons van ongeveer 30%, beschikt men op die manier over 600 bruikbare vragenlijsten. Om de respons te verhogen, waren telefonische rappels en het afhalen van de vragenlijsten aan huis voorzien. Op die manier werd een respons van 1033 eenheden gerealiseerd.

Het geografisch gebied van het onderzoek betreft de provincie Limburg. Er werd een systematische, gestratificeerde steekproef getrokken op basis van de bevolkingsregisters. De stratificatie gebeurde naar regio (5 Limburgse regio's: Midden Limburg, Maasland, Noord Limburg, Zuid Limburg en West Limburg) en naar graad van verstedelijking van de gemeente (landelijke en verstedelijkte gemeenten).

De indeling naar landelijke en verstedelijkte gemeenten gebeurde op basis van hun rangordescorpe op de volgende parameters: het aantal inwoners, de bevolkingsdichtheid, het aantal woningen, de graad van tewerkstelling, het aantal zelfstandige ondernemers en het inkomen per inwoner. (Bron: N.I.S. – GOM Limburg 1999)

Er dienden echter een aantal correcties op de steekproef te worden doorgevoerd. Zo was het voor de regio Midden Limburg niet eenvoudig om een verstedelijkte gemeente te selecteren. Kandidaten waren Hasselt en Genk. Aanvankelijk werd geopteerd voor Hasselt. De stuurgroep was echter van mening dat het aandeel eenheden van Hasselt in de steekproef moest worden verdeeld over Hasselt en Genk. Zij voldoen immers beiden aan het criterium 'verstedelijkte gemeente' op basis van de bovenvermelde karakteristieken, met uitzondering voor de parameter 'inkomen'. Hasselt staat voor wat betreft het inkomen per inwoner op de eerste plaats in (Midden) Limburg. Genk scoort hierop veel lager en bekleedt op die manier bij de 9 Midden Limburgse gemeenten een 8ste plaats. Enkel Houhalen-Helchteren scoort lager.

Maar ook voor de regio Zuid Limburg diende een correctie van de steekproef te worden doorgevoerd. Zuid Limburg telt immers een groot aantal heel kleine, landelijke gemeenten. Om het evenwicht tussen de verstedelijkte en de landelijke gemeenten te bewaren, werden twee landelijke gemeenten weerhouden in plaats van één, met name Kortesseem en Hoeselt.

Een derde en laatste correctie van de steekproef werd doorgevoerd omwille van het feit dat het gemeentebestuur van Kinrooi zijn toestemming niet gaf om een steekproef te trekken. Bijgevolg werd Kinrooi vervangen door Dilsen-Stokkem, de eerstvolgende landelijke gemeente in het Maasland.

Op die manier telt de steekproef geen 10 maar 12 gemeenten. Tabel 1 biedt een overzicht van de geselecteerde gemeenten.

Tabel 1 Overzicht van de geselecteerde gemeenten naar regio en verstedelijking

Regio	Landelijk	Stedelijk
Midden Limburg	Opglabbeek	Genk - Hasselt
Maasland	Dilsen-Stokkem	Maasmechelen
Noord Limburg	Meeuwen-Gruitrode	Lommel
West Limburg	Ham	Beringen
Zuid Limburg	Hoeselt - Kortesseem	Sint-Truiden

De 2000 steekprofeenheden werden proportioneel verdeeld over het aantal geselecteerde gemeenten, op basis van hun aandeel in de 2,5 tot 15-jarige bevolking. Met uitzondering voor de gemeenten Hasselt en Genk, gebeurde de trekking op systematische wijze, namelijk ieder 21ste kind. In Hasselt en Genk werd ieder 39ste kind in de steekproef opgenomen. Dit leverde 2046 steekprofeenheden op.

Tabel 2 Aantal kinderen tussen 2,5 en 15 jaar in de geselecteerde gemeenten op niveau van de populatie en van de getrokken steekproef

Geselecteerde gemeenten naar regio	Populatie (*)	Steekproef
Midden Limburg		
Opglabbeek	1.593	72
Genk	11.146	279
Hasselt	9.229	231
Maasland		
Dilsen Stokkem	2.881	137
Maasmechelen	5.947	273
Noord Limburg		
Meeuwen-Gruitrode	2.206	101
Lommel	5.096	233
West Limburg		
Ham	1.372	63
Beringen	6.667	305
Zuid Limburg		
Hoeselt	1.374	63
Kortesseem	1.289	59
Sint-Truiden	5.005	230
Totaal	53.805	2.046

(*) Bron: Studiecel Provinciebestuur Limburg

2.2. DE ONDERZOEKSMETHODE

Het onderzoek werd uitgevoerd door middel van een schriftelijke enquête met een gestandaardiseerde vragenlijst. Vooraf werden ook een 25-tal proefenquêtes afgenomen, zodat de laatste tekortkomingen in de vragenlijst (vb. formulering en routing) konden worden aangepast. De gestandaardiseerde vragenlijst is opgenomen in bijlage.

De respondenten werden verzocht om de ingevulde vragenlijsten in een daartoe voorziene en tegelijk met de vragenlijst bezorgde omslag (port betaald door bestemming) terug te sturen. Er was een help desk voorzien waar de respondenten met al hun vragen terecht konden. Er werd echter vrij weinig gebruik van gemaakt. Slechts een 15-tal personen belden ons, meestal met de vraag "Moeten wij dit wel invullen, want wij hebben weinig / geen nood aan kinderopvang".

In totaal stuurden 588 respondenten een ingevulde vragenlijst terug. Om de gewenste respons te behalen, werd in een tweede fase telefonisch contact opgenomen met alle² onderzoekspersonen om hen aan te sporen om de vragenlijst vooralsnog op te sturen. Indien de respondent dit wenste, werd een afspraak gemaakt om de vragenlijst ter plekke te komen ophalen. In dit telefonisch gesprek werd er ook op aangedrongen dat ouders die geen of weinig nood aan opvang hadden, toch de vragenlijst zouden invullen. In totaal werden nog 445 vragenlijsten (43%) aan huis opgehaald. Op deze manier werd de respons en bijgevolg de representativiteit van de steekproef, sterk verhoogd, namelijk van 588 tot 1033 respondenten.

Wanneer we de vragenlijsten die per post teruggezonden werden, vergelijken met de vragenlijsten die opgehaald werden, stellen we vast dat de het afhalen geleid heeft tot een aanmoediging bij de mensen met een lagere opleiding, met een lager inkomen, die niet allebei beroepsactief zijn, die tot andere nationaliteit behoren, en mensen die geen gebruik maken van opvang op gewone en / of afwijkende tijdstippen. Al deze analyses leveren significante resultaten op.

2.3. DE VRAGENLIJST

De gestandaardiseerde vragenlijst kan opgedeeld worden in vier grote delen. De volledige vragenlijst is weergegeven in bijlage.

In het eerste deel wordt gevraagd naar de **achtergrondgegevens** over het gezin waarin het geselecteerde kind leeft. Vooral de werksituatie van beide partners komt aan bod, aangezien dit meestal bepalend is voor de behoefte aan kinderopvang. In dit deel gaat het over de respondent en de partner waarmee de respondent samenwoont.

In het tweede deel komt de gebruikte **buitenschoolse opvang overdag op weekdagen** aan bod. Dit geldt voor al de kinderen tussen 2,5 tot en met 15 jaar, die deel uitmaken van het gezin. Dit geldt ook voor de gehandicapte kinderen die thuis wonen. Met 'gehandicapte kinderen' wordt bedoeld: 'kinderen waarvoor men verhoogde kinderbijslag ontvangt omwille van de handicap'.

In het derde deel gaat het slechts over het ene, geselecteerde kind. De naam van dit kind stond vermeld op de enveloppe. In dit deel wordt de **opvang op afwijkende tijdstippen / flexibele opvang** bevestigd. We hebben zowel de feitelijke als de gewenste situatie in kaart proberen te

---

² Alle respondenten werden gecontacteerd om niet de link te leggen tussen de ingevulde vragenlijst en de respondent.

brengen. Dit deel bestaat uit drie subdelen: 1. Vragen over opvang op afwijkende tijdstippen, 2. Vragen over opvang van een ziek kind, en 3. Vragen over plotse nood aan opvang.

In het vierde en laatste deel wordt aan iedereen een mening gevraagd over **buitenschoolse opvang van tieners** van 12 tot en met 15 jaar. De ouders die nog geen kinderen in deze leeftijdsgroep hebben, werden ook gevraagd om deze vragen in te vullen.

2.4. GEGEVENSVERWERKING EN RAPPORTERING

De invoer van de gegevens gebeurde aan de hand van File Maker pro. Voor de gegevensverwerking werd gebruik gemaakt van het softwarepakket SPSS.

HOOFDSTUK 3 SOCIO-DEMOGRAFISCHE EN PROFESSIONELE GEGEVENS

De in dit hoofdstuk voorgestelde gegevens hebben in de eerste plaats tot doel een beschrijving te geven van de kenmerken van de groep respondenten en hun partners.

3.1. WIE ZIJN DE RESPONDENTEN?

Het invullen van de vragenlijst gebeurt in 77,9 % van de gevallen door de moeder van het kind. In 21,6 % van de gevallen was het de vader, en in minder dan 1 % van de gevallen was het een nieuwe partner die de vragenlijst invulde.

3.2. GEOGRAFISCHE SITUERING VAN DE GEZINNEN

De totale respons bedraagt 50,5%. De respons was in het algemeen hoger in de landelijke (63,1%) dan in de verstedelijkte gemeenten (46,7%) (Tabel 3). Lommel is hierop de enige uitzondering. Deze verstedelijkte gemeente behaalt een antwoordpercentage van 63,5%. Dit percentage situeert zich zelfs op het niveau van de landelijke gemeenten. Het was te verwachten dat het antwoordpercentage in de verstedelijkte gemeenten lager zou liggen, aangezien hier de anonimiteit groter is en de betrokkenheid van mensen lager is. In de verstedelijkte gemeenten wonen ook meer allochtonen en kansarmen, die minder geneigd zijn om een vragenlijst in te vullen.

Overeenkomstig onze gestratificeerde steekproef, komt 70 % van de respondenten uit een verstedelijkte gemeente, terwijl de overige respondenten in een landelijke gemeente wonen (Tabel 4).

Tabel 3 Aantal gezinnen naar gemeente

Gemeenten	Steekproef n	Steekproef %	Populatie N	Populatie %	Respons %
Ham	53	5,1	63	3,1	84,1
Opglabbeek	51	4,9	72	3,5	70,8
Meeuwen-Gruitrode	65	6,3	101	4,9	64,4
Lommel	148	14,3	233	11,4	63,5
Dilsen – Stokkem	79	7,6	137	6,7	57,7
Kortesseem	30	2,9	59	2,9	50,8
Hoeselt	32	3,1	63	3,1	50,8
Sint-Truiden	114	11,0	230	11,2	49,6
Hasselt	108	10,5	231	11,3	46,8
Beringen	138	13,4	305	14,9	45,2
Maasmechelen	103	10,0	273	13,3	37,7
Genk	104	10,1	279	13,6	37,3
Geen Antwoord	8	0,8	-	-	-
Totaal	1033	100,0	2046	100,0	50,5

Tabel 4 Aantal gezinnen naar stedelijke of landelijke gemeente - Basis: totale steekproef, N.R.=8

Verstedelijking	Steekproef n	Steekproef %	Populatie N	Populatie %
Verstedelijkt	715	69,8	1551	75,8
Landelijk	310	30,2	495	24,2
Totaal	1025	100,0	2046	100,0

Wat betreft de regio in Limburg waartoe de respondenten behoren, zien we dat Noord Limburg wat oververtegenwoordigd is met 20,8% in de steekproef en 16,3% in de populatie. Midden Limburg (25,7% en 28,5%) en het Maasland (17,8% en 20,0%) daarentegen zijn een beetje ondervertegenwoordigd in de steekproef. Voor Zuid en West Limburg liggen de verhoudingen goed.

Tabel 5 Aantal gezinnen naar regio in Limburg - Basis: Totale steekproef, N.R. = 8

Regio	Steekproef n	Steekproef %	Populatie N	Populatie %
Midden Limburg	263	25,7	582	28,5
Noord Limburg	213	20,8	334	16,3
West Limburg	191	18,6	368	18,0
Maasland	182	17,8	410	20,0
Zuid Limburg	176	17,2	352	17,2
Totaal	1025	100,0	2046	100,0

3.3. SAMENSTELLING VAN HET GEZIN

In totaal bestaat 7,5 % van de gezinnen uit één ouder met één of meerdere kinderen. Het gaat om 68 moeders, 8 vaders en 1 andere partner. De rest van de gezinnen zijn tweeoudergezinnen.

Tabel 6 Aantal gezinnen naar gezinstype – Basis: totale steekproef

Gezinstype	Aantal gezinnen	% van alle gezinnen
Eenoudergezin	77	7,5
Tweeoudergezin ³	956	92,5
Totaal	1033	100,0

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 38 jaar. De partners zijn gemiddeld een jaar ouder (39,3 jaar). Aangezien 5 andere partners dan de biologische vader of moeder de vragenlijst invulden en 5 respondenten niet meedeelden wie de vragenlijst invulde, kunnen we de leeftijdsverdeling naar geslacht niet perfect, maar toch voor 99 % afleiden. De gemiddelde leeftijd van de moeder ligt op 37,6 jaar en van de vader op 39,7 jaar.

³ Aangezien het in deze studie over opvangmogelijkheden gaat, zijn bij de tweeoudergezinnen ook de drie respondenten opgenomen die niet met een partner, maar met iemand anders samenleven. In de drie gevallen ging het om de grootouder(s).

Tabel 7 Aantal respondenten en hun partner naar leeftijdscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R. (respondent) = 1 – N.R. (partner) = 11 – NVT (partner) = 77

Leeftijdscategorie	respondenten		partners	
	n	%	n	%
Minder dan 30 jaar	38	3,7	15	1,6
30 tot < 35 jaar	201	19,5	149	15,8
35 tot < 40 jaar	428	41,5	340	36,0
40 jaar en meer	365	35,4	441	46,7
Totaal	1032	100,0	945	100,0

Tabel 8 Aantal moeders en vaders naar leeftijdscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R. (moeder) = 13 – NVT (moeder) = 8 – N.R. (vader) = 17 – NVT (vader) = 68

Leeftijdscategorie	moeders		vaders	
	n	%	n	%
Minder dan 30 jaar	42	4,2	12	1,3
30 tot < 35 jaar	219	21,6	131	13,8
35 tot < 40 jaar	428	42,3	332	35,0
40 jaar en meer	323	31,9	473	49,9
Totaal	1012	100,0	948	100,0

De respondenten en hun partners die jonger zijn dan 30 jaar, zijn in de minderheid: respectievelijk 3,7 % en 1,6 %. Voor de respondenten situeert de grootste groep zich in de leeftijdscategorie tussen 35 en 39 jaar (41,6 %). De partners situeren zich vooral in de leeftijdsgroep van 40 jaar en ouder (46,7 %). Dit is te wijten aan het feit dat vooral de moeders, wiens gemiddelde leeftijd lager ligt dan deze van de vaders, de vragenlijst hebben ingevuld. De grootste groep moeders situeert zich tussen 35 en 39 jaar⁴ en de grootste groep vaders is iets ouder (40 jaar en meer). Ouders die jonger zijn dan 30 jaar, zijn in de minderheid.

Het gemiddeld aantal inwonende kinderen per gezin bedraagt **2,31**. Van alle gezinnen heeft 14,4 % 1 kind, de helft van de gezinnen (51 %) heeft 2 kinderen, ruim een kwart (26,2 %) heeft 3 kinderen en 8,3 % heeft 4 of meer kinderen. De totale onderzoeksgroep bevat 2390 (schoolgaande en niet-schoolgaande) kinderen.

⁴ De gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van het eerste kind was in België in 1994 27 jaar. Bevolkingsstatistieken, NIS, 1999.

Gemiddeld zijn er in elk gezin 2 (1,99) schoolgaande kinderen (kleuters, leerlingen en / of scholieren). Zo'n 28 % heeft slechts één kind dat wat betreft de leeftijd in aanmerking komt voor buitenschoolse opvang, voor de helft van de gezinnen betreft dit 2 kinderen, en voor 22 % minstens 3 kinderen.

Van alle gezinnen samen heeft 54 % slechts één leeftijdsgroep, 43 % heeft er minstens twee. Daarenboven hebben bijna 3 % (29 gezinnen) minstens 1 kind dat onderwijs volgt in een gespecialiseerde instelling voor gehandicapten. Alle gezinnen samen zijn goed voor 503 kleuters, 1049 leerlingen, 452 scholieren en 31 kinderen die onderwijs volgen in een gespecialiseerde instelling voor gehandicapten. Dat brengt het totaal op **2052** kinderen waarvoor buitenschoolse opvang potentieel nodig kan zijn.

Tabel 9 Schoolleeftijd van het gezin naar aantal kinderen in het gezin – Basis: totale steekproef

Schoolleeftijd gezin	Aantal schoolgaande kinderen										Totaal	
	1		2		3		4		5		N	%
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Enkel kleuters	95	9,2	53	5,1	5	0,5	-	-	-	-	153	14,8
Enkel leerlingen	99	9,6	148	14,4	31	3,0	1	0,1	-	-	279	27,1
Enkel scholieren	87	8,4	38	3,7	4	0,4	-	-	-	-	129	12,5
Kleuters + lln	-	-	132	12,8	64	6,2	14	1,4	2	0,2	212	20,6
Lln + scholieren	-	-	131	12,7	55	5,3	10	1,0	2	0,2	198	19,2
Kleuters tot scholier	-	-	6	0,6	18	1,7	3	0,3	4	0,4	31	3,0
Min. 1 kind gespec. instelling	4	0,4	14	1,4	8	0,8	3	0,3	-	-	29	2,8
Totaal	285	27,6	522	50,6	185	17,9	31	3,0	8	0,8	1031	100,0

3.4. SPECIFIEKE DOELGROEP: GEZINNEN MET KINDEREN MET EEN HANDICAP

In de totale toevalssteekproef vinden we 40 kinderen met een handicap, gespreid over 29 gezinnen. Een kind met een handicap is gedefinieerd als een kind waarvoor men verhoogde kinderbijslag ontvangt. Deze groep kunnen we verder onderverdelen in 29 kinderen met een mentale handicap en 11 kinderen met een fysieke handicap. Op dit moment volgen 31 van deze kinderen onderwijs in een gespecialiseerde instelling voor kinderen met een handicap, en 9 kinderen volgen het klassieke onderwijs.

Het gebruik van de gewone buitenschoolse opvang bij deze 29 gezinnen, komt overeen met het gebruik van gewone buitenschoolse opvang in de totale steekproef (41,3 % en 42,6 % gebruik van opvang). De verdere vragen naar de periodes van opvanggebruik en naar voorkeur voor opvangvormen, werden slechts beantwoord door 12 gezinnen.

De feitelijke en gewenste opvangsituatie op afwijkende tijdstippen, voor een ziek kind, en bij plotse nood was slechts bij 16 kinderen met een handicap van toepassing. Ofschoon we vermoeden dat deze gezinnen een afwijkende vraag naar kinderopvang hebben, kunnen we deze groep niet verder afzonderlijk analyseren wegens het te kleine aantal. Deze groep zal apart benaderd worden via een focusgroep.

3.5. ETNISCHE HERKOMST VAN HET GEZIN

Wat de nationaliteit betreft, maken we onderscheid naar autochtonen en allochtonen. In Nederlandse statistieken hanteert men een definitie van allochtonen die goed aansluit bij de maatschappelijke realiteit. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de volgende twee criteria (De Vries, A., Babbé, I., 1999)⁵: “Het criterium *eticiteit* baseert zich zowel op iemands nationaliteit als op haar of zijn land van herkomst: men is allochtoon indien men niet Nederlands is of indien men buiten Nederland geboren is. Het criterium *herkomstgroepering* baseert zich op het land van herkomst van de betrokken persoon in combinatie met het herkomstland van haar of zijn ouders.”

Op die manier kunnen zowel migranten van de eerste als van de tweede generatie in de statistieken teruggevonden worden. We beschouwen dus iemand die het Nederlands niet als moedertaal heeft of iemand met grootouders die niet van de Belgische nationaliteit zijn, als allochtoon.

Om de etnische herkomst van de ouders na te gaan, werd eerst en vooral de moedertaal van de ouders van het kind bevroegd en vervolgens de nationaliteit van zowel de ouders als van de grootouders (aan moeders- en vaderszijde). Wat de moedertaal van de ouders van het kind betreft, constateren we dat bij ruim 8 op 10 gezinnen de beide ouders van het kind Nederlandstalig zijn. Bij ruim 8 % van de gezinnen zijn de beide ouders anderstalig, terwijl bij minder dan 6 % van de gezinnen slechts een van de ouders anderstalig is.

---

⁵ DE VRIES, A. en BABBE, I. (red.), *Jaarboek emancipatie. Wie zorgt in de 21ste eeuw?* Den Haag, Elsevier, 1999.

Tabel 10 Moedertaal van de ouders van het kind – Basis: totale steekproef

Moedertaal	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide ouders Nederlandstalig	887	85,9
Een van beide ouders anderstalig	59	5,7
Beide ouders anderstalig	87	8,4
Totaal	1033	100,0

In 77 % van de gezinnen zijn de beide ouders van Belgische afkomst, d.w.z. dat zowel de ouders als de grootouders van het kind of de kinderen, de Belgische nationaliteit hebben. Iets minder dan 1/5 heeft minstens één grootouder die een niet-Belgische nationaliteit heeft en in 6 % van de gevallen hebben de kinderen een volledig allochtone afkomst, waarbij noch de grootouders, noch de ouders van het kind over de Belgische nationaliteit beschikken.

Tabel 11 Afkomst⁶ van het kind - Basis: totale steekproef, N.R. = 11

Nationaliteit	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide ouders Belgische afkomst	787	77,0
Een van beide ouders allochtone afkomst	174	17,0
Beide ouders allochtone afkomst	61	6,0
Totaal	1022	100,0

3.6. SOCIO-PROFESSIELE SITUATIE VAN HET GEZIN

In dit onderzoek werd voor elk van de partners gevraagd naar het hoogst behaalde diploma. In ruim de helft van de gevallen hebben de beide partners of de alleenstaande ouder maximaal een diploma secundair onderwijs. In ongeveer 1 op 4 gevallen volgde een van de beide partners of de alleenstaande ouder hoger onderwijs. In een ongeveer even grote groep volgden de beide partners hoger onderwijs.

---

⁶ Afkomst van de ouders en de grootouders (aan vaders- en aan moederszijde) van het kind

Tabel 12 Aantal gezinnen naar studieniveau van beide partners - Basis: totale steekproef – N.R.=33

Studieniveau	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide partners / alleenstaande ouder ten hoogste hoger secundair technisch of hoger algemeen vormend onderwijs	538	53,8
Een van beide partners hoger onderwijs	233	23,3
Beide partners / alleenstaande ouder hoger onderwijs	229	22,9
Totaal	1000	100,0

Bij elk van de partners werd de vraag gesteld of ze betaalde beroepsarbeid verrichtten. In totaal zijn bij ruim tweederde van de gezinnen de beide partners of de alleenstaande partner beroepsactief. Bij ruim een vierde is dat slechts een van beide partners en in 6 % van de gevallen is geen van beiden of de alleenstaande ouder beroepsactief.

Tabel 12 Aantal gezinnen naar betaalde beroepsarbeid van de partners - Basis: totale steekproef – N.R. = 11

Beroepsarbeid	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide partners / alleenstaande ouder beroepsactief	695	68,0
Een van beide partners beroepsactief	269	26,3
Beide partners / alleenstaande ouder niet-beroepsactief	58	5,7
Totaal	1022	100,0

Van de niet-beroepsactieven, zegt slechts 3,4 % dat ze een opleiding voor werkzoekenden volgen. Dit komt concreet neer op 12 personen (8 respondenten en 4 partners) in de totale steekproef.

Indien men rekening houdt met de mate waarin de beroepsactieve partners voltijds of deeltijds werken, dan kan de volgende opdeling gemaakt worden: de grootste groep (ongeveer 4 op 10) is deze waarbij één van de partners voltijds en de ander deeltijds werkt. Bij ruim 1 op 4 werken de beide partners of de alleenstaande ouder voltijds, en bij een kleine 1 op 3 werkt tenminste één partner niet.

Tabel 13 Aantal gezinnen naar betaalde deeltijdse / voltijdse beroepsarbeid van de partners – Basis: Totale steekproef – N.R.= 79

Voltijdse – deeltijdse beroepsarbeid	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide partners / alleenstaande ouder is voltijds beroepsactief	263	27,6
Eén partner is voltijds en één is deeltijds beroepsactief	354	37,1
Beide partners / alleenstaande ouder is deeltijds beroepsactief	35	3,7
Eén partner is voltijds en één is niet-beroepsactief	231	24,2
Eén partner is deeltijds en één is niet-beroepsactief	13	1,4
Beide partners / alleenstaande ouder is niet-beroepsactief	58	6,1
Totaal	954	100,0

Binnen de groep gezinnen waarin de beide partners of de alleenstaande ouder (deeltijds of voltijds) beroepsactief zijn (N = 695), treffen we ongeveer een op drie gezinnen aan waarbij de beide partners of de alleenstaande ouder werkzaam zijn in de private sector. In ruim 42 % van de volledig beroepsactieve gezinnen is één of beide partners werkzaam in de openbare sector, terwijl bij een kleine minderheid (4,5 %) de partners een zelfstandigenstatuut combineren. In ongeveer 6 % van de tweeverdienergezinnen en gezinnen met alleenstaande beroepsactieve ouders, oefent minstens een persoon een bijberoep uit.

Bij ruim 8 van de 10 volledig beroepsactieve gezinnen (82,1 %) werken de beide partners of de alleenstaande ouder enkel buitenshuis. Bij 7,4 % werkt tenminste één of beide partners uitsluitend thuis.

Een andere factor die een rol kan spelen bij de behoefte aan kinderopvang, is het tijdstip waarop de beide partners of de alleenstaande ouder werken en de gemiddelde arbeidsduur per week (inclusief verplaatsing). Wat het tijdstip van de arbeid betreft, worden in de onderstaande tabel de twee extreme situaties voorgesteld. In ongeveer 1/3 gezinnen werken de beide partners of de alleenstaande ouder enkel op de gewone werkuren en -dagen. In een kleine 1 op 10 gevallen werken de beide partners of de alleenstaande ouder enkel op onregelmatige uren en dagen, waarbij we denken aan ploegenarbeid, weekendwerk, nachtwerk en flexibele uren. In ruim de helft van de gezinnen is er een combinatie van regelmatig en (eerder) onregelmatig werk.

Tabel 14 Aantal tweeverdienergezinnen en alleenstaande beroepsactieve ouders naar het moment waarop betaalde arbeid wordt verricht – Basis: Substeekproef (n=652) – N.R. = 5

Moment van betaalde arbeid voor beide partners / alleenstaande ouder	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Uitsluitend gewone werkuren / -dagen	217	33,5
Uitsluitend onregelmatige werkuren / -dagen	60	9,3
Alle andere combinaties	370	57,2
Totaal	647	100,0

De arbeidsduur bij de tweeverdienergezinnen of bij de alleenstaande beroepsactieve ouder, bedraagt per week gemiddeld 34,2 uur, wat neerkomt op 6,8 uur per werkdag. Wanneer we ook rekening houden met de verplaatsing, komt dat neer op gemiddeld 8,2 uur per werkdag. Als men niet thuis werkt, legt men gemiddeld 19,4 km af tussen de woonplaats en het werk.

De vraag naar het beroep van elk van de partners telde in totaal 8 antwoordcategorieën. Om het gezin een gezamenlijke beroepsstatus toe te kennen, werden voor de tweeverdienergezinnen de acht vooropgestelde categorieën gegroepeerd tot twee niveaus, met name een lager beroepsniveau dat meestal overeenkomt met hoogstens een A2-diploma (ongeschoolde en geschoolde arbeiders, uitvoerende bedienden, kleine zelfstandigen, winkeliers, landbouwers en ambachtslui zonder personeel) en een hoger beroepsniveau (gekwalficeerde bedienden, kleuterleiders, opvoeders, onderwijzers, verplegers, regenten, leidinggevende bedienden, zelfstandigen van middelgrote ondernemingen, paramedische beroepen, licentiaten, bedienden in directiefuncties, hoger kader, zelfstandigen van grote ondernemingen, vrije en academische beroepen). Dit laat ons toe om de groep tweeverdieners en alleenstaande beroepsactieve ouders naar beroepsgroep als volgt weer te geven in onderstaande tabel (Tabel 16). Bij 4 van de 10 tweeverdienergezinnen of de beroepsactieve alleenstaande ouders, hebben de beide partners c.q. de alleenstaande ouder een hoger beroepsniveau. In ruim 1/3 van de gevallen heeft een van beiden een hoger en de ander een lager beroepsniveau en in 1 op 4 gevallen hebben de beide partners of de alleenstaande beroepsactieve ouder een lager beroepsniveau.

Tabel 15 Aantal tweeverdienergezinnen en alleenstaande beroepsactieve ouders naar beroepsniveau – Basis: Substeekproef (n=652) – N.R.=19

Beroepsniveau	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Beide partners / alleenstaande ouder hebben lager beroepsniveau	158	25,0
Een partner heeft lager en andere partner hoger beroepsniveau	222	35,1
Beide partners / alleenstaande ouder hebben hoger beroepsniveau	253	40,0
Totaal	633	100,0

De respons op de vraag naar het netto gezinsinkomen (inclusief kinderbijslag en eventuele vervangingsinkomens) in maart 2001, bedraagt bijna 81 %. De overige 19 % wenste niet te antwoorden. Van alle gezinnen situeert de grootste groep (ongeveer 1 op 4) zich in de inkomenscategorie tussen 80 000 en 99 000 BEF. Telkens 1 op 5 gezinnen bevindt zich in de categorie er net onder (tussen 60 000 en 79 000 BEF) en in deze er net boven (tussen 100 000 en 119 000 BEF). De hogere inkomensgroepen (vanaf 120 000 BEF) zijn goed voor een kleine 18 % van de gezinnen. De overblijvende 15,1 % situeert zich bij de lagere inkomensgroepen (lager dan 60.000 BEF).

Tabel 16 Aantal gezinnen naar categorie netto gezinsinkomen – Basis: totale steekproef – N.R.=199

Inkomenscategorie	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Minder dan 30 000 BEF	7	0,8
30 000 - 39 000 BEF	30	3,6
40 000 - 49 000 BEF	31	3,7
50 000 - 59 000 BEF	58	7,0
60 000 - 79 000 BEF	181	21,7
80 000 - 99 000 BEF	218	26,1
100 000 - 119 000 BEF	162	19,4
120 000 - 139 000 BEF	83	10,0
140 000 - 159 000 BEF	35	4,2
160 000 - 179 000 BEF	10	1,2
180 000 BEF en meer	19	2,3
Totaal	834	100,0

3.7. HUIDIGE WERKSITUATIE VAN HET GEZIN GERELATEERD AAN OPVANGPROBLEMEN

Een van de vragen die aan elke partner afzonderlijk gesteld werd, was deze naar het veranderen van de werksituatie omwille van opvangproblemen. Bij gehuwden of samenwonenden geeft één op vier aan zijn werksituatie te hebben veranderd omwille van opvangproblemen. Bij alleenstaanden gebeurde dat bij één op vijf. Alleenstaanden kiezen waarschijnlijk iets minder voor deze oplossing vanuit financiële overwegingen. Wanneer men iets aan de werksituatie verandert omwille van opvangproblemen, kiest men meestal voor deeltijdse arbeid: bij één op zeven gezinnen gaat iemand (tijdelijk of permanent) deeltijds werken.

Tabel 17 Verandering van werksituatie naargelang gezinstype – Basis: totale steekproef – N.R. (samenwonenden)=30 – N.R.(alleenstaande)=2

Verandering werksituatie omwille opvangproblemen	Samenwonenden		Alleenstaanden		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Beiden / alleenstaande kiest voor verandering werksituatie	8	0,9	14	18,7	22	2,2
Een van beiden kiest voor verandering werksituatie	222	23,9	-	-	222	22,2
Geen verandering van werksituatie	696	75,2	61	81,3	757	75,6
Totaal	926	100,0	75	100,0	1001	100,0

Tabel 18 Werksituatie al dan niet gewijzigd in functie van opvangproblemen naargelang gezinstype – Basis: totale steekproef – N.R.(samenwonenden)=30 – N.R.(alleenstaande)=2

Wijziging van werksituatie	Samenwonenden		Alleenstaanden		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Beide partners: verandering van werksituatie	8	1,0	-	-	8	0,8
Een partner: definitief gestopt met werken	49	5,3	4	5,3	53	5,3
Een partner: deeltijds gaan werken	117	12,6	7	9,3	124	12,4
Een partner: voltijdse loopbaanonderbreking	13	11,4	0	0,0	13	1,3
Een partner: deeltijdse loopbaanonderbreking	28	3,0	1	1,3	29	2,9
Een partner: periodes van onbetaald verlof	15	1,6	2	2,7	17	1,7
Geen van bovenstaande situaties voor beide partners / alleenstaande	696	75,1	61	81,3	757	75,6
Totaal	926	100,0	75	100,0	1001	100,0

Drie op vier ouders kiezen voor een verandering in hun werksituatie omdat zij zelf voor de opvang van hun kinderen willen zorgen. In telkens één gezin op vijf spelen de kostprijs, de totale duur van de opvang en de moeilijke uren ook een rol.

Tabel 19 Redenen van verandering van werksituatie van één van de partners of van de alleenstaande – Basis: Substeekproef (n=234) – N.R.=32 – Meerdere antwoorden mogelijk

Redenen voor verandering in de werksituatie	Belangrijkste reden	Tweede belangrijkste reden	Totaal	
	n	n	n	% op gezinnen
Wou gewoon zelf voor de opvang van (de) kind(eren) zorgen	111	41	152	74,5
De opvang was te duur	29	16	45	22,1
Het (de) kind(eren) moest(en) te lang in de opvang blijven	23	15	38	18,6
Voor de uren dat wij opvang nodig hadden, vonden we geen oplossing	20	18	38	18,6
De uren dat wij opvang nodig hadden, waren voor het kind te moeilijk	10	6	16	7,8
Geen aangepaste opvang gevonden	8	9	17	8,3
Andere	3	10	13	6,4
Totaal	204	115	319	100,0

HOOFDSTUK 4 BUITENSCHOOLSE OPVANG

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de bevraging naar het gebruik van reguliere buitenschoolse opvang. Dit zegt iets over de beschikbaarheid van buitenschoolse opvang en de verschillende mogelijkheden waar gezinnen gebruik van maken om aan hun opvangbehoeften tegemoet te komen. Het gebruik wordt opgesplitst naar de diverse momenten waarop reguliere buitenschoolse opvang betrekking heeft, met name voorschools, naschools, woensdagnamiddag, vrije dagen, korte schoolvakanties en de zomervakantie. Hierbij wordt ook gevraagd in welke mate ze tevreden zijn met deze oplossing(en).

Tevens wordt er nagegaan wat voor verschillen in gebruik we kunnen onderscheiden naargelang de socio-demografische en de arbeidsgerelateerde karakteristieken van de gezinnen.

Van de bevroegde gezinnen gebruikt 43 % gewoonlijk opvang voor één of meerdere schoolgaande kinderen. Binnen deze groep die gebruik maakt van opvang, blijft een kleine 14 % soms alleen thuis. Van de bijna 6 op 10 gezinnen die aangeven nooit gebruik te maken van opvang voor hun schoolgaande kinderen, is in ruim 80 % van de gevallen een ouder of een ander lid van het gezin thuis. De overige 20 % geeft aan dat hun kind c.q. de kinderen – indien nodig – wel eens alleen thuisblijven.

Tabel 20 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang – Basis: totale steekproef – N.R.=1 gezin met 2 kinderen

Gebruik van opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja	380	36,8	732	35,7
Ja, maar soms blijven ze alleen thuis	60	5,8	132	6,4
Neen, ze blijven altijd alleen thuis indien nodig	113	10,9	198	9,7
Neen, blijven thuis bij ouder(s) of een ander lid van het gezin	479	46,4	988	48,2
Totaal	1032	100,0	2050	100,0

Het al dan niet een beroep doen op buitenschoolse opvang, hangt duidelijk samen met het onderwijsniveau van de ouders, het al dan niet beroepsactief zijn van de ouder(s), het gezinsinkomen en de mogelijke anderstaligheid in het gezin.

Wat het onderwijsniveau van het gezin betreft, zien we dat hoe hoger het onderwijsniveau, hoe meer er gebruik gemaakt wordt van buitenschoolse opvang (1 op 3 voor max. ASO tegenover bijna 2 op 3 voor Hoger Onderwijs).

Tabel 21 Gebruik van buitenschoolse opvang naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R.=33

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande minstens hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	179	33,3	113	48,5	144	62,9	436	43,6
Neen	359	66,7	120	51,5	85	37,1	564	56,4
Totaal	538	100,0	233	100,0	229	100,0	1000	100,0

$\chi^2=59,901$; $df=2$; $p<0,001$

Bijna 6 op 10 ouders of alleenstaanden die (beiden) werken, maken gebruik van buitenschoolse opvang. De gezinnen waar slechts één ouder of geen van de ouders werkt, maken veel minder gebruik van deze opvang (slechts 9 % indien slechts 1 van beiden beroepsactief en ruim 3 op 4 indien geen van beiden beroepsactief).

Tabel 22 Gebruik van buitenschoolse opvang naar beroepsactiviteit – Basis: Totale steekproef – N.R.=12

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	13	22,4	24	9,0	400	57,6	437	42,8
Neen	45	77,6	244	91,0	295	42,4	584	57,2
Totaal	58	100,0	268	100,0	695	100,0	1021	100,0

$\chi^2=197,035$; $df=2$; $p<0,001$

Een gelijkaardig effect zien we bij de diverse inkomensgroepen: De gezinnen met het hoogste inkomen doen ruim dubbel zo vaak als de laagste inkomensgroep een beroep op buitenschoolse opvang (65,3 % versus 28,7 %).

Tabel 23 Gebruik van buitenschoolse opvang naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=199

	< 80.000 BEF.		80.000 – 99.000 BEF.		100.000 – 119.000 BEF.		≥ 120.000 BEF.		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	88	28,7	112	51,4	78	48,1	96	65,3	374	44,8
Neen	219	71,3	106	48,6	84	51,9	51	34,7	460	55,2
Totaal	307	100,0	218	100,0	162	100,0	147	100,0	834	100,0

$\chi^2=61,851$; $df=3$; $p<0,001$

Wat we hier evenmin los van kunnen koppelen is de moedertaal in het gezin: ongeveer één op twee louter Nederlandstalige gezinnen maakt gebruik van gewone buitenschoolse opvang. Wanneer één ouder anderstalig is, daalt deze verhouding tot drie gezinnen op tien. In gezinnen met twee anderstalige ouders, doet slechts 15,9 % een beroep op buitenschoolse opvang.

Tabel 24 Gebruik van buitenschoolse opvang naar moedertaal van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R.=32

	Beide ouders Nederlandstalig		Een van beiden Nederlandstalig		Beide ouders anderstalig		Totaal	
	N	%	n	%	n	%	n	%
Ja	407	46,1	18	30,5	14	15,9	440	42,6
Neen	477	53,9	41	69,5	74	84,1	592	57,4
Totaal	885	100,0	59	100,0	88	100,0	1032	100,0

$\chi^2=33,596$; $df=2$; $p<0,001$

De kleine helft (42, 6 %) van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun schoolgaande kinderen, combineren heel verschillende opvangmomenten. Uit tabel 25 blijkt dat de grootste groep (ruim 1 op 4 gezinnen) gebruik maakt van opvang voor alle mogelijke opvangmomenten, gaande van voorschoolse opvang, naschoolse opvang, woensdagnamiddagopvang, tot opvang op schoolvrije dagen c.q. vakanties. Wanneer we de combinaties buiten beschouwing laten, zien we dat er vooral een beroep gedaan wordt op **naschoolse** opvang, namelijk door acht van de tien gezinnen. Dit komt neer op een derde van de volledige populatie.

Tabel 25 Aantal gezinnen met opvang naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang - Basis: substeekproef n=440 – N.R.=9

Opvangmoment	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Enkel voorschools	8	1,9
Enkel naschools	36	8,4
Enkel woensdag	5	1,2
Enkel vakanties ⁷	34	7,9
Voorschools + naschools	19	4,4
Voorschools + woensdag	2	0,5
Voorschools + vakanties	13	3,0
Naschools + woensdag	9	2,1
Naschools + vakanties	41	9,5
Woensdag + vakanties	20	4,6
Voorschools + naschools + woensdag	9	2,1
Voorschools + naschools + vakanties	41	9,5
Voorschools + woensdag + vakanties	11	2,6
Naschools + woensdag + vakanties	73	16,9
Voorschools + naschools + woensdags + vakanties	110	25,5
Totaal	431	100,0

In wat volgt wordt het gebruik van elke opvangvorm afzonderlijk beschreven.

4.1. GEBRUIK VAN VOORSCHOOLSE OPVANG

Van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen, maakt ongeveer de helft gebruik van voorschoolse opvang, al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang. Op niveau van de steekproef komt dat neer op één op vijf gezinnen. In totaal gaat het over 418 kinderen.

Tabel 26 Aantal gezinnen naar gebruik van voorschoolse opvang - Basis: totale steekproef – N.R.=8 gezinnen en 13 kinderen

Voorschoolse opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, voorschoolse opvang	215	21,0	49,7	418	20,5
Neen, geen voorschoolse opvang	218	21,2	50,3	435	21,3
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,2
Totaal	1025	100,0	100,0	2039	100,0

⁷ Schoolvrije dagen en/of korte schoolvakanties en/of zomervakanties

De enige factor die een significante rol speelt bij het al dan niet gebruik maken van voorschoolse opvang, is het gezinstype: tweeoudergezinnen gebruiken vaker voorschoolse opvang dan eenoudergezinnen. Daarnaast lijkt het al dan niet beroepsactief zijn van de ouders ook een rol te spelen (indien slechts een van beide ouders beroepsactief is, wordt er minder vaak een beroep gedaan op voorschoolse opvang), maar het aantal observaties is te klein om hier een betrouwbare uitspraak over te doen.

Tabel 27 Gebruik van voorschoolse opvang naar gezinstype – Basis: Substeekproef

	Tweeoudergezin		Eenoudergezin		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Ja	203	51,3	12	32,4	215	49,7
Neen	193	48,7	25	67,6	218	50,3
Totaal	396	100,0	37	100,0	433	100,0

$\chi^2=4,800$; $df=1$; $p=0,028$

Aan de respondenten werd gevraagd om per kind de twee belangrijkste voorschoolse opvanginstanties aan te geven. In totaal werden 492 instanties voor voorschoolse opvang vermeld door 210 respondenten⁸. Daarnaast werd 51 keer geen concrete opvanginstantie genoemd, maar gaf men aan dat het kind soms alleen thuisblijft.

De personen of instanties die instaan voor de voorschoolse opvang voor alle 418 kinderen, zijn weergegeven in onderstaande tabel. De twee opvangvormen die het duidelijkst naar voor komen, zijn op de eerste plaats de grootouders (1 op 3 gevallen) en vervolgens de opvang binnen de schoolmuren (in bijna 1 op 4 gevallen).

De verdeling van alle voorschoolse opvangvormen, over alle kinderen heen, is identiek met de verdeling van de belangrijkste opvangvorm van het eerste kind. Ook interne kruisingen tussen kinderen van hetzelfde gezin geven aan dat ouders al hun kinderen in de mate van het mogelijke naar dezelfde opvangvorm brengen.

---

⁸ 5 respondenten gaven geen specificatie van de opvanginstantie

Tabel 28 Alle voorschoolse opvangvormen, over de kinderen heen, naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (210 gezinnen) – N.R. = 5 – Meerdere antwoorden mogelijk

Opvanginstanties	Aantal	Valide %
Grootouders	164	33,3
Opvang binnen de schoolmuren	117	23,8
Initiatief buitenschoolse opvang (IBO)	52	10,6
Grootouders aan huis	37	7,5
Betaalde kracht aan huis	32	6,5
Vrienden, burens, kennissen	26	5,3
Andere	19	3,9
Andere familieleden	19	3,9
Onthaalgezin/onthaalmoeder	8	1,6
Kinderdagverblijf	7	1,4
Schoolinternaat	6	1,2
Vakantie-initiatieven (externaat)	2	0,4
Vrienden, burens, kennissen aan huis	1	0,2
Andere familieleden aan huis	1	0,2
Ex-partner	1	0,2
Totaal	492	100,0

Tabel 29 Belangrijkste vorm van voorschoolse opvang voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Voorschoolse opvang	Totaal	%
Grootouders	110	31,8
Opvang door school	95	27,5
IBO	44	12,7
Betaalde kracht aan huis	23	6,6
Vriend, buur, kennis	19	5,5
Grootouders aan huis	18	5,2
Onthaalgezin	8	2,3
Kinderdagverblijf	7	2,0
Schoolinternaat	6	1,7
Andere familie	4	1,2
Vriend, buur, kennis aan huis	1	0,3
Andere	11	3,2
Totaal	346	100,0

4.2. GEBRUIK VAN NASCHOOLSE AVONDOPVANG

Globaal maakt één gezin op drie gebruik van naschoolse opvang. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen, is dat ruim 3 op 4 (78,5 %) die naschoolse opvang al dan niet combineert met andere vormen van opvang. In totaal gaat het over 660 kinderen, waarvan 82 kinderen soms alleen thuis blijven (eerste of tweede opvangvorm).

Tabel 30 Aantal gezinnen naar gebruik van naschoolse opvang - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 15 kinderen

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, naschools	339	33,1	78,5	660	32,4
Neen, geen naschools	93	9,1	21,5	191	9,4
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,2
Totaal	1024	100,0	100,0	2037	100,0

Alle personen of instanties die instaan voor de naschoolse opvang zijn weergegeven in onderstaande tabel. Hierbij werd een sommatie gemaakt over alle kinderen en alle antwoorden (twee belangrijkste opvangvormen). Ook naschools zijn de grootouders zijn de belangrijkste opvangvorm. Meer dan vier op tien kinderen worden door hen opgevangen. Eén op vijf kinderen wordt opgevangen binnen de schoolmuren, en één kind op tien gaat naar een initiatief voor buitenschoolse opvang. De andere opvangvormen liggen rond of onder de 5 %.

Tabel 31 Instanties voor naschoolse opvang naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=316 gezinnen) – N.R.=23 - Meerdere antwoorden mogelijk

Opvanginstanties	Aantal kinderen	Valide %
Grootouders	303	36,0
Opvang binnen de schoolmuren	163	19,4
Initiatief voor buitenschoolse opvang	104	12,4
Grootouders aan huis	69	8,2
Betaalde kracht aan huis	45	5,4
Andere familieleden	44	5,2
Vrienden, buren, kennissen	33	3,9
Andere	26	3,1
Onthaalgezin/onthaalmoeder	19	2,3
Kinderdagverblijf	13	1,5
Schoolinternaat	7	0,8
Andere familieleden aan huis	6	0,7
Speelpleinwerking	3	0,4
Gespecialiseerde opvang gehandicapten	3	0,4
Ex-partner	2	0,2
Vrienden, buren, kennissen aan huis	1	0,1
Totaal	841	100,0

Tabel 32 Belangrijkste vorm van naschoolse opvang voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Naschoolse opvang	Totaal	%
grootouders	202	36,0
opvang door school	137	24,4
IBO	88	15,7
betaalde kracht aan huis	28	5,0
grootouders aan huis	27	4,8
vriend, buur, kennis	21	3,7
onthaalgezin	17	3,0
kinderdagverblijf	10	1,8
schoolinternaat	7	1,2
andere familie	3	0,5
speelpleinwerking	2	0,4
gespecialiseerde opvang voor gehandicapte kinderen	2	0,4
ex-partner	1	0,2
andere familie aan huis	1	0,2
vriend, buur, kennis aan huis	1	0,2
andere	14	2,5
Totaal	561	100,0

4.3. GEBRUIK VAN NASCHOOLSE WOENSDAGOPVANG

Globaal maakt bijna één gezin op vier gebruik van naschoolse woensdagopvang. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen, maakt 55,6 % effectief gebruik van deze vorm van opvang, al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang. In totaal gaat het over 454 kinderen, waarvan 46 kinderen soms alleen thuis blijven (eerste of tweede opvangvorm).

Tabel 33 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op woensdagnamiddag - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 16 kinderen

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, woensdag	240	23,4	55,6	454	22,3
Neen, geen woensdag	192	18,8	44,4	396	19,5
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,2
Totaal	1024	100,0	100,0	2036	100,0

Het al dan niet beroep doen op naschoolse woensdagnamiddagopvang, lijkt significant samen te hangen met het onderwijsniveau van de ouders: in gezinnen waar een van beide ouders minstens hoger onderwijs genoten heeft, worden kinderen het vaakst naar de buitenschoolse opvang gedaan. Gezinnen met het hoogste onderwijsniveau doen gemiddeld gezien minder vaak een beroep op woensdagnamiddagopvang.

Tabel 34 Gebruik van buitenschoolse opvang op woensdagnamiddag naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	100	56,8	71	64,0	67	47,2	238	55,5
Neen	76	43,2	40	36,0	75	52,8	191	44,5
Totaal	176	100,0	111	100,0	142	100,0	429	100,0

$\chi^2=7,320$; $df=2$; $p=0,026$

Alle personen of instanties die instaan voor de opvang op woensdagnamiddag zijn weergegeven in onderstaande tabel. Bijna één kind op twee wordt op woensdagnamiddag opgevangen door de grootouders (thuis of aan huis). Eén kind op tien gaat naar een IBO en nogmaals één kind op tien wordt door andere familieleden opgevangen.

Tabel 35 Instanties voor opvang op woensdag naar frequentie van voorkomen –
Basis: Substeekproef (n =225 gezinnen) – N.R.= 15 - Meerdere antwoorden mogelijk

Opvanginstanties	Aantal kinderen	Valide % van de kinderen
Grootouders	223	39,4
Initiatief voor buitenschoolse opvang	55	9,7
Andere familieleden	51	9,0
Grootouders aan huis	44	7,8
Opvang binnen de schoolmuren	35	6,2
Andere	31	5,5
Betaalde kracht aan huis	31	5,5
Vrienden, burens, kennissen	27	4,8
Onthaalgezin/onthaalmoeder	24	4,2
Kinderdagverblijf	16	2,8
Ex-partner	13	2,3
Schoolinternaat	6	1,1
Speelpleinwerking	5	0,9
Andere familieleden aan huis	3	0,5
Gespecialiseerde opvang gehandicapten	2	0,4
Totaal	566	100,0

In onderstaande tabel wordt de belangrijkste opvanginstanties voor woensdagnamiddag weergegeven. Ook hier blijkt dat de grootouders, met bijna de helft van de gevallen, de voornaamste groep is die instaat voor de opvang. Op de tweede plaats, met een ruime 10 % staan de IBO's.

Tabel 36 Belangrijkste vorm van opvang op woensdagnamiddag voor alle kinderen - Basis: Substeekproef
(diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Woensdagnamiddag	Totaal	%
Grootouders	180	45,6
IBO	46	11,6
opvang door school	28	7,1
betaalde kracht aan huis	23	5,8
Onthaalgezin	22	5,6
grootouders aan huis	16	4,1
vriend, buur, kennis	13	3,3
ex-partner	12	3,0
andere familie	12	3,0
Kinderdagverblijf	12	3,0
Schoolinternaat	6	1,5
Speelpleinwerking	5	1,3
gespecialiseerde opvang gehandicapte kinderen	2	0,5
andere familie aan huis	1	0,3
andere	17	4,3
Totaal	395	100,0

4.4. GEBRUIK VAN OPVANG OP FACULTATIEVE VRIJE DAGEN

Globaal maken drie gezinnen op tien gebruik van opvang op facultatieve vrije dagen. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen, komt dat neer op 69,2 % (al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang). In totaal gaat het over 583 kinderen, waarvan 59 kinderen soms alleen thuis blijven (eerste of tweede opvangvorm).

Tabel 37 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op facultatieve vrije dagen - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 17 kinderen

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, vrije dagen	299	29,2	69,2	583	28,6
Neen, geen vrije dagen	133	13,0	30,8	266	13,1
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,3
Totaal	1024	100,0	100,0	2035	100,0

Uit de analyses blijkt dat het al dan niet beroep doen op een of andere vorm van buitenschoolse opvang op facultatieve vrije dagen samenhangt met het zowel het onderwijsniveau van de ouders als de beroepsactiviteit in het gezin. In gezinnen waar een van de beide ouders minstens hoger onderwijs heeft genoten, wordt in ruim 8 op 10 gevallen een beroep gedaan op buitenschoolse opvang tijdens afzonderlijke vrije dagen (versus ongeveer 6 op 10 in gezinnen met een lager of hoger onderwijsniveau).

Tabel 38 Gebruik van buitenschoolse opvang op vrije dagen naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	113	64,2	92	82,9	92	64,8	297	69,2
Neen	63	35,8	19	17,1	50	35,2	132	30,8
Totaal	176	100,0	111	100,0	142	100,0	429	100,0

$\chi^2=13,115$; $df=2$; $p=0,001$

Wat beroepsactiviteit betreft, zien we dat hoofdzakelijk in de volledig beroepsactieve gezinnen nood is aan opvang op facultatieve vrije dagen.

Tabel 39 Gebruik van buitenschoolse opvang op vrije dagen naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	4	36,4	12	52,2	282	71,2	298	69,3
Neen	7	63,6	11	47,8	114	28,8	132	30,7
Totaal	11	100,0	23	100,0	396	100,0	430	100,0

$\chi^2=9,461$; $df=2$; $p=0,009$ (let op: één cel minder dan 5 observaties)

De personen of instanties die mogelijk instaan voor de opvang op facultatieve vrije dagen zijn weergegeven in onderstaande tabel. In meer dan één geval op twee zorgen ook hier de grootouders voor de opvang van hun kleinkinderen (thuis of aan huis). Een kind op tien gaat wel eens naar andere familieleden op facultatieve vrije dagen en tevens één kind op tien gaat naar een IBO. De andere opvangvormen scoren onder de 10 %.

Tabel 40 Instanties voor opvang op facultatieve vrije dagen naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n = 288 gezinnen) – N.R.= 11 - Meerdere antwoorden mogelijk

Opganginstanties	Aantal kinderen	Valide % van de kinderen
Grootouders	376	46,5
Andere familieleden	84	10,4
Initiatief voor buitenschoolse opvang	79	9,8
Grootouders aan huis	61	7,5
Betaalde kracht aan huis	56	6,9
Andere	36	4,5
Onthaalgezin/onthaalmoeder	32	4,0
Vrienden, buren, kennissen	29	3,6
Opvang binnen de schoolmuren	17	2,1
Ex-partner	13	1,6
Kinderdagverblijf	12	1,5
Andere familieleden aan huis	6	0,7
Speelpleinwerking	3	0,4
Schoolinternaat	2	0,2
Gespecialiseerde opvang gehandicapten	1	0,1
Vrienden, buren, kennissen aan huis	1	0,1
Totaal	808	100,0

We vinden gelijkaardige resultaten voor de voornaamste opvanginstantie op vrije dagen: in ruim 6 op 10 gevallen worden de grootouders ingeschakeld en ongeveer 11 % doet beroep op een IBO.

Tabel 41 Belangrijkste vorm van opvang op vrije dagen voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Vrije Dagen	Totaal	%
Grootouders	289	56,1
IBO	58	11,3
betaalde kracht aan huis	46	8,9
Onthaalgezin	24	4,7
grootouders aan huis	23	4,5
andere familie	19	3,7
opvang door school	12	2,3
kinderdagverblijf	10	1,9
ex-partner	7	1,4
vriend, buur, kennis	6	1,2
Schoolinternaat	2	0,4
andere familie aan huis	1	0,2
vriend, buur, kennis aan huis	1	0,2
gespecialiseerde opvang voor gehandicapte kinderen	1	0,2
andere	16	3,1
Totaal	515	100,0

4.5. GEBRUIK VAN OPVANG VOOR KORTE SCHOOLVAKANTIES

Globaal maken bijna drie gezinnen op tien gebruik van opvang tijdens korte schoolvakanties. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen, maakt 70,1 % effectief gebruik van opvang tijdens korte schoolvakanties, al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang. In totaal gaat het over 592 kinderen, waarvan 64 kinderen soms alleen thuis blijven (eerste, tweede of derde⁹ opvangvorm).

Tabel 42 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens korte schoolvakanties - Basis: totale steekproef – N.R.=9 gezinnen en 17 kinderen

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, korte schoolvakanties	303	29,6	70,1	592	29,1
Neen, geen korte schoolvakanties	129	12,6	29,9	257	12,6
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,3
Totaal	1024	100,0	100,0	2035	100,0

⁹ Zowel voor korte schoolvakanties als voor de zomervakantie konden de ouders, per kind, 3 mogelijke opvanginstanties aanduiden

Wanneer we kijken welke determinanten een rol kunnen spelen in het al dan niet gebruiken van opvang tijdens de korte schoolvakanties, dan constateren we een verschil bij de mate van verstedelijking: in rurale gemeenten ligt het gebruik van buitenschoolse opvang in korte schoolvakanties ongeveer 10 % hoger dan in verstedelijkte gemeenten.

Tabel 43 Gebruik van opvang in korte schoolvakanties naar gemeentegrootte – Basis: Substeekproef

Gebruik van opvang	Groot - Verstedelijk		Klein - Ruraal		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Ja	195	66,6	106	77,4	301	70,0
Neen	98	33,4	31	22,6	129	30,0
Totaal	293	100,0	137	100,0	430	100,0

$$\chi^2=5,204; df=1; p=0.023$$

Verder blijken opnieuw (vergelijk buitenschoolse opvang op facultatieve vrije dagen) het onderwijsniveau en de beroepsactiviteit een significante rol te spelen. Ook hier zijn het vooral gezinnen met maximum één hoger opgeleide ouder, en de volledig beroepsactieve gezinnen die voor deze dagen een beroep doen op buitenschoolse opvang.

Tabel 44 Gebruik van buitenschoolse opvang in korte schoolvakanties naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=7

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	120	68,2	93	83,8	88	62,0	301	70,2
Neen	56	31,8	18	16,2	54	38,0	128	29,8
Totaal	176	1000	111	100,0	142	100,0	429	100,0

$$\chi^2=14,718; df=2; p=0,001$$

Tabel 45 Gebruik van buitenschoolse opvang in de korte schoolvakanties naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	3	27,3	11	47,8	289	73,0	303	70,5
Neen	8	72,7	12	52,2	107	27,0	127	29,5
Totaal	11	100,0	23	100,0	396	100,0	430	100,0

$$\chi^2=16,728; df=2; p<0,001 - \text{één cel minder dan 5 observaties}$$

Alle personen of instanties die instaan voor de opvang tijdens korte schoolvakanties, zijn weergegeven in onderstaande tabel. Bijna één kind op twee wordt in de korte schoolvakanties

opgevangen door de grootouders (thuis of aan huis). Opnieuw doet één op tien beroep op andere familieleden of op een IBO.

Ook de belangrijkste opvanginstanties zijn vergelijkbaar: in bijna 6 op 10 gevallen staan tijdens de kortere vakantieperiodes de grootouders in voor de opvang van de kinderen, terwijl ongeveer 13,5 % een beroep doet op een IBO. Andere opvanginstanties vertegenwoordigen minder dan 10 %.

Tabel 46 Instanties opvang voor korte schoolvakanties naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n =293 gezinnen) – N.R.= 10 - Meerdere antwoorden mogelijk

Opvanginstanties	Aantal kinderen	% van de kinderen
Grootouders	420	39,5
Andere familieleden	116	10,9
Initiatief voor buitenschoolse opvang	100	9,4
Grootouders aan huis	69	6,5
Vrienden, buren, kennissen	63	5,9
Betaalde kracht aan huis	60	5,6
Vakantie-initiatieven (externaat)	47	4,4
Andere	37	3,5
Onthaalgezin/onthaalmoeder	34	3,2
Kinderdagverblijf	29	2,7
Speelpleinwerking	24	2,3
Ex-partner	22	2,1
Andere familieleden aan huis	16	1,5
Opvang binnen de schoolmuren	11	1,0
Vakantiekampen (internaat)	8	0,8
Werkgever ouders	3	0,3
Gespecialiseerde opvang gehandicapten	2	0,2
Schoolinternaat	2	0,2
Vrienden, buren, kennissen aan huis	1	0,1
Totaal	1064	100,0

Tabel 47 Belangrijkste vorm van opvang op korte schoolvakanties voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Korte schoolvakanties	Totaal	%
Grootouders	285	52,0
IBO	74	13,5
betaalde kracht aan huis	47	8,6
grootouders aan huis	22	4,0
Kinderdagverblijf	21	3,8
Onthaalgezin	17	3,1
andere familie	14	2,6
vakantiekamp (extern)	12	2,2
ex-partner	10	1,8
vriend, buur, kennis	8	1,5
opvang door school	8	1,5
Speelpleinwerking	5	0,9
andere familie aan huis	3	0,5
Schoolinternaat	2	0,4
gespecialiseerde opvang gehandicapte kinderen	2	0,4
vriend, buur, kennis aan huis	1	0,2
opvang door werkgever van ouders	1	0,2
andere	16	2,9
Totaal	548	100,0

4.6. GEBRUIK VAN OPVANG TIJDENS DE ZOMERVAKANTIE

Globaal maken drie gezinnen op tien gebruik van opvang tijdens de zomervakantie, wat neerkomt op bijna 3 van de 4 gezinnen die gebruik maken van opvang voor hun kinderen. In totaal gaat het over 632 kinderen, waarvan 66 kinderen soms alleen thuis blijven (eerste, tweede of derde opvangvorm).

Tabel 48 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens de zomervakantie - Basis: totale steekproef – N.R.=8 gezinnen en 14 kinderen

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide %	Aantal kinderen	% van de kinderen
Ja, zomervakantie	318	31,0	73,4	632	31,0
Neen, geen zomervakantie	115	11,2	26,6	220	10,8
Neen, geen opvang	592	57,8		1186	58,2
Totaal	1025	100,0	100,0	2038	100,0

Uit de analyses blijken opnieuw het onderwijsniveau (en de beroepsactiviteit) in het gezin het al dan niet gebruiken van opvang in de zomermaanden te determineren. Wat betreft onderwijsniveau is het vooral de middengroep die zich beroept op opvang (ruim 8 op 10 versus 7 op 10). Hetzelfde zien

we bij de volledig beroepsactieve gezinnen, hoewel we voorzichtig moeten zijn met deze laatste conclusie omwille van het lage aantal observaties voor de niet-beroepsactieve gezinnen.

Tabel 49 Gebruik van buitenschoolse opvang in de zomervakantie naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die opvang gebruiken) – N.R.=6

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	124	70,1	95	85,6	96	67,6	315	73,3
Neen	53	29,9	16	14,4	46	32,4	115	26,7
Totaal	177	100,0	111	100,0	142	100,0	430	100,0

$\chi^2=11,852$; $df=2$; $p=0,003$

Tabel 50 Gebruik van buitenschoolse opvang in de zomervakantie naar beroepsactiviteit – Basis: Substeekproef

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	3	27,3	15	65,2	299	75,3	314	73,5
Neen	8	72,7	8	34,8	98	24,7	114	26,5
Totaal	11	100,0	23	100,0	397	100,0	431	100,0

$\chi^2=13,566$; $df=2$; $p=0,001$ – één cel minder dan 5 observatie

Alle personen of instanties die instaan voor de opvang tijdens de zomervakantie, zijn weergegeven in onderstaande tabel. De tendensen zijn dezelfde als deze bij de korte schoolvakanties. Bijna één kind op twee wordt in zomervakantie opgevangen door de grootouders (thuis of aan huis). Opnieuw wordt bijna één kind op tien opgevangen door andere familieleden en eveneens door het IBO. Ook voor de belangrijkste opvanginstanties vinden we een gelijkaardige tendens (tabel 52).

Tabel 51 Instanties voor opvang tijdens de zomervakantie naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n = 305 gezinnen) – N.R.= 13 - Meerdere antwoorden mogelijk

Opvanginstanties	Aantal kinderen	% van de kinderen
Grootouders	428	36,1
Andere familieleden	114	9,6
Initiatief voor buitenschoolse opvang	105	8,0
Grootouders aan huis	79	6,7
Vakantie-initiatieven (externaat)	68	5,7
Betaalde kracht aan huis	64	5,4
Speelpleinwerking	62	5,2
Vrienden, buren, kennissen	62	5,2
Vakantiekampen (internaat)	48	4,0
Onthaalgezin/onthaalmoeder	36	3,0
Andere	36	3,0
Kinderdagverblijf	31	2,6
Ex-partner	23	1,6
Andere familieleden aan huis	13	1,1
Opvang binnen de schoolmuren	9	0,8
Werkgever ouders	3	0,3
Gespecialiseerde opvang gehandicapten	3	0,3
Schoolinternaat	2	0,2
Vrienden, buren, kennissen aan huis	1	0,1
Totaal	1187	100,0

Tabel 52 Belangrijkste vorm van opvang in de zomervakantie voor alle kinderen - Basis: Substeekproef (diegenen die gebruik maken van dit tijdstip van opvang)

Zomervakantie	Totaal	%
Grootouders	285	48,7
IBO	74	12,6
betaalde kracht aan huis	47	8,0
Grootouders aan huis	33	5,6
vakantiekamp (extern)	25	4,3
kinderdagverblijf	17	2,9
onthaalgezin	17	2,9
speelpleinwerking	17	2,9
andere familie	15	2,6
ex-partner	9	1,5
vriend, buur, kennis	9	1,5
vakantiekamp (intern)	9	1,5
opvang door school	6	1,0
schoolinternaat	2	0,3
gespecialiseerde opvang gehandicapte kinderen	2	0,3
andere familie aan huis	1	0,2
vriend, buur, kennis aan huis	1	0,2
opvang door werkgever van ouders	1	0,2
andere	15	2,6
Totaal	585	100,0

In tegenstelling tot bij andere reguliere opvangmomenten, is gebleken dat het gezinstype een rol speelt bij het type opvanginstantie waar men tijdens de zomervakantie een beroep op doet: eenoudergezinnen (n = 20) maken vaker gebruik van formele opvangvormen dan tweeoudergezinnen.

Tabel 53 Gebruik van opvangvormen in de zomervakantie naar gezinstype – Basis: Substeekproef

	Tweeoudergezin		Eenoudergezin		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Informele opvang	135	71,8	9	45,0	144	69,2
Formele opvang	53	28,2	11	55,0	64	30,8
Totaal	188	100,0	20	100,0	208	100,0

$\chi^2=6,099$; $df=1$; $p=0,014$

HOOFDSTUK 5 OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

Naast de buitenschoolse opvang die ouders gebruiken voor de hierboven vermelde momenten, is er ook gepolst naar de oplossingen die men heeft voor opvang op afwijkende tijdstippen (voor 7 uur, na 18 uur, in het weekend, 's nachts of langer dan 10 uur na elkaar). Ook wordt er nagegaan wat voor verschillen in gebruik we kunnen onderscheiden naargelang socio-demografische en arbeidsgerelateerde karakteristieken van de gezinnen, en wordt er gepeild naar de kostprijs van de opvang. Anders dan bij het gedeelte van de vragenlijst over buitenschoolse opvang in het algemeen, wordt hier de situatie van 1 kind in het gezin onder de loep genomen, namelijk het kind dat door aselechte trekking in de steekproef zit.

De referentieperiode is maart 2001.

5.1. DE COMBINATIE VAN DE BEHOEFTE AAN GEWONE BUITENSCHOOLSE OPVANG EN DE BEHOEFTE AAN OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN (SITUATIE MAART 2001)

Bij een kruising van het gebruik van gewone buitenschoolse opvang en het gebruik van buitenschoolse opvang op atypische tijdstippen, blijkt dat een ruime 12 % van de bevroegde ouders een beroep doet op de beide soorten van opvang. Er is slechts een kleine minderheid van ongeveer 3 % die gebruik maakt van opvang op atypische tijdstippen, zonder daar gebruik van te maken op meer reguliere momenten. Ruim 1 op 2 ouders geeft aan op geen van beide momenten een beroep te doen op opvang voor hun kinderen.

Tabel 54 Nood aan gewone opvang en/of opvang op afwijkende tijdstippen (100%=totale populatie)

	Buitenschoolse opvang atypische tijdstippen				Totaal	
	ja		neen		n	%
	n	%	n	%		
Gewone buitenschoolse opvang						
Ja	126	12,2	313	30,4	439	42,7
Neen	32	3,1	558	54,2	590	57,3
Totaal	158	15,4	871	84,6	1029	100,0

Wanneer we de onderzoeksgroep uitsplitsen naar schoolleeftijd, blijkt er - zoals te verwachten - een grotere behoefte aan buitenschoolse opvang in de basisschool dan in de eerste en tweede graad van het S.O. Even abstractie makend van de tijdstippen van opvang en de eventuele combinatie ervan, ziet de opvangbehoefte er uit als volgt:

- voor 60% van de kleuters wordt gebruik gemaakt van buitenschoolse opvang
- de helft van de kinderen uit het lager onderwijs heeft nood aan buitenschoolse opvang.

Voor ongeveer 1 kleuter op vijf is er nood aan zowel gewone opvang als aan opvang op afwijkende tijdstippen. Bij kinderen uit het lager onderwijs is dit nog altijd 14%. Vanaf het secundair onderwijs zakt de algemene opvangbehoefte naar een kwart; voor 3% van de scholieren uit de eerste en tweede graad S.O. wordt zowel voor opvang op gewone als op afwijkende tijdstippen gezorgd.

Tabel 55 Nood aan gewone opvang en/of opvang op afwijkende tijdstippen in functie van schoolleeftijd

Gewone buitenschoolse opvang	Buitenschoolse opvang op atypische tijdstippen					
	ja		neen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
<i>Kleuteronderwijs</i>						
Ja	50	18,5	104	38,4	154	56,8
Neen	9	3,3	108	39,9	117	43,2
Totaal	59	21,8	212	78,2	271	100,0
<i>Lager onderwijs</i>						
Ja	67	14,0	157	32,8	224	46,8
Neen	16	3,3	239	49,9	255	53,2
Totaal	83	17,3	396	82,7	479	100,0
<i>Secundair onderwijs</i>						
Ja	7	2,9	46	18,8	53	21,6
Neen	6	2,4	186	75,9	192	78,4
Totaal	13	5,3	232	94,7	245	100,0

Uit de analyses is gebleken dat het gezinstype een verklarende variabele is voor het gebruik van gewone en afwijkende buitenschoolse opvang. Alleenstaanden maken meer gebruik van beide soorten van buitenschoolse opvang dan tweeloudergezinnen (24,7% tegenover 11,2%).

Tabel 56 Gebruik van soort opvang naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R. = 4

	Gehuwd / samenwonend		Alleenstaand		Totaal	
	N	%	n	%	n	%
Beide soorten opvang	107	11,2	19	24,7	126	12,2
Enkel gewone opvang	293	30,8	20	26,0	313	30,4
Enkel afwijkende opvang	28	2,9	4	5,2	32	3,1
Geen van beiden	524	55,0	34	44,2	558	54,2
Totaal	952	100,0	77	100,0	1029	100,0

$$\chi^2=13,763; df=3; p=0.003$$

Het opleidingsniveau van de ouders, en daarmee samenhangend de beroepsactiviteit en het gezinsinkomen, zijn eveneens verklarend voor het al dan niet een beroep doen op gewone en afwijkende buitenschoolse opvang. Indien beide ouders of de alleenstaande minstens hoger onderwijs gevolgd hebben, maken zij meer gebruik van gewone en / of afwijkende buitenschoolse opvang dan de andere gezinnen.

Tabel 57 Gebruik van soort opvang naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R. = 35

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande minstens hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Beide soorten opvang	40	7,5	28	12,0	57	24,9	125	12,5
Enkel gewone opvang	138	25,7	85	36,5	87	38,0	310	31,0
Enkel afwijkende opvang	13	2,4	10	4,3	9	3,9	32	3,2
Geen van beiden	345	64,4	110	47,2	76	33,2	531	53,3
Totaal	536	100,0	233	100,0	229	100,0	998	100,0

$\chi^2=82,820$; $df=6$; $p<0.001$

Wanneer beide ouders of de alleenstaande ouder werken, maakt men – in vergelijking tot gezinnen waar minstens één ouder niet beroepsactief is - meer gebruik van beide soorten opvang tegelijk (17 %) of van enkel gewone buitenschoolse opvang (41 %). Indien minstens één ouder thuis blijft, staan zij ook meestal volledig in voor de opvang van de kinderen.

Tabel 58 Gebruik van soort opvang naar beroepsarbeid van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R. = 15

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Beide soorten opvang	4	6,9	5	1,9	117	16,9	126	12,4
Enkel gewone opvang	9	15,5	19	7,1	282	40,7	310	30,5
Enkel afwijkende opvang	3	5,2	11	4,1	18	2,6	32	3,1
Geen van beiden	42	72,4	232	86,9	276	39,8	550	54,0
Totaal	58	100,0	267	100,0	693	100,0	1018	100,0

$\chi^2=197,537$; $df=6$; $p<0.001$

Bijgevolg zien we dat eveneens de gezinnen met het hoogste inkomen ($\geq 120\ 000$ BEF) meer gebruik maken van beide soorten opvang (22,4% versus 13,3 %) of van enkel gewone opvang (42,9 % versus 31,6 %), terwijl gezinnen uit de laagste inkomensgroep ($< 80\ 000$ BEF) minder gebruik maken van opvangmogelijkheden (68,6 % tegenover 52,0 %).

Tabel 59 Gebruik van soort opvang naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R. = 200

Inkomenscategorie	< 80 000 BEF		80 000 – 99 000 BEF		100 000 – 119 000 BEF		≥ 120 000 BEF		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Beide soorten opvang	28	9,2	29	13,3	21	13,0	33	22,4	111	13,3
Enkel gewone opvang	60	19,6	83	38,1	57	35,2	63	42,9	263	31,6
Enkel afwijkende opvang	8	2,6	6	2,8	8	4,9	4	2,7	26	3,1
Geen van beiden	210	68,6	100	45,9	76	46,9	47	32,0	433	52,0
Totaal	306	100,0	218	100,0	162	100,0	147	100,0	833	100,0

$\chi^2=68,728$; $df=9$; $p<0.001$ (1 cel met slechts 4 observaties)

5.2. OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN (SITUATIE MAART 2001)

Wanneer gezinnen verklaren gebruik te hebben gemaakt van opvang op afwijkende tijdstippen in de maand maart 2001, kan dit betrekking hebben op de volgende situaties: op weekdays voor 7 uur, op weekdays na 18 uur, op weekdays 's nachts, op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk, tijdens het weekend 's nachts, of op zaterdag of zondag. Globaal genomen zegt ongeveer 15 % van de respondenten in de maand maart 2001 nood te hebben gehad aan opvang op afwijkende tijdstippen, al dan niet gecombineerd met opvang op andere (reguliere) momenten.

Tabel 60 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op afwijkende tijdstippen – Basis: totale steekproef – N.R.=3

Gebruik van opvang afwijkend tijdstip	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Ja	158	15,3
Neen	872	84,7
Totaal	1030	100,0

De behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen ligt in de verschillende graden van het lager onderwijs even hoog namelijk 17%. In het kleuteronderwijs ligt dit percentage gevoelig hoger namelijk 22%. Vermits de nood aan dit soort opvang in het secundair onderwijs zo klein is, zal in wat volgt de focus liggen op het basisonderwijs.

Tabel 61 Nood aan opvang op afwijkende tijdstippen naar schoolleeftijd
Basis: totale steekproef - NR = 37

	Kleuter		Graad 1 LO		Graad 2 LO		Graad 3 LO		Graad 1 SO		Graad 2 SO		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	59	21,8	27	17,5	30	16,9	26	17,4	8	6,1	5	4,4	155	15,6
Neen	212	78,2	127	82,5	147	83,1	123	82,6	123	93,9	109	95,6	841	84,4
Totaal	271	100	154	100	177	100	149	100	131	100	114	100	996	100

Wanneer we kijken naar de determinanten van het al dan niet gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen, dan zien we dat alleenstaanden ruim dubbel zo vaak als tweeoudergezinnen een beroep doen op opvang voor afwijkende tijdstippen (29,9 % versus 14,2 %).

Tabel 62 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R.=3

	Tweeoudergezin		Eenoudergezin		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Ja	135	14,2	23	29,9	158	15,3
Neen	818	85,8	54	70,1	872	84,7
Totaal	953	100,0	77	100,0	1030	100,0

$$\chi^2=13,530; df=1; p<0,001$$

Bij een opsplitsing naar schoolleeftijd zien we dat de nood aan opvang op afwijkende tijdstippen het hoogst is bij eenoudergezinnen met een of meerdere kinderen in het kleuter- of lager onderwijs. In de ganse basisschool bedraagt dit 39%. Bij tweeoudergezinnen is dit slechts 17%.

Tabel 63 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen volgens schoolleeftijd, naar gezinstype

	Opvang op afwijkende tijdstippen					
	Samenwonend		Alleenstaand		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
<i>Kleuter onderwijs</i>						
Ja	51	19,9	8	53,3	59	21,8
Neen	205	80,1	7	46,7	212	78,2
Totaal	256	100,0	15	100,0	271	100,0
<i>Lager onderwijs</i>						
Ja	69	15,7	14	34,1	83	17,3
Neen	370	84,3	27	65,9	397	82,7
Totaal	439	100,0	41	100,0	480	100,0
<i>Secundair onderwijs</i>						
Ja	13	5,8	-	-	13	5,3
Neen	213	94,2	19	100,0	232	94,7
Totaal	226	100,0	19	100,0	245	100,0

Behalve het gezinstype, blijkt ook het onderwijsniveau, de beroepsactiviteit, het inkomen en de moedertaal in het gezin een significante rol te spelen. De gezinnen met het hoogste opleidingsniveau, met een volledige beroepsactiviteit, met het hoogste inkomen en die louter Nederlandstalig zijn, doen significant vaker een beroep op buitenschoolse opvang voor afwijkende tijdstippen.

Tabel 64 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R.=35

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min.hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	53	9,9	38	16,3	66	28,8	157	15,7
Neen	483	90,1	195	83,7	163	71,2	841	84,3
Totaal	536	100,0	233	100,0	229	100,0	998	100,0

$\chi^2=43,461$; $df=2$; $p<0,001$

Tabel 65 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar beroepsactiviteit – Basis: Totale steekproef – N.R.=14

	Beiden of alleenstaande niet beroepsactief		Een van beiden beroepsactief		Beiden of alleenstaande beroepsactief		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	7	12,1	16	6,0	135	19,5	158	15,5
Neen	51	87,9	252	94,0	558	80,5	861	84,5
Totaal	58	100,0	268	100,0	693	100,0	1019	100,0

$\chi^2=27,480$; $df=2$; $p<0,001$

Tabel 66 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=200

	< 80 000 BEF		80 000 – 99 000 BEF		100 000 – 119 000 BEF		≥ 120 000 BEF		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
Ja	36	11,8	35	16,1	29	17,9	37	25,2	137	16,4
Neen	270	88,2	183	83,9	133	82,1	110	74,8	696	83,6
Totaal	306	100,0	218	100,0	162	100,0	147	100,0	833	100,0

$\chi^2=13,296$; $df=3$; $p=0,004$

Tabel 67 Gebruik van buitenschoolse opvang op afwijkende tijdstippen naar moedertaal van de ouders – Basis: Totale steekproef – N.R.=3

	Beide ouders Nederlandstalig		Een van beiden Nederlandstalig		Beide ouders anderstalig		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	144	16,3	9	15,3	5	5,9	158	15,3
Neen	742	83,7	50	84,7	80	94,1	872	84,7
Totaal	886	100,0	59	100,0	85	100,0	1030	100,0

$\chi^2=6,423$; $df=2$; $p=0,040$

Van alle afwijkende tijdstippen waarop men een beroep doet op kinderopvang, is kinderopvang na 18 uur het meest voorkomend, namelijk in bijna 3 op 4 gezinnen die in maart 2001 nood hadden aan opvang op afwijkende tijdstippen. Opvang op zaterdag wordt door ruim een derde van de gezinnen vermeld, opvang op weekdays voor 7 uur door een klein derde en 's nachts in het weekend door ongeveer 1 op 5 gezinnen die nood hadden aan opvang op afwijkende tijdstippen. De overige afwijkende momenten worden telkens door ongeveer 15 % van de gezinnen met opvangbehoefte op afwijkende tijdstippen aangehaald.

Tabel 68 Aantal gezinnen met opvang op afwijkende tijdstippen naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang – Basis: Substeekproef

Opvangmoment	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Weekdagen voor 7 uur (N = 152, N.R.=9)	41	27,0
Weekdagen na 18 uur (N = 155, N.R.=6)	115	74,2
Weekdagen 's nachts (N = 153, N.R.=8)	21	13,7
Weekdagen > 10 uur na elkaar (N = 152, N.R.=9)	23	15,1
Weekend 's nachts (N = 153, N.R.=)	30	19,6
Zaterdag (N = 154, N.R.=7)	54	35,1
Zondag (N = 151, N.R.=10)	21	13,9

De behoefte aan opvang in de basisschool situeert zich voornamelijk na 18u met 14% van de gezinnen met (minstens) een kind in de basisschool dit is één gezin op zeven. Ruim één gezin op vijftien heeft 's zaterdags nood aan opvang. Wellicht is dit te wijten aan de relatief hoge vrouwelijke beroepsactiviteit op zaterdag. Eén werkende vrouw op vijf werkt namelijk op zaterdag¹⁰. Eén gezin op twintig heeft nood aan zeer vroege opvang: voor 7 uur 's ochtends. De verschillen tussen het kleuter- en lager onderwijs zijn enkel significant bij de opvang 's nachts maar het gaat over relatief kleine aantallen.

Tabel 69 Aantal gezinnen volgens schoolleeftijd (basisonderwijs) met opvang op afwijkende tijdstippen naar het moment waarop men gebruik maakt van opvang – Basis: Substeekproef

	Kleuteronderwijs			Lager onderwijs			Totaal basisonderwijs		
	n	totaal	%	n	totaal	%	n	totaal	%
Opvang < 7 uur	9	269	3,3	30	478	6,3	39	747	5,2
Opvang > 18 uur	44	270	16,3	61	480	12,7	105	750	14,0
Opvang 's nachts	11	270	4,1	10	478	2,1	21	748	2,8
Opvang > 10 uur	13	269	4,8	8	478	1,7	21	747	2,8
Opvang weekend 's nachts	5	270	1,9	21	478	4,4	26	748	3,5
Opvang zaterdag	19	270	7,0	30	480	6,3	49	750	6,5
Opvang zondag	7	269	2,6	12	478	2,5	19	747	2,5

In wat volgt wordt het gebruik van opvang tijdens de diverse afwijkende tijdstippen afzonderlijk beschreven.

¹⁰ NIS. Enquête naar de beroepsbevolking, 1998.

5.3. SOORTEN OPVANG IN FUNCTIE VAN DE VERSCHILLENDE AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

5.3.1. GEBRUIK VAN OPVANG OP WEEKDAGEN VOOR 7 UUR

Globaal maken slechts vier gezinnen op honderd gebruik van opvang op weekdays voor 7 uur. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen voor hun kinderen, maken ongeveer drie gezinnen op tien effectief gebruik van opvang op weekdays voor 7 uur 's morgens, al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang.

Tabel 70 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays 's morgens voor 7 uur – Basis: totale steekproef – N.R.=9

	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, voor 7 uur	41	4,0	27,0
Neen, niet voor 7 uur	111	10,8	73,0
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	85,2	
Totaal	1024	100,0	100,0

Uit de analyses blijkt dat vooral gezinnen met het laagste opleidingsniveau nood hebben aan vroege opvang (42 % versus 17,2 % van de hoogst opgeleide gezinnen).

Tabel 71 Gebruik van buitenschoolse opvang voor 7 uur 's morgens naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die afwijkende opvang gebruiken)

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	21	42,0	9	24,3	11	17,2	41	27,2
Neen	29	58,0	28	75,7	53	82,8	110	72,8
Totaal	50	100,0	37	100,0	94	100,0	151	100,0

$\chi^2=8,935$; $df=2$; $p=0,011$

Aan deze gezinnen werd ook gevraagd vanaf wanneer deze opvang idealiter zou moeten starten. Een kwart van de gezinnen heeft nood aan opvang voor de start van de ochtendpost (voor 6.30 u), nog een kwart vanaf 6 uur 30, en een derde kwart tussen 6 uur 40 en 7 uur. Het laatste kwart antwoordt expliciet opvang nodig te hebben na 7 uur, maar voor 8 uur 15.

Tabel 72 Aantal gezinnen naar aanvangsuur van opvang 's morgens - Basis: Substeekproef (n=41) - N.R.=5

Opgang ten vroegste vanaf...	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
0 uur tot 6 uur 30	9	25,0
6 uur 30	10	27,7
6 uur 40 tot 7 uur	9	25,0
7 uur 15 tot 8 uur 15	8	22,3
Totaal	36	100,0

Gemiddeld heeft men 8,43 keer per maand nood aan opvang 's morgens vroeg. De mediaan ligt op 7 keer per maand. De antwoorden variëren van een keer tot 25 keer in de maand maart 2001.

De personen of instanties die instaan voor deze opvang zijn weergegeven in onderstaande tabel. De grootouders verzorgen deze opvang in bijna de helft van alle gevallen. In telkens 10 % van de gevallen blijft het kind in kwestie alleen of verblijft het kind op een schoolinternaat.

Tabel 73 Instanties voor opvang op weekdays 's morgens voor 7 uur naar frequentie van voorkomen - Basis: Substeekproef (n=41) - N.R.=1

Opganginstanties	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen
Grootouders	17	42,5
Blijft alleen	4	10,0
Schoolinternaat	4	10,0
Vrienden, burens, kennissen	2	5,0
Grootouders aan huis	2	5,0
Vrienden, burens, kennissen aan huis	1	2,5
Kinderdagverblijf	1	2,5
Andere familieleden	1	2,5
Andere	8	20,0
Totaal	40	100,0

Op de vraag waarom er precies een beroep gedaan werd op deze persoon of instantie voor de opvang, werd het vaakst geantwoord dat men over geen andere mogelijkheid beschikt in de eigen omgeving (33,9 %), wat eigenlijk wijst op een negatieve keuze.

Tabel 74 Redenen voor keuze van opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=41) – N.R.=5

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Geen andere mogelijkheid in de omgeving	18	2	20
Het kind is er graag	4	8	12
De soepele uren	3	5	8
De aanpak en de begeleiding van het kind	5	1	6
De kostprijs	2	3	5
Veiligheid en gezondheid	0	3	3
Andere	4	1	5
Totaal	36	23	59

5.3.2. GEBRUIK VAN OPVANG OP WEEKDAGEN NA 18 UUR

Globaal maakt één gezin op tien gebruik van opvang op weekdays na 18 uur. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen voor hun kinderen, maken bijna drie gezinnen op vier effectief gebruik van opvang op weekdays na 18 uur 's avonds, al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang.

Tabel 75 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays na 18 uur – Basis: totale steekproef – N.R.=6

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, na 18 uur	115	11,2	74,2
Neen, niet na 18 uur	40	3,9	25,8
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	84,9	
5.3.2.1. Totaal	1027	100,0	100,0

Het is opvallend dat vooral gezinnen met het hoogste opleidingsniveau meer nood hebben aan opvang voor hun kinderen op weekdays 's avonds na 18 uur.

Tabel 76 Gebruik van buitenschoolse opvang op weekdays 's avonds na 18 uur naar onderwijsniveau – Basis: Substeekproef (diegenen die afwijkende opvang gebruiken)

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	34	68,0	23	60,5	57	86,4	114	74,0
Neen	16	32,0	15	39,5	9	13,6	40	26,0
Totaal	50	100,0	38	100,0	66	100,0	154	100,0

$\chi^2=9,771$; $df=2$; $p=0,008$

Op de vraag tot wanneer deze opvang dan idealiter zou moeten duren, antwoordde bijna de helft van de gezinnen tot ten laatste 20 uur. Een derde gaf de voorkeur aan tot ten laatste 22 uur, 12,6 % tot 23 uur, en 5,8 % zelfs tot na middernacht.

Tabel 77 Aantal gezinnen naar gewenst einduur van opvang na 18 uur - Basis: Substeekproef (n=115) – N.R.=12

Opvang ten laatste tot...	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
18 uur 30	7	6,8
19 uur	25	24,3
20 uur	15	14,6
21 uur	16	15,5
22 uur	21	20,4
23 uur	13	12,6
0 uur 30	6	5,8
Totaal	103	100,0

Gemiddeld heeft men een kleine 6 (5,77) keer per maand nood aan opvang 's avonds laat. De mediaan ligt op 4 keer per maand. De antwoorden variëren van 1 keer tot 25 keer in de maand maart 2001.

De personen of instanties die instaan voor deze opvang zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook hier zorgen de grootouders in ruim de helft van de gevallen voor de opvang. Bij 14 % van de ouders komt een betaalde kracht aan huis.

Tabel 78 Instanties voor opvang op weekdays na 18 uur naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=115) – N.R.=3

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	43	38,4
Betaalde kracht aan huis	16	14,3
Grootouders aan huis	15	13,4
Blijft alleen	6	5,4
Andere familieleden	6	5,4
Schoolinternaat	4	3,6
Vrienden, buren, kennissen aan huis	3	2,7
Onthaalgezin / onthaalmoeder	3	2,7
Ex-partner	2	1,8
Vrienden, buren, kennissen	2	1,8
Andere familieleden komen aan huis	2	1,8
Kinderdagverblijf	2	1,8
Andere	8	7,1
Totaal	112	100,0

Op de vraag naar de reden waarom gekozen wordt voor deze vorm van opvang, wordt het vaakst geantwoord dat het kind er graag is en dat men (ook) niet over een andere mogelijkheid beschikt.

Tabel 79 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=112) – N.R.=5

	Eerste reden		Tweede reden		Totaal	
	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal vermeld	% vermeld
Het kind is er graag	25	23,4	26	36,1	51	28,5
Geen andere mogelijkheid	39	36,4	11	15,3	50	27,9
De aanpak en begeleiding kind	15	14,0	7	9,7	22	12,3
De soepele uren	11	10,3	7	9,7	18	10,1
Veiligheid en gezondheid	4	3,7	12	16,7	16	8,9
De kostprijs	1	0,9	4	5,6	5	2,8
Andere	12	11,2	5	6,9	17	9,5
Totaal	107	100,0	72	100,0	179	100,0

5.3.3. GEBUIK VAN OPVANG OP WEEKDAGEN 'S NACHTS

Globaal gezien maakt één gezin op vijftig gebruik van opvang 's nachts, wat neerkomt op 13,7 % van de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen (al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang).

Tabel 80 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays 's nachts – Basis: totale steekproef – N.R.=8

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, 's nachts	21	2,0	13,7
Neen, niet 's nachts	132	12,9	86,3
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	85,1	
Totaal	1025	100,0	100,0

Aan deze gezinnen werd ook gevraagd tussen welke tijdstippen deze opvang idealiter zou moeten beschikbaar zijn. De meerderheid (12 op 17 respondenten) wil dat deze opvang start tussen 18 uur en 20 uur. Het einduur situeert zich tussen 7 en 9 uur 's morgens (13 op 17 respondenten).

Gemiddeld heeft men 6 (6,24) keer per maand nood aan opvang 's nachts. De mediaan ligt eveneens op 6 keer per maand. De antwoorden variëren van één keer tot 25 keer in de maand maart 2001.

De personen of instanties die instaan voor deze opvang zijn weergegeven in onderstaande tabel. De grootouders verzorgen deze opvang in twee derde van alle gevallen. In vier gevallen (19 %) hebben de ouders gekozen voor een internaat.

Tabel 81 Instanties voor opvang op weekdays 's nachts naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef – N.R.=1

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	14	66,7
Schoolinternaat	4	19,0
Grootouders aan huis	1	4,8
Ex-partner	1	4,8
Vrienden, burens, kennissen	1	4,8
Totaal	21	100,0

Het feit dat het kind er graag is, wordt aangegeven als de voornaamste reden om voor deze persoon of instantie te kiezen, wat deze keer wijst op een positieve keuze. Het feit dat er geen andere mogelijkheid zou zijn in de omgeving, wordt ook wel een aantal keren aangehaald.

Tabel 82 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=21) – N.R.=2

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Het kind is er graag	8	4	12
Geen andere mogelijkheid in omgeving	4	3	7
De aanpak en begeleiding van het kind	4	1	5
De soepele uren	1	2	3
Veiligheid en gezondheid	1	1	2
De kostprijs	0	1	1
Andere	1	1	2
Totaal	19	13	32

5.3.4. GEBRUIK VAN OPVANG OP WEEKDAGEN LANGER DAN 10 UUR AAN ÉÉN STUK

Globaal genomen maakt één gezin op vijftig (2,2 %) gebruik van opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen voor hun kinderen, komt dat neer op 15,1 % (al dan niet gecombineerd met andere vormen van opvang).

Tabel 83 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk – Basis: totale steekproef – N.R.=9

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, op weekdays > 10 u aan één stuk	23	2,2	15,1
Neen, niet > 10 u aan één stuk	129	12,6	84,9
Neen, geen opvang afwijkende tijdstippen	872	85,2	
Totaal	1024	100,0	100,0

Gemiddeld heeft men een kleine 7 (6,60) keer per maand nood aan opvang 's nachts. De mediaan ligt op 2 keer per maand. De antwoorden variëren van 1 tot 31 keer in de maand maart 2001.

De personen of instanties die instaan voor deze opvang worden hieronder weergegeven. Opnieuw komen de grootouders, met de helft van de gevallen, als de voornaamste personen die instaan voor de opvang naar voren. Ongeveer 1 op 5 gezinnen die behoefte hebben aan langdurige opvang tijdens weekdays, kiest voor een schoolinternaat.

Tabel 84 Instanties voor opvang op weekdays langer dan 10 uur aan één stuk naar frequentie van voorkomen
 – Basis: Substeekproef (n=23) – N.R.=1

Opganginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	11	50,0
Schoolinternaat	4	18,2
Grootouders aan huis	2	9,1
Betaalde kracht aan huis	1	4,5
Blijft alleen	1	4,5
Andere	3	13,6
Totaal	22	100,0

De redenen voor deze keuze van opvangvorm zijn opnieuw vooral het feit dat het kind er graag is en dat er geen andere mogelijkheid is in de omgeving.

Tabel 85 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=22) – N.R.=1

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Het kind is er graag	5	6	11
Geen andere mogelijkheid in omgeving	7	3	10
Veiligheid en gezondheid	2	2	4
De aanpak en begeleiding van het kind	2	1	3
De soepele uren	3	0	3
De kostprijs	0	2	2
Andere	2	1	3
Totaal	21	15	36

5.3.5. GEBRUIK VAN OPVANG TIJDENS HET WEEKEND 'S NACHTS

In grote minderheid van 3 op 100 gezinnen doet beroep op opvang tijdens het weekend 's nachts, wat neerkomt op ongeveer 1 op 5 gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen.

Tabel 86 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang tijdens het weekend 's nachts – Basis: totale steekproef – N.R.=8

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, tijdens het weekend 's nachts	30	2,9	19,6
Neen, niet tijdens het weekend 's nachts	123	12,0	80,4
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	85,1	
Totaal	1025	100,0	100,0

Aan deze gezinnen werd ook gevraagd tussen welke tijdstippen deze opvang idealiter zou moeten beschikbaar zijn. De overgrote meerderheid (23 op 27 respondenten) wil dat deze opvang start tussen 18 uur en 20 uur. Het einduur situeert zich tussen 7 en 10 uur 's morgens (14 op 25 respondenten), een uurtje later dan gedurende de weekdays.

Gemiddeld heeft men 2 keer per maand nood aan opvang tijdens het weekend 's nachts. De mediaan ligt ook op 2 keer per maand. De antwoorden variëren van één keer tot 5 keer in de maand maart 2001.

Uit onderstaande tabel blijkt dat in bijna 3 op 4 gevallen de grootouders instaan voor de opvang.

Tabel 87 Instanties voor opvang tijdens het weekend 's nachts naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=30) – N.R.=1

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	17	58,6
Grootouders aan huis	4	13,8
Ex-partner	2	6,9
Andere familieleden	2	6,9
Andere familieleden aan huis	2	6,9
Betaalde kracht aan huis	2	6,9
Schoolinternaat	1	3,4
Totaal	29	100,0

Ook hier blijkt het om een positieve keuze te gaan: de belangrijkste reden om voor deze opvangvorm te kiezen, is het feit dat het kind er graag is.

Tabel 88 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef (n=29) – N.R.=4

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Het kind is er graag	12	4	16
Geen andere mogelijkheid in omgeving	3	3	6
De aanpak en begeleiding van het kind	4	1	5
Veiligheid en gezondheid	3	2	5
De soepele uren	0	4	4
De kostprijs	2	0	2
Andere	1	2	3
Totaal	25	16	41

5.3.6. GEBRUIK VAN OPVANG OP ZATERDAG

Globaal maken 5 gezinnen op 100 gebruik van opvang op zaterdag. Van de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen voor hun kinderen, is dat ongeveer 1 op 3 (35,1 %).

Tabel 89 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op zaterdag – Basis: totale steekproef – N.R.=7

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, 's zaterdags	54	5,3	35,1
Neen, niet 's zaterdags	100	9,7	64,9
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	85,0	
Totaal	1026	100,0	100,0

Op de vraag tussen welke tijdstippen deze opvang dan zou moeten plaatsvinden, antwoordt de meerderheid (34 op 50 respondenten) dat deze opvang best start tussen 5 uur en 9 uur 's morgens. Voor het einduur opteert men voor 15 uur in de namiddag (24 op 49 respondenten).

Gemiddeld heeft men ongeveer 2 (2,46) keer per maand nood aan opvang 's zaterdags. De mediaan ligt eveneens op 2 keer per maand. De antwoorden variëren van één keer tot acht keer in de maand maart 2001.

Uit onderstaande tabel, waarin de personen of instanties die instaan voor zaterdagopvang zijn weergegeven, blijkt opnieuw dat de grootouders de personen zijn die het vaakst instaan voor de opvang.

Tabel 90 Instanties voor opvang op zaterdag naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=54)

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	28	51,9
Betaalde kracht aan huis	8	14,8
Ex-partner	4	7,4
Grootouders aan huis	3	5,6
Andere familieleden	3	5,6
Andere familieleden aan huis	2	3,7
Schoolinternaat	1	1,9
Onthaalgezin/onthaalmoeder	1	1,9
Blijft alleen	1	1,9
Andere	3	5,6
Totaal	54	100,0

De motivatie om te kiezen voor deze opvangvorm is opnieuw de reden dat het kind in kwestie er graag is, en omdat men in de omgeving niet direct over een andere mogelijkheid beschikt.

Tabel 91 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef – N.R.=3

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Het kind is er graag	18	10	28
Geen andere mogelijkheid in omgeving	18	4	22
Veiligheid en gezondheid	4	7	11
De aanpak en begeleiding van het kind	6	2	8
De soepele uren	1	4	5
De kostprijs	0	1	1
Andere	5	1	6
Totaal	52	29	71

5.3.7. GEBRUIK VAN OPVANG OP ZONDAG

Globaal genomen maakt slechts 2 % gebruik van opvang op zondag. Voor de gezinnen die gebruik maken van opvang op afwijkende tijdstippen, komt dat neer op 13,9 %.

Tabel 92 Aantal gezinnen naar gebruik van opvang op zondag – Basis: totale steekproef – N.R.=10

Opvang	Aantal gezinnen	% van de gezinnen	Valide % van de gezinnen
Ja, 's zondags	21	2,1	13,9
Neen, niet 's zondags	130	12,7	86,1
Neen, geen opvang voor afwijkende tijdstippen	872	85,2	
Totaal	1023	100,0	100,0

Wat het aanvangsuur betreft, heeft de meerderheid (15 op 21 respondenten) een voorkeur voor een moment tussen 6 uur en 9 uur 's morgens. Als einduur geven 12 op 21 respondenten een uur aan dat zich situeert tussen 7 uur 30 's ochtends en 14 uur in de namiddag.

Gemiddeld heeft men een tweetal (2,48) keer per maand nood aan opvang op zondag. De mediaan ligt ook op 2 keer per maand. De antwoorden variëren van één keer tot acht keer in de maand maart 2001.

In onderstaande tabel zien we dat - net zoals bij opvang op andere afwijkende tijdstippen - in de eerste plaats de grootouders instaan voor de opvang (in bijna 6 op 10 gevallen).

Tabel 93 Instanties voor opvang op zondag naar frequentie van voorkomen – Basis: Substeekproef (n=21)

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Grootouders	11	52,4
Ex-partner	3	14,3
Betaalde kracht aan huis	3	14,3
Blijft alleen thuis	1	4,8
Andere familieleden	1	4,8
Grootouders aan huis	1	4,8
Onthaalgezin / onthaalmoeder	1	4,8
Totaal	21	100,0

Voor de motivatie van de keuze van de persoon of instantie die instaat voor de opvang op zondag, wordt opnieuw het positieve karakter onderstreept: het kind is er graag.

Tabel 94 Redenen voor keuze van opgegeven opvangvormen – Basis: Substeekproef – N.R.=3

	Eerste reden	Tweede reden	Totaal
Het kind is er graag	8	5	13
Geen andere mogelijkheid in omgeving	4	3	7
De aanpak en begeleiding van het kind	2	1	3
De soepele uren	1	0	1
Veiligheid en gezondheid	1	0	1
Andere	3	2	5
Totaal	19	11	30

5.4. BELANGRIJKSTE OPVANGVORM OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

Zoals reeds meerdere keren vermeld werd, blijken vooral de grootouders in te staan voor de opvang op afwijkende tijdstippen. In één op twee gevallen gaan de kleinkinderen naar de grootouders en in 13,5 % van de gevallen komen de grootouders bij de kleinkinderen aan huis. Een ruime 10 % van de ouders doen beroep op een betaalde kracht om op een afwijkend tijdstip voor de opvang te zorgen.

Tabel 95 Belangrijkste opvangvorm op afwijkende tijdstippen – Basis: Substeekproef (n=155) –N.R.=1

Opvanginstanties	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Grootouders	74	47,7
Grootouders aan huis	21	13,5
Betaalde kracht aan huis	19	12,3
Andere familieleden	11	7,1
Geen, blijft alleen	6	3,9
Andere familieleden aan huis	4	2,6
Schoolinternaat	4	2,6
Onthaalgezin / onthaalmoeder	4	2,6
Vrienden, buren, kennissen	3	1,9
Vrienden, buren, kennissen aan huis	3	1,9
Kinderdagverblijf	2	1,3
Ex-partner	2	1,3
Andere "Gemeentelijk initiatief voor zaterdagopvang", "Jeugdhuis"	2	1,3
Totaal	155	100,0

Hieruit blijkt dat de reden om voor grootouders te kiezen als opvang voor de kinderen op atypische tijdstippen voor voornamelijk een positieve keuze is: het kind is er graag. De categorie "er is geen

andere mogelijkheid" ligt procentueel hoger bij andere opvanginstanties (32,6 % versus 23,1 % bij de grootouders).

Tabel 96 Totaal van de eerste en tweede reden om een bepaalde opvangvorm te kiezen op een bepaald tijdstip

Opvang grootouders	Reden 1		Reden 2		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kind is er graag	62	36,3	50	43,5	112	39,2
Geen andere mogelijkheid	51	29,8	15	13,0	66	23,1
Aanpak en begeleiding	27	15,8	11	9,6	38	13,3
Veiligheid en gezondheid	10	5,8	16	13,9	26	9,1
Soepele uren	13	7,6	12	10,4	25	8,7
Kostprijs	5	2,9	6	5,2	11	3,8
Andere	3	1,8	5	4,3	8	2,8
Totaal	171	100,0	115	100,0	286	100,0

Opvang andere instantie	Reden 1		Reden 2		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kind is er graag	18	16,7	13	20,3	31	18,0
Geen andere mogelijkheid	42	38,9	14	21,9	56	32,6
Aanpak en begeleiding	11	10,2	3	4,7	14	8,1
Veiligheid en gezondheid	5	4,6	11	17,2	16	9,3
Soepele uren	7	6,5	10	15,6	17	9,9
Kostprijs	0	0,0	5	7,8	5	2,9
Andere	25	23,1	8	12,5	33	19,2
Totaal	108	100,0	64	100,0	172	100,0

5.5. MOEILIKHEDEN BIJ HET VINDEN VAN DE OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

Om na te gaan in welke mate men moeite had om geschikte opvang te vinden, werd de vraag gesteld of het moeilijk was om een oplossing te vinden voor de opvang van het kind op afwijkende tijdstippen. In 60 % van de gevallen leverde dit geen problemen op en raakte het opvangprobleem vrijwel onmiddellijk opgelost, terwijl het in 40 % van de gevallen wel een probleem was. Binnen deze groep kunnen we de volgende gradaties onderkennen: ongeveer 20,8 % geeft aan dat ze het inderdaad moeilijk vonden om een oplossing te vinden, maar uiteindelijk niet in praktische problemen zijn geraakt, 6,5 % heeft eerst een voorlopige oplossing moeten zoeken en voor 8,4 % is het probleem nog steeds niet opgelost. In onderstaande tabellen worden de absolute cijfers en de percentages weergegeven voor de afzonderlijk afwijkende tijdstippen.

De nood aan opvang op afwijkende tijdstippen is het grootst na 18 uur en op zaterdag. In ongeveer 60 % van de gevallen waren er geen moeilijkheden bij het vinden van opvang. Opmerkelijk is toch dat er nogal wat gezinnen zijn waar het opvangprobleem op deze tijdstippen zich nog steeds stelt: 9 % van diegenen die na 19 uur opvang nodig hebben en 17 % van diegenen die 's zaterdags opvang nodig hebben.

Tabel 97 Moeilijkheden bij het vinden van opvang naar gelang het tijdstip van de benodigde opvang

	OPV < 7U	OPV > 18U	OPV 'S NACHTS	OPV > 10 UUR	OPV WE 'S NACHTS	OPV ZATERDAG	OPV ZONDAG
Neen	18	65	14	9	23	32	15
ja, zonder prakt probln	13	27	4	7	4	9	3
ja, eerst voorlopige opl	1	6	1	1	-	2	-
ja, probl niet opgelost	5	10	1	3	-	9	2
Andere	3	5	-	2	1	1	-
Totaal	40	113	20	22	28	53	20

	OPV < 7U	OPV > 18U	OPV 'S NACHTS	OPV > 10 UUR	OPV WE 'S NACHTS	OPV ZATERDAG	OPV ZONDAG
Neen	45,0 %	57,5 %	70,0 %	40,9 %	82,1 %	60,4 %	75,0 %
ja, zonder prakt probln	32,5 %	23,9 %	20,0 %	31,8 %	14,3 %	17,0 %	15,0 %
ja, eerst voorlopige opl	2,5 %	5,3 %	5,0 %	4,5 %	-	3,8 %	-
ja, probl niet opgelost	12,5 %	8,8 %	5,0 %	13,6 %	-	17,0 %	10,0 %
Andere	7,5 %	4,4 %	-	9,1 %	3,6 %	1,9 %	-
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

5.6. KOSTEN VAN DE OPVANG

In aansluiting op de vragen over de opvang op afwijkende tijdstippen, werd enerzijds de vraag gesteld hoeveel men in de maand maart 2001, voor het geselecteerde kind in de steekproef, besteed heeft aan kinderopvang (reguliere buitenschoolse opvang + opvang op afwijkende tijdstippen), en anderzijds welk gedeelte hiervan de extra kost was voor de opvang op afwijkende tijdstippen.

We weten dat de 65 gezinnen die gebruik maakten van bezoldigde kinderopvang, hieraan in de maand maart 2001 gemiddeld 3228 BEF besteed hebben (de mediaan ligt op 2000 BEF/maand). Het laagst vermelde bedrag is 40 BEF/maand, het hoogst vermelde bedrag is 15 000 BEF/maand en er is één uitschieter van 31 000 BEF/maand (dit gezin heeft een betaalde kracht aan huis).

Tabel 98 Totaal bedrag, besteed aan kinderopvang op één maand – Basis: Respondenten die een bedrag vermelden (n=64)

	Aantal gezinnen	% van de gezinnen
Minder dan 1000 BEF/maand	18	28,1
1000 – 1999 BEF	11	17,2
2000 – 2999 BEF	10	15,6
3000 – 3999 BEF	9	14,1
4000 – 4999 BEF	6	9,4
5000 – 5999 BEF	2	3,1
6000 BEF	3	4,6
7000 BEF	1	1,6
10000 BEF	2	3,1
11000 BEF	1	1,6
15000 BEF	1	1,6
Totaal	64	100,0

De extra kost voor de opvang op afwijkende tijdstippen, bedraagt voor deze gezinnen in de maand maart 2001 gemiddeld 1606 BEF (de mediaan ligt op 250 BEF/maand). In totaal hadden 30 gezinnen geen extra kost in deze maand. De overige 35 gezinnen die een bedrag vermeldden, betaalden minimum 200 BEF/maand en maximum 10000 BEF/maand. Deze 35 gezinnen kunnen verder opgesplitst worden in twee groepen: 17 gezinnen somden hetzelfde bedrag op voor de extra kost en de totale kost en bij 18 gezinnen lag de totale kostprijs hoger dan de kostprijs voor de speciale opvang. Anders gezegd stellen we vast dat 46 % van de gezinnen (n = 30) in de maand maart enkel betaalden voor de gewone opvang, 26 % van de gezinnen (n = 17) betaalden in deze maand enkel voor speciale opvang (in normale omstandigheden betalen zij niets aan opvang), en 28 % van de gezinnen (n = 18) hadden in de maand maart beide kosten (de gewone opvang en de specifieke opvang).

Gemiddeld betalen deze gezinnen 1622 BEF/maand aan gewone kinderopvang voor dit kind. Dit is de totale kostprijs verminderd met de kostprijs voor de speciale opvang. Deze kost stijgt tot 2040 BEF/maand voor de gezinnen die enkel deze gewone kinderopvang hebben. Gezinnen die zowel gewone kinderopvang en afwijkende opvang moeten bekostigen, letten goed op de prijzen: zij kiezen voor goedkopere oplossingen dan gezinnen die maar één soort opvang moeten bekostigen.

Tabel 99 Opvangkosten opgesplitst in gewone kinderopvang en opvang voor afwijkende tijdstippen – Basis: Substeekproef (n = 65)

Kosten	Enkel gewone kinderopvang (n = 30)	Enkel afwijkende opvang (n = 17)	Beide soorten opvang (n = 18)	Totale Substeekproef (n = 65)
Gewone opvang	2040	0	1236	1622
Afwijkende opvang	0	3224	1644	1606
Totale kost	2040	3224	2880	3228

Wanneer we de determinanten bekijken, blijkt enkel de mate van verstedelijking een rol te spelen: de kostprijs voor afwijkende opvang is veel hoger in verstedelijkte gemeenten (2092 BEF/maand – N=45), dan in rurale gemeenten (539 BEF/maand – N=19) ($F=4,879$; $df=1$; $p=0.031$).

5.7. MATE VAN TEVREDENHEID OVER DE VORM VAN OPVANG (FEITELIJKE SITUATIE VERSUS GEWENSTE SITUATIE)

Voor de bevraging van de mate van tevredenheid over de belangrijkste opvangvorm op afwijkende tijdstippen, hebben we naast een algemene beoordeling, ook verschillende deelaspecten in overweging genomen, namelijk de praktische kwaliteiten (betaalbaarheid, bereikbaarheid, veiligheid, ...), de opvoedkundige kwaliteiten (aanpak van het kind, kwaliteit van het spel- of lesmateriaal, ...) en het contact tussen de personen die instaan voor de opvang en de ouders (onthaal, informatie, inspraak ouders). Er werd ook gevraagd in welke mate het kind tevreden lijkt met de oplossing.

De algemene tevredenheid over de belangrijkste opvangvorm voor het kind op afwijkende uren is zeer hoog: 63,4% is zeer tevreden en 29,7 % is tevreden. Slechts 6,9 % zegt niet tevreden te zijn.

Tabel 100 Algemene tevredenheid over de belangrijkste opvangvorm voor het kind op afwijkende uren – Basis: Substeekproef, N.R.=5

	Aantal respondenten met nood aan opvang op afwijkende tijdstippen	Valide % van de respondenten
Zeer tevreden	92	63,4
Tevreden	43	29,7
Niet tevreden/niet ontevreden	7	4,8
Ontevreden	1	0,7
Zeer ontevreden	2	1,4
Totaal	145	100,0

De criteria die tot de meeste tevredenheid leiden, zijn de volgende: 1. Betaalbaarheid, 2. Bereikbaarheid, 3. Hygiëne, 4. Veiligheid buiten, 5. Veiligheid binnen, 6. Voldoende ruimte voor het kind buiten.

We constateren ook dat de ouders vlugger zeer tevreden zijn dan de kinderen: 63,4 % van alle respondenten zijn zeer tevreden tegenover 51,0 % van de kinderen (naar de mening van de ouder). Redenen voor ontevredenheid zijn "onthaalmoeder was niet hygiënisch en had geen tijd", "verhalen van het kind van uitstoting en dergelijke", "vraag van het kind of hij naar de opvang moet, zo ja, gaat hij zeuren", "opmerkingen van kinderen na de opvang", "ze geven geen commentaar", "vindt het fijn, maar zou liever thuis blijven", "liefst opgevangen door ouders".

Volgende tabel toont hoe opvang op atypische tijdstippen scoort op een aantal kwaliteitscriteria. Zeer tevreden krijgt score 5, zeer ontevreden krijgt score 1.

Tabel 101 Rangorde van kwaliteitscriteria naar % zeer tevreden

	Gemiddelde score	Standaardafwijking	% Zeer tevreden
Betaalbaarheid	4,50	0,88	70,2
Bereikbaarheid	4,57	0,72	69,7
Hygiëne	4,58	0,74	68,8
Veiligheid buiten	4,61	0,62	67,1
Veiligheid binnen	4,61	0,60	66,7
Voldoende ruimte voor het kind buiten	4,61	0,62	66,2
Algemene tevredenheid van de ouder	4,53	0,75	63,4
Voeding	4,45	0,83	62,4
Rust	4,52	0,72	62,2
Voldoende ruimte voor het kind binnen	4,54	0,70	62,1
Onthaal van ouders en kind	4,52	0,69	62,1
Informatie / advies i.v.m. het kind	4,45	0,75	57,7
Voldoende mensen om bezig met het kind	4,42	0,79	57,1
Inspraak van de ouders	4,34	0,81	52,8
Voldoende kwaliteitsvol spel-/lesmateriaal	4,36	0,78	51,1
Beschikbaarheid	4,15	1,07	51,0
Algemene tevredenheid van het kind	4,29	0,91	51,0
Oog voor individuele eigenheid kind	4,31	0,83	48,2
Aanpak van het kind	0,33	0,77	47,9
Voldoende aanbod opvoedk activiteiten	4,28	0,82	47,0
Aansluiting eigen opvattingen opvoeding	4,22	0,86	44,6

Men kan besluiten dat ouders het meest tevreden zijn over de praktische omstandigheden waarin de opvang plaatsvindt. Ze zijn het minst tevreden over de strikt pedagogische omgeving.

Op de vraag wat men praktisch zou willen veranderen in verband met opvang op moeilijke tijdstippen, antwoordt 54,6 % dat niets van praktische aard moet veranderen. De mogelijkheid om het kind onmiddellijk te brengen indien nodig, wordt het meeste gewenst (8,6 %)

Tabel 102 Gewenste praktische veranderingen in verband met de opvang op moeilijke tijdstippen – Basis: Diegenen met nood aan opvang op afwijkende tijdstippen – N.R.=6

	Eerste verandering	Tweede verandering	Totaal
Niets	54,6	-	54,6
Mogelijkheid tot schuiven in dagen en uren	9,9	2,0	11,9
Mogelijkheid kind onmiddellijk brengen indien nodig	8,6	7,9	16,5
Kosten verminderen	8,6	0,7	9,3
Opvang korter bij huis	5,9	1,3	7,2
Mogelijkheid tot opvang van langere duur	4,6	1,3	5,9
Andere	7,9	5,3	13,2
Totaal	100,0	18,5	118,5

Ook over de andere omstandigheden zijn 7 op 10 respondenten zeer tevreden en willen ze niets veranderen. Indien men iets wil veranderen, komt voldoende en kwaliteitsvol spel-/leermateriaal op de eerste plaats (10,5%), gevolgd door de kwaliteit van de begeleiders (9,1 %) en hun aantal (7,7 %). De andere omstandigheden worden elk op zich door minder dan 5 % van de respondenten vermeld.

5.8. MATE VAN TEVREDENHEID NAAR OPVANGVORM

De verdeling van de algemene tevredenheid is bekend. Men kan zich nu de vraag stellen of deze verdeling verschilt naargelang de gekozen belangrijkste opvangvorm. In totaliteit beantwoorden 145 respondenten de beide vragen. De belangrijkste opvangvormen werden gehergroepeerd naar vier categorieën: 1. bij grootouder(s), 2. grootouder(s) komen aan huis, 3. andere informele opvangvormen (bij ex-partner, bij andere familieleden, bij burens, vrienden kennissen, andere familieleden komen aan huis, en burens, vrienden, kennissen komen aan huis) en 4. formele opvangvormen (betaalde kracht aan huis, schoolinternaat, kinderdagverblijf, bij een opvanggezin / onthaalmoeder en andere formele opvangvormen).

De groep zeer tevredenen is groter als de grootouders aan huis komen (76 %), dan wanneer de kleinkinderen bij de grootouders thuis gaan (71 %). De tevredenheid bij de andere informele opvangvormen is het laagst. Er zijn slechts 39 % zeer tevredenen bij de andere informele opvangvormen tegenover 55 % bij de formele opvangvormen.

Tabel 103 Categorieën van opvang naar graad van tevredenheid – Basis: Substeekproef (n=145) – N.R.= 5

	Zeer ontevreden		Ontevreden		Niet tevreden Niet ontevreden		Tevreden		Zeer tevreden		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Grootouders	1	1,4	0	0,0	1	1,4	19	26,4	51	70,8	72	100,0
Grootouders thuis	0	0,0	0	0,0	0	0,0	5	23,8	16	76,2	21	100,0
Informeel	1	4,3	1	4,3	4	17,4	8	34,8	9	39,2	23	100,0
Formeel	0	0,0	0	0,0	2	6,9	11	37,9	16	55,2	29	100,0
Totaal	2	1,4	1	0,7	7	4,8	43	29,7	92	63,4	145	100,0

$\chi^2=23,006$; $df=12$; $p=0,028$

Tabel 104 Categorieën van opvang naar gemiddelde graad van tevredenheid – Basis: Substeekproef (n=145) – N.R.= 5

	Graad van tevredenheid	
	μ	n
Grootouders	4,65	72
Grootouders thuis	4,76	21
Informeel	4,00	23
Formeel	4,48	29
Totaal	4,53	145

$F=5,756$; $p=0.001$

HOOFDSTUK 6 OPVANG BIJ ZIEKTE VAN HET KIND

Bij de bevraging van de opvang die buiten het reguliere kader van buitenschoolse opvang valt, is ook nagegaan waar het kind verblijft als het kortstondig ziek en in welke mate zowel ouder als kind tevreden zijn met deze oplossing.

Op de vraag hoe vaak men van deze vorm van opvang gebruik heeft moeten maken sinds 1 september 2000, antwoorden 551 respondenten. Bijna vier gezinnen op tien (37,9 %) hebben geen gebruik moeten maken van opvang omdat hun kind in die periode niet (kortstondig) ziek geweest is. De andere gezinnen, waar het kind wel kortstondig ziek is geweest, ligt het gemiddelde op 6,3 dagen (sinds 1 september 2000). De mediaan ligt op 3 dagen ziekte. Het aantal dagen ziekte situeert zich tussen 0,5 en 90 dagen. Hierbij treffen we nog één uitschieter aan: één kind is 233 dagen ziek geweest. Zonder deze uitschieter situeert het gemiddelde zich op 5,6 dagen ziekte.

Bij een verdeling van de onderzoeksgroep naar schoolleeftijd, ziet de gemiddelde behoefte aan opvang voor zieke kinderen in de basisschool er als volgt uit:

- voor kinderen uit de kleuterschool hebben ouders van september tot mei gemiddeld 3,9 dagen gebruik moeten maken van opvang wegens ziekte (basis: alle kleuters)
- voor kinderen uit de lagere school hebben ouders van september tot mei gemiddeld 2,1 dagen gebruik moeten maken van opvang wegens ziekte (basis: alle leerlingen)
- voor scholieren uit de eerste en tweede graad secundair onderwijs hebben ouders gemiddeld 0,9 dagen gebruik gemaakt van opvang
- wanneer men enkel de kinderen in aanmerking neemt waarvoor men opvang wegens ziekte moest organiseren, komt men voor kleuters aan een gemiddelde van 7,1 dagen, voor leerlingen uit de lagere school 5,1 dagen, voor leerlingen uit het secundair onderwijs (1ste en 2de graad) 3,4 dagen

Op de vraag wie of welke instantie voor de opvang van het zieke kind instaat, tekent zich een duidelijke top vier af: op de eerste plaats komen de grootouders (42 %), dan de situatie dat één partner altijd thuis is (30 %), vervolgens neemt de vrouwelijke partner verlof op het werk (23 %), en ten slotte neemt een van de beide partners verlof op het werk (19 %). Het valt ook op dat men altijd een informele opvangvorm verkiest voor het zieke kind. Slechts 1,3 % van de gezinnen maakt soms gebruik van een formele opvangvorm voor het zieke kind.

Tabel 105 Instanties voor opvang van het zieke kind, naar frequentie van voorkomen als eerste of als tweede belangrijkste opvangvorm – Basis: Totale steekproef – N.R.=13

Opvang	1e belangrijkste opvangvorm		2de belangrijkste opvangvorm		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bij grootouders	247	24,2	179	37,2	426	28,4
Eén van de partners is altijd thuis	303	29,7	3	0,6	306	20,4
Vrouwelijke partner neemt verlof werk	172	16,9	64	13,3	236	15,7
Een partner neemt verlof	181	17,7	10	2,1	191	12,7
Mannelijke partner neemt verlof werk	21	2,1	59	12,3	80	5,3
Grootouders aan huis	25	2,5	45	9,4	70	4,7
Bij andere familieleden	10	1,0	48	10,0	58	3,9
Kind blijft alleen thuis	35	3,4	20	4,2	55	3,7
Bij vrienden, buren, kennissen	5	0,5	20	4,2	25	1,7
Betaalde kracht thuis van mutualiteit	2	0,2	9	1,9	11	0,7
Andere familieleden aan huis	3	0,3	7	1,5	10	0,7
Bij ex-partner	4	0,4	3	0,6	7	0,5
Vrienden, buren, kennissen aan huis	2	0,2	4	0,8	6	0,4
Betaalde kracht thuis van de PWA	0	0,0	2	0,4	2	0,1
Betaalde kracht kinderdagverblijf thuis	10	1,0	-	0,0	-	0,0
Andere	0	0,0	8	1,7	18	1,2
Totaal	1020	100,0	481	100,0	1501	100,0

Uit de analyses blijkt dat het gezinstype een rol speelt voor het type opvang waar men voor kiest: bij alleenstaanden blijft het kind vaker alleen, is de ouder in kwestie gewoon vaker thuis of wordt er een beroep gedaan op andere informele opvang dan de grootouders. Tweeoudergezinnen brengen de zieke kinderen vaker naar de grootouders of nemen verlof op het werk, aangezien in tweeoudergezinnen twee ouders afzonderlijk verlof kunnen nemen op het werk.

Tabel 106 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar gezinstype – Basis: Totale steekproef – N.R.=13

	Tweeoudergezin		Eenoudergezin		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Een iemand is altijd thuis	277	29,3	26	34,7	303	29,7
Het kind blijft alleen thuis	29	3,1	6	8,0	35	3,4
Ouder neemt verlof op werk	354	37,5	20	26,7	374	36,7
Bij de grootouders	234	24,8	13	17,3	247	24,2
Andere informele opvang	40	4,2	9	12,0	49	4,8
Formele opvang	11	1,2	1	1,3	12	1,2
Totaal	945	100,0	75	100,0	1020	100,0

$\chi^2=18,129$; $df=5$; $p=0,003$

Daarnaast speelt ook het onderwijsniveau binnen het gezin een rol: bij lager geschoolden is vaker iemand altijd thuis. Bij de hoger geschoolden neemt men eerder verlof op het werk of nemen de grootouders de zorg voor het zieke kind op zich.

Tabel 107 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar onderwijsniveau – Basis: Totale steekproef – N.R.=43

	Beiden of alleenstaande max. ASO		Een van beiden minstens hoger onderwijs		Beiden of alleenstaande min. hoger ond.		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Een iemand is altijd thuis	213	40,1	51	22,1	24	10,6	288	29,1
Het kind blijft alleen thuis	21	4,0	6	2,6	7	3,1	34	3,4
Ouder neemt verlof op werk	173	32,6	98	42,4	90	39,6	361	36,5
Bij de grootouders	92	17,4	66	28,6	86	37,9	244	24,7
Andere opvang	31	5,8	10	4,4	20	8,8	61	6,2
Totaal	530	100,0	231	100,0	227	100,0	988	100,0

Beroepsactieve gezinnen nemen in de helft van de gevallen verlof op het werk en in één geval op drie brengt men de zieke kinderen naar de grootouders. In gezinnen waar niemand beroepsactief is, is de vraag niet echt van toepassing, hoewel er in sommige gevallen beroep wordt gedaan op de grootouders. In het verlengde hiervan zien we dat er bij de laagste inkomenscategorie vaker iemand altijd thuis is (54,6 % tegenover 29,3 %), terwijl men bij de hogere inkomenscategorieën eerder verlof neemt op het werk of rekt op de grootouders.

Tabel 108 Belangrijkste opvangvorm van een ziek kind naar inkomenscategorie – Basis: Totale steekproef – N.R.=208

	< 80 000 BEF		80 000 – 99 000 BEF		100 000 – 119 000 BEF		≥ 120 000 BEF		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Iemand is altijd thuis	165	54,6	46	21,1	19	11,9	12	8,2	242	29,3
Kind blijft alleen thuis	13	4,3	5	2,3	6	3,8	6	4,1	30	3,6
Ouder neemt verlof	65	21,5	95	43,6	78	49,1	57	39,0	295	35,8
Bij de grootouders	45	14,9	59	27,1	52	32,7	52	35,6	208	25,2
Andere opvang	14	4,7	13	6,0	4	2,5	19	13,0	50	6,0
Totaal	302	100,0	218	100,0	159	100,0	146	100,0	825	100,0

Hoe jonger de kinderen, hoe minder ze bij ziekte thuis bij hun ouders (kunnen) blijven en hoe vaker er beroep wordt gedaan op de grootouders. Dit heeft alles te maken met de beroepsactiviteit van de moeder: moeders van kleuters zijn vaker beroepsactief.

Dat kleuters minder dan andere kinderen bij ziekte worden opgevangen door hun ouders, betekent niet dat ze niet thuisblijven. Opvang van een ziek kind gebeurt, ook bij kleuters, voornamelijk thuis, namelijk in twee derden van de gevallen.

In het secundair onderwijs vermindert de rol van grootouders bij ziekte van het kind drastisch. De opvang onder de noemer ‘andere’ is voor kinderen uit de basisschool zeer divers; voor leerlingen uit het secundair onderwijs betekent dit meestal dat het kind alleen thuis blijft.

Tabel 109 Belangrijkste opvanginstantie van zieke kinderen naar schoolleeftijd.- Basis: totale steekproef. N.R.=47

	Kleuteronderwijs		Lager onderwijs		Secundair onderwijs (1e + 2e graad)	
	n	%	n	%	n	%
Bij ouders (beroepsactief of niet)	166	61,5	312	65,8	174	71,9
Bij grootouders	91	33,7	145	30,6	32	13,2
Andere	13	4,8	17	3,6	36	14,9
Totaal	270	100,0	474	100,0	242	100,0

58,173 (a), df = 4, p = 0,00

Het percentage kinderen dat zeer tevreden is over opvang bij ziekte (volgens hun ouders) ligt iets hoger dan het percentage zeer tevreden ouders (56,9 % versus 61,6 %).

Tabel 110 Mate van tevredenheid van ouders en kinderen over de opvang bij ziekte van het kind.– Totale steekproef

Tevreden over opvang ziek kind	Ouder		Kind	
	aantal	%	aantal	%
zeer tevreden	566	56,9	612	61,6
tevreden	318	32,0	312	31,4
niet tevreden – niet ontevreden	82	8,2	44	4,4
ontevreden	18	1,8	18	1,8
zeer ontevreden	10	1,0	8	0,8
Totaal	994	100,0	994	100,0

Tweeoudergezinnen blijken ook iets meer tevreden met de door hen gekozen oplossing dan eenoudergezinnen (Gemiddelde tevredenheid van 4,43 tegenover 4,23 met $F=3,937$; $p=0.047$).

Welke vorm van opvang voor het zieke kind krijgt de voorkeur als men een andere mogelijkheid zou hebben? In 62 % van de gevallen kiest men in voor de oplossing die men op dit moment gebruikt. In de gezinnen waar een gezinslid altijd thuis is, wenst men in 84% van de gevallen dit ook zo te houden. Ook in gezinnen waar de vrouwelijke partner tijdelijk kan thuis blijven van het werk, is men in bijna tweederde van de gevallen tevreden.

In de gezinnen waar men een andere oplossing wenst, gaat de voorkeur uit naar volgende oplossingen: één van de partners of een ander gezinslid is altijd thuis (11,3%), de vrouwelijke partner neemt verlof op het werk (9,5 %) en het inschakelen van de grootouders (5,6 %). De andere alternatieven scoren allemaal onder 2 %. Het is duidelijk dat ouders graag zelf voor hun ziek kind zorgen, en als het mogelijk is wensen ze de grootouders te ontlasten van deze zorg.

Ouders die ervoor opteren om iemand aan huis te laten komen (dit kan een betaalde kracht zijn, of andere familieleden of vrienden, buren of kennissen) geven hieraan ook de voorkeur. Dit is bijgevolg een bewuste keuze van deze ouders. Wanneer de mannelijke partner verlof neemt, het zieke kind naar andere familieleden of naar vrienden, buren of kennissen gaat, blijkt dit eerder een keuze uit noodzaak is: zes ouders op tien zouden liever voor een andere oplossing kiezen.

Tabel 111 Aantal ouders wiens voorkeur overeenkomt met de belangrijkste opvangvorm van het zieke kind-
Basis: Totale steekproef – N.R.=43

	Voorkeur van opvang / belangrijkste opvangvorm	
	n	%
Betaalde kracht thuis van de mutualiteit	2/2	100,0
Andere familieleden komen aan huis	2/2	100,0
Vrienden, buren, kennissen komen aan huis	2/2	100,0
Eén van de partners is altijd thuis	246/293	84,0
Vrouwelijke partner neemt verlof op het werk	105/167	62,9
Grootouders komen aan huis	14/25	56,0
Bij grootouders	120/240	50,0
Bij ex-partner	2/4	50,0
Een partner neemt verlof	84/177	47,5
Kind blijft alleen thuis	16/34	47,1
Mannelijke partner neemt verlof op het werk	8/20	40,0
Bij andere familieleden	4/10	40,0
Bij vrienden, buren, kennissen	2/5	40,0
Totaal	607/981	61,9

HOOFDSTUK 7 OPVANG IN GEVAL VAN ACUTE SITUATIES

Een derde vorm van opvang die buiten de normale omstandigheden van reguliere buitenschoolse opvang valt, is de opvang in acute situaties (baas vraagt om langer te blijven op het werk, oproep van de V.D.A.B., plotse tewerkstelling, familiale omstandigheden,...).

In 6,6% van de gezinnen had men sedert 1 september 2000 (op datum half mei 2001) regelmatig onverwacht nood aan opvang met een gemiddelde van 8 keer. In 15,6 % van de gezinnen gebeurde dit slecht sporadisch en eerder bij wijze van uitzondering. Voor alle gezinnen die wel eens plotse nood hadden aan opvang ligt het gemiddelde op 2,5 keer.¹¹

Op de vraag waar en door wie het kind dan opgevangen wordt, geven de meeste respondenten de 2 belangrijkste opvanginstanties op. Niet iedereen echter kon hierin een volgorde van belangrijkheid bepalen.

In noodsituaties brengen zes gezinnen op tien hun kinderen naar de grootouders. In één geval op vijf worden de kinderen thuis opgevangen door grootouders. Op een gedeelde tweede plaats in volgorde van belangrijkheid komen andere familieleden (32,5 %) en burens, vrienden en kennissen (29,9 %). We constateren ook dat drie gezinnen op tien (ook) gebruik maken van formele opvanginstanties (Initiatief Buitenschoolse Opvang, opvang binnen de schoolmuren, betaalde kracht aan huis, erkend kinderdagverblijf en onthaalgezin). Dit aantal loopt op tot vier gezinnen op tien wanneer deze onverwachte opvang regelmatig nodig is. Grootouders blijven echter de belangrijkste opvanginstantie.

---

¹¹ Eén respondent die een frequentie van 80 maal opgaf werd hier weggelaten. Het handelt hier over een meer blijvende, voortdurende behoefte aan opvang.

Tabel 112 Instanties voor opvang in geval van acute situaties opgesplitst naar regelmaat van gebeuren – Basis: Substeekproef (n=193) – Twee antwoorden mogelijk.

Opvang	Ja, één keer		Ja, regelmatig		Totaal	
	n	% op 135 resp.	n	% op 59 resp.	n	% op 194 antwn.
Bij grootouders	81	60,0	40	67,8	121	62,4
Bij andere familieleden	46	34,1	7	11,9	53	27,3
Bij vrienden, buren, kennissen	31	23,0	12	20,3	43	22,2
Grootouders aan huis	18	13,3	16	27,1	34	17,5
Kind blijft alleen thuis	15	11,1	5	8,5	20	10,3
Opvanginitiatief binnen schoolmuren	10	7,4	8	13,6	18	9,3
Betaalde kracht aan huis	10	7,4	7	11,9	17	8,8
Initiatief buitenschoolse opvang (IBO)	9	6,7	7	11,9	16	8,2
Vrienden, buren, kennissen aan huis	10	7,4	5	8,5	15	7,7
Andere familieleden aan huis	8	5,9	2	3,4	10	5,2
Bij een opvanggezin / onthaalmoeder	6	4,4	0	0,0	6	3,1
Erkend kinderdagverblijf	2	1,5	2	3,4	4	2,1
Bij ex-partner	2	1,5	1	1,7	3	1,5
Andere "Meenemen", "Partner", "Babysit", "Internaat"	9	6,7	1	1,7	10	5,2
Totaal aantal vermeldingen	257		113		370	

Over de oplossing bij plotse nood aan opvang is men minder tevreden dan bij andere flexibele opvang of opvang van een ziek kind.

Uit de analyses is gebleken dat zowel bij de ouder als bij het kind in eenoudergezinnen de tevredenheidsscore het laagst ligt (gemiddelde tevredenheidsscore van 3,73 voor de ouders en 3,91 voor het kind in een oudergezin versus 4,27 en 4,28 in een tweeoudergezin) ($F=8,703$ en $p=0,004$).

Bij het polsen naar de gewenste situatie (de ideale vorm van opvang in acute situaties) opteert 63,8% voor de opvang zoals die nu gebeurt. De absolute cijfers zijn te klein voor verdere analyse.

Tabel 113 Plotse nood aan opvang naar schoolleeftijd. Basis: totale steekproef. N.R.=35

	Kleuteronderwijs		Lager onderwijs		Secundair onderwijs	
	n	%	n	%	n	%
Ja, 1x per uitzondering	45	16,6	90	18,8	23	9,3
Ja, regelmatig	25	9,2	34	7,1	9	3,6
Neen	201	74,2	356	74,2	215	87,0
TOTAAL	271	100,0	480	100,0	247	100,0

De behoefte ligt, zoals te verwachten was, ook hier hoger in het basisonderwijs. Ruim 9% van de ouders van kleuters wordt regelmatig geconfronteerd met een plotse nood aan opvang; ook in het lager onderwijs ligt dit percentage nog vrij hoog met 7%.

Daarbij moet men dan nog rekening houden met de vrij grote groep gezinnen waar het slechts bij uitzondering gebeurt dat men plots nood heeft aan opvang, maar waarbij in deze steekproef toch bijna één op vijf van de kinderen uit de basisschool betrokken zijn.

Tabel 114 Plotse nood aan opvang in de basisschool. Basis: substeekproef=751.

	Totaal basisonderwijs	
	n	%
Ja, 1x per uitzondering	135	18,0
Ja, regelmatig	59	7,9
Neen	557	74,2
TOTAAL	751	100,0

De tevredenheid over dit soort opvang geeft geen significante verschillen naar schoolleeftijd.

HOOFDSTUK 8 OPVANG VAN TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR

In een laatste deel van de vragenlijst werd gepolst naar de houding van ouders tegenover opvang voor tieners. Dit gedeelte van de vragenlijst werd ingevuld door alle respondenten (zowel met als zonder tieners). Tieneropvang is immers een hekel punt: ze zijn te oud voor kinderopvang en te jong voor jeugdinitiatieven. Het gaat hier eveneens over buitenschoolse opvang, namelijk voor en na de schooluren, gedurende de woensdagnamiddag, op vrije dagen en tijdens de diverse schoolvakanties.

8.1. ALGEMENE RESULTATEN

8.1.1. HOUDING VAN OUDERS TEGENOVER VEEL CONTROLE VERSUS WEINIG CONTROLE – STERK GEORGANISEERDE ACTIVITEITEN VERSUS VRIJE ACTIVITEITEN

In de vragenlijst werden een aantal uitspraken over opvang van jonge tieners opgenomen, waarbij de vraag gesteld werd in welke mate men het met de verschillende uitspraken eens is. In onderstaande tabel staan deze resultaten weergegeven.

Tabel 115 Voorkeuren m.b.t. opvang van jonge tieners in volgorde van het percentage "helemaal eens" – Basis: totale steekproef 5=helemaal eens – 4 = eens – 3 = niet eens/niet oneens – 2 = oneens – 1= zeer oneens

	% 5	% 4	% 3	% 2	% 1
1. Ouders moeten ingelicht worden over het gedrag / de houding van hun kind (N=954)	69,5	28,4	1,5	0,1	0,5
2. De activiteiten in de tieneropvang moeten begeleid zijn door volwassenen (N=949)	51,6	39,1	7,6	1,4	0,3
3. Er moet orde en discipline heersen in de opvang (N=951)	50,9	42,6	6,3	0,1	0,1
4. Naast spelmogelijkheden moet er kans zijn om huistaken te maken (N=951)	44,9	52,6	1,9	0,6	0,2
5. Er moet vooral een sfeer van ontspanning heersen in de opvang (N=951)	42,7	47,5	7,8	1,8	0,2
6. Tieners moeten zelf verantwoordelijkheden krijgen in de opvang (N=948)	27,0	56,9	13,6	1,4	1,2
7. Tieners zijn op vrije momenten best thuis onder toezicht van hun ouders (N=951)	27,0	34,4	26,1	11,6	0,9
8. Tieneropvang moet toelaten om naar de bibliotheek te gaan (N=950)	22,2	53,8	13,8	8,6	1,6
9. Tieners mogen de opvang verlaten om aan sport te doen (N=952)	19,9	58,0	15,0	5,6	1,6
10. Tieneropvang moet voornamelijk zinvolle, leerrijke activiteiten organiseren (N=946)	14,9	36,2	34,4	13,3	1,3
11. Er moeten activiteiten plaatsvinden die de tiener thuis niet aangeboden krijgt (N=945)	13,8	35,9	37,6	11,3	1,5
12. Tieners moeten vrij kunnen kiezen wat voor activiteit ze doen in de opvang (N=948)	9,8	37,9	38,1	13,3	0,9
13. Als je zelf moet werken kan je tieners best bij familie onderbrengen (N=943)	7,7	15,3	46,6	24,4	6,0
14. Tieners moeten in de opvang dezelfde bewegings-vrijheid hebben als thuis (N=949)	6,7	22,6	44,2	24,4	2,1
15. Tieneropvang op woensdagmiddag moet beperkt blijven tot toezicht bij het huistaken maken (N=942)	5,7	17,7	23,1	41,1	12,3
16. Tieners hebben recht op een eigen ontmoetingsplaats zonder pottenkijkers (N=947)	5,3	24,7	44,9	19,0	6,1
17. Tieners kunnen prima alleen thuisblijven op vrije momenten (N=954)	4,2	20,2	48,5	21,1	6,0

Ouders zijn het er roerend over eens: ze moeten worden ingelicht over het gedrag en/of de houding van hun kind: 98 % instemmende antwoorden. Ook de volgende uitspraken, die op een grote voorkeur voor discipline wijzen, scoren hoog.

De 4 laagst gerangschikte uitspraken gaan in de richting van een hoog vrijheidsgehalte voor tieners.

De uitspraken 10 en 11, gericht op specifiek voor tieners, zeer nadrukkelijk georganiseerde activiteiten in de opvang genereren gematigde antwoorden.

De uitspraken kunnen worden gegroepeerd in 4 groepen (met mogelijk overlappende items):

- uitspraken met een sterke voorkeur voor controle en discipline (1 2 3 7 13)
- uitspraken met weinig voorkeur voor controle en discipline (6 8 9 14 16 17)
- uitspraken in de richting van sterk georganiseerde activiteiten (2 4 10 11)
- uitspraken in de richting van vrije activiteiten en/of weinig georganiseerde activiteiten (5 8 9 12 14 15)

De globale houding van ouders tegenover deze naar mentaliteit of standpunt gegroepeerde uitspraken, is de volgende:

Tabel 116 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. weinig georganiseerde / vrije activiteiten tijdens tieneropvang

	n	%
helemaal oneens	177	3,1
oneens	897	15,8
n eens – n oneens	1346	23,6
eens	2255	39,6
helemaal eens	1017	17,9
Totaal	5692	100,0

gemiddelde score: 3,53

Tabel 117 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. sterk georganiseerde activiteiten tijdens tieneropvang

	n	%
Helemaal oneens	31	0,8
Oneens	250	6,6
niet eens – niet oneens	770	20,3
eens	1552	40,9
helemaal eens	1188	31,3
Totaal	3791	100,0

gemiddelde score: 3,95

Tabel 118 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. weinig controle tijdens tieneropvang

	n	%
helemaal oneens	161	3,4
oneens	679	14,3
niet eens – niet oneens	1579	33,2
eens	1732	36,5
helemaal eens	599	12,6
Totaal	4750	100,0

gemiddelde score: 3,41

Tabel 119 verdeling van de respondenten naar de mate van instemming met uitspraken m.b.t. veel controle tijdens tieneropvang

	n	%
helemaal oneens	72	1,9
oneens	342	9,0
niet eens – niet oneens	761	20,0
eens	1147	30,2
helemaal eens	1477	38,9
Totaal	3799	100,0

gemiddelde score: 3,95

Ook deze globale cijfers gaan in de richting van een sterke controle bij tieneropvang. Maar liefst 40 % van de beoordelingen van uitspraken die sterk in die richting gaan, krijgen score 5 = helemaal eens.

Controle / discipline en ook georganiseerde activiteiten krijgen in 70 % van de gevallen een instemmende beoordeling.

Ook de gemiddelde score ligt er niet om: controle en georganiseerde activiteiten (versus vrije activiteiten) hebben beiden een gemiddelde score van 3,95. Men is er dus bijna over de ganse lijn mee eens (score 4).

Vrije activiteiten en wat meer bewegingsvrijheid voor tieners van 12 tot 15 jaar scoren lager met respectievelijk 3,53 en 3,41.

8.1.2. OPVANGBEHOEFTE VOOR TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR

Van alle respondenten is 74,0 % van oordeel dat tieneropvang wel degelijk nodig is, 13,0 % ziet deze nood niet in en eveneens 13,0 % spreekt zich niet uit. Indien men enkel kijkt naar de respondenten die hun mening geven, zegt 85,1 % dat tieneropvang wel degelijk nodig is. Van de respondenten die wel vinden dat er nood is aan tieneropvang, lijkt deze behoefte vooral in de vakanties, op de facultatieve vrije dagen en de woensdagnamiddag te liggen (meer dan 50 %). Als het kind ziek is en na de schooluren, en in mindere mate voor de schooluren is een tweede minder grote behoefte bij ongeveer 30 % van de respondenten. Voor het weekend en 's nachts is de behoefte aan tieneropvang duidelijk het kleinst.

Tabel 120 Nood aan tieneropvang – Basis: totale steekproef – N.R.=135

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Tieneropvang is nodig	764	85,1
Tieneropvang is niet nodig	134	14,9
Totaal	898	100,0

Tabel 121 Tijdstippen opvangbehoefte voor tieners – Basis: substeekproef (diegenen die vinden dat tieneropvang nodig is)

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Op woensdagnamiddag	396	51,8
Op facultatieve vrije dagen	371	48,6
Tijdens korte schoolvakanties	409	53,5
Tijdens de zomervakantie	438	57,3
Als het kind ziek is	229	30,0
's Morgens voor de schooluren	121	15,8
's Avonds van 16 00 tot 17 00 uur	232	30,4
's Avonds van 17 00 tot 18 00 uur	165	21,6
's Avonds na 18 00 uur	131	17,1
's Nachts	63	8,2
Op zaterdag	62	8,1
Op zondag	48	6,3
Respondenten	764	100,0

Op de vraag welke vorm van opvang voor jonge tieners tijdens het schooljaar de voorkeur wegdraagt, genieten twee alternatieven duidelijk de voorkeur. Bijna vier ouders op tien antwoorden bij henzelf of andere volwassen gezinsleden. Daarnaast wordt slechts één voorgesteld alternatief goedgekeurd door één ouder op vier, namelijk initiatieven met speciale activiteiten onder begeleiding. Deze begeleiding wordt zeer belangrijk gevonden. Enkele ouders benadrukken dit nog eens extra in de andere antwoordalternatieven.

Tabel 122 Voorkeur voor type opvang voor tieners tijdens het schooljaar – Basis: Totale steekproef – N.R.=86

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Thuis bij ouders / volwassen gezinsleden	414	43,7
Initiatieven met speciale activiteiten voor tieners onder begeleiding	199	21,0
Bij familieleden of vrienden	93	9,8
Ontmoetingsruimte waar tieners kunnen Tv-kijken, lezen, enz... maar ook even kunnen buitenwippen voor bibbezoek of een bezoekje aan oma	92	9,7
Studieopvang op school	82	8,7
Thuis alleen	56	5,9
Andere "Combinatie van 2 en 3", "met begeleiding!"	11	1,2
Totaal	947	100,0

Op de vraag wie de tieneropvang tijdens het schooljaar zou moeten organiseren, antwoordt 1,5 % van de totale steekproef dat georganiseerde tieneropvang niet nodig is. Dit aantal stijgt tot 2,1 % als we de non-respons elimineren. Georganiseerde tieneropvang is dus wel degelijk een noodzaak tijdens het schooljaar. Als organisator van deze tieneropvang nomineert men de gemeente en de school. Aangezien men meerdere antwoordalternatieven mocht aanduiden, is de som van de percentages groter dan 100. De respondenten duiden gemiddeld 1,8 antwoordalternatieven aan.

Tabel 123 Nood aan tieneropvang tijdens schooljaar – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=15

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Tieneropvang is nodig	733	97,9
Tieneropvang is niet nodig	16	2,1
Totaal	749	100,0

Tabel 124 Voorkeur voor organisator van tieneropvang tijdens het schooljaar – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden tijdens het schooljaar) – Meerdere antwoorden mogelijk – Gemiddeld 1,8 antwoorden per respondent

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Gemeente	445	60,7
School	382	52,1
Jeugdvereniging	170	23,2
Ouders	155	21,1
Andere volwassenen	121	16,5
Andere jongeren	38	5,2
Andere "Gemeente en school samen", "Sport- vereniging", "Oudervereniging"	11	1,5
Respondenten	733	100,0

Wat de tieneropvang in de vakantieperiodes betreft, zijn de voorkeuren ook duidelijk: meer dan één ouder op vier kiest voor initiatieven met speciale activiteiten onder begeleiding. Drie ouders op tien kiezen voor opvang thuis bij henzelf of andere volwassen gezinsleden. Hieruit blijkt dat ouders van mening zijn dat tieners gedurende de schooldagen liefst thuis blijven, en gedurende de schoolvakanties is men iets soepeler: ze mogen naar initiatieven onder begeleiding of ze blijven thuis.

Tabel 125 Voorkeur voor type tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Totale steekproef – N.R.=94

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Thuis bij ouders / volwassen gezinsleden	354	37,7
Initiatieven met speciale activiteiten voor tieners onder begeleiding	353	37,6
Bij familieleden of vrienden	89	9,5
Ontmoetingsruimte waar tieners kunnen tv-kijken, lezen,... maar ook even kunnen buitenwippen voor bibliotheekbezoek of een bezoekje aan oma	75	8,0
Thuis alleen	40	4,3
Studieopvang op school	14	1,5
Andere "combinatie van 2 en 4", "speelpleinwerking", "zelf gaan babysitten", "zelf laten kiezen"	14	1,5
Totaal	939	100,0

Voor de organisatie van tieneropvang tijdens de schoolvakanties, antwoordt 1,4 % van de totale steekproef dat georganiseerde tieneropvang niet nodig is (in vergelijking tot 1,5 % tijdens het schooljaar). Dit aantal stijgt tot 1,9 % als we de non-respons elimineren (in vergelijking tot 2,1 % tijdens het schooljaar). Ook tijdens de schoolvakanties is er duidelijk nood aan tieneropvang. Als organisator van deze tieneropvang tijdens de schoolvakantie prefereert men duidelijk de gemeente (70,4 %). Andere mogelijke organisatoren zijn de jeugdverenigingen (41,5 %) boven de school (28,2 %), de ouders (23,6 %) en andere volwassenen (20,2 %). Andere jongeren genieten niet het vertrouwen van de ouders (5,5 %). Aangezien men meerdere antwoordalternatieven mocht aanduiden, is de som van de percentages groter dan aan 100. De respondenten duiden gemiddeld 1,9 antwoordalternatieven aan.

Tabel 126 Nood aan tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=17

Tijdens de schoolvakanties	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Tieneropvang is nodig	733	98,1
Tieneropvang is niet nodig	14	1,9
Totaal	747	100,0

Tabel 127 Voorkeur voor organisator tieneropvang tijdens de schoolvakanties – Basis: Substeekproef (diegenen die tieneropvang nodig vinden) – N.R.=106 – Meerdere antwoorden mogelijk – Gemiddeld 1,9 antwoorden per respondent

	Aantal gezinnen	Valide % van de gezinnen
Gemeente	516	70,4
Jeugdvereniging	304	41,5
School	207	28,2
Ouders	173	23,6
Andere volwassenen	148	20,2
Andere jongeren	40	5,5
Andere "georganiseerde en begeleide opvang", "werkgever", "gemeente samen met sport- en jeugdverenigingen"	19	2,6
Respondenten	733	100,0

8.2. VERSCHILLEN IN TIENEROPVANG NAARGELANG OUDERS MET OF ZONDER TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR

8.2.1. HOUDING VAN OUDERS TEGENOVER VEEL CONTROLE VERSUS WEINIG CONTROLE – STERK GEORGANISEERDE ACTIVITEITEN VERSUS VRIJE ACTIVITEITEN

Tot nu toe werden de algemene resultaten over tieneropvang weergegeven. De mening over tieneropvang kan natuurlijk verschillen tussen gezinnen met tieners tussen 12 en 15 jaar en gezinnen zonder tieners. In de totale steekproef treffen we 503 gezinnen aan met tieners (48,7 %) en 530 gezinnen zonder tieners (51,3 %). Gezinnen met tieners omvatten zowel gezinnen met tieners op dit moment als gezinnen met tieners in het verleden.

In de vragenlijst werden een aantal uitspraken over opvang van jonge tieners opgenomen, waarbij de vraag gesteld werd in welke mate men het met de verschillende uitspraken eens is. In onderstaande tabel staan deze resultaten weergegeven voor beide soorten gezinnen.

Voor de 17 items zijn er 12 items waar ouders met of zonder tieners niet significant van mening verschillen, op de overige 5 items zijn er significante verschillen tussen ouders met en ouders zonder tieners.

Ouders zonder tieners vinden meer dan ouders met tieners dat:

- Ouders ingelicht moeten worden over het gedrag / de houding van hun kind (4,70 > 4,62).
- Er vooral een sfeer van ontspanning moet heersen in de opvang (4,36 > 4,25).

Ouders met tieners vinden meer dan ouders zonder tieners dat:

- Tieners de opvang mogen verlaten om aan sport te doen (3,98>3,80)
- Tieners prima alleen thuis kunnen blijven op vrije momenten (3,18>2,73)
- Tieners in de opvang dezelfde bewegingsvrijheid moeten hebben als thuis (3,14>3,01)

Hieruit kan men afleiden dat ouders met tieners iets liberaler zijn in hun opvattingen over tieneropvang dan ouders zonder tieners.

Tabel 128 Gemiddelde voorkeuren m.b.t. opvang van jonge tieners – Basis: totale steekproef 5=helemaal eens
– 1= zeer oneens

	Gezinnen met tieners	Gezinnen zonder tieners	Totale steekproef		
	μ	μ	μ	F	P
Ouders moeten ingelicht worden over het gedrag / de houding van hun kind (N=954)	4,62	4,70	4,66	5,048	0,025
De activiteiten in de tieneropvang moeten begeleid zijn door volwassenen (N=949)	4,38	4,43	4,40		n.s.
Er moet orde en discipline heersen in de opvang (N=951)	4,42	4,47	4,44		n.s.
Naast spelmogelijkheden moet er kans zijn om huistaken te maken (N=951)	4,39	4,44	4,42		n.s.
Er moet vooral een sfeer van ontspanning heersen in de opvang (N=951)	4,25	4,36	4,31	6,361	0,012
Tieners moeten zelf verantwoordelijkheden krijgen in de opvang (N=948)	4,08	4,06	4,07		n.s.
Tieners zijn op vrije momenten best thuis onder toezicht van hun ouders (N=951)	3,81	3,69	3,75	3,826	n.s. (0,051)
Tieneropvang moet toelaten om naar de bibliotheek te gaan (N=950)	3,89	3,84	3,86		n.s.
Tieners mogen de opvang verlaten om aan sport te doen (N=952)	3,98	3,80	3,89	11,993	0,001
Tieneropvang moet voornamelijk zinvolle, leerrijke activiteiten organiseren (N=946)	3,50	3,50	3,50		n.s.
Er moeten activiteiten plaatsvinden die de tiener thuis niet aangeboden krijgt (N=945)	3,45	3,53	3,49		n.s.
Tieners moeten vrij kunnen kiezen wat voor activiteit ze doen in de opvang (N=948)	3,40	3,44	3,42		n.s.
Als jezelf moet werken kan je tieners best bij familie onderbrengen (N=943)	3,02	2,86	2,94		n.s.
Tieners moeten in de opvang dezelfde bewegingsvrijheid hebben als thuis (N=949)	3,14	3,01	3,07	4,374	0,037
Tieneropvang op woensdagmiddag moet beperkt tot toezicht bij huistaken (N=942)	2,68	2,59	2,63		n.s.
Tieners hebben recht op een eigen ontmoetingsplaats zonder pottenkijkers (N=947)	3,09	2,99	3,04		n.s.
Tieners kunnen prima alleen thuisblijven op vrije momenten (N=954)	3,18	2,73	2,96	63,782	<0,001

8.2.2. OPVANGBEHOEFTE VOOR TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR

Ter herinnering: van alle respondenten is 74,0 % van oordeel dat tieneropvang wel degelijk nodig is, 13,0 % ziet deze nood niet in en eveneens 13,0 % spreekt zich niet uit. Indien men enkel kijkt naar de respondenten die hun mening geven, zegt 85,1 % dat tieneropvang wel degelijk nodig is. Wanneer we kijken naar de respondenten met en zonder tieners, zien we dat respondenten met tieners minder overtuigd zijn van de nood aan tieneropvang dan respondenten zonder tieners (79,0 % tegenover 91,0 %)

Tabel 129 Nood aan tieneropvang volgens gezinssamenstelling – Basis: totale steekproef – N.R.=135

	Gezinnen met tieners		Gezinnen zonder tieners	
	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen
Tieneropvang is nodig	349	79,0	415	91,0
Tieneropvang is niet nodig	93	21,0	41	9,0
Totaal	442	100,0	456	100,0

$\chi^2=25,669$; $df=1$; $p<0,001$

Indien we kijken naar de tijdstippen waarop tieneropvang gewenst wordt, vinden we op de meeste tijdstippen dezelfde significante tendens terug dat ouders met tieners minder tieneropvang wensen als ouders zonder tieners.

Tabel 130 Tijdstippen opvangbehoefte voor tieners volgens gezinssamenstelling – Basis: substeekproef (diegenen die vinden dat tieneropvang nodig is)

	Gezinnen met tieners		Gezinnen zonder tieners	
	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen
Op woensdagnamiddag	166	47,6	230	55,4
Op facultatieve vrije dagen	145	41,5	226	54,5
Tijdens korte schoolvakanties	167	47,9	242	58,3
Tijdens de zomervakantie	184	52,7	254	61,2
Als het kind ziek is (n.s.)	102	29,2	127	30,6
’s Morgens voor de schooluren	44	12,6	77	18,6
’s Avonds van 16 00 tot 17 00 uur	82	23,5	150	36,1
’s Avonds van 17 00 tot 18 00 uur	51	14,6	114	27,5
’s Avonds na 18 00 uur (n.s.)	60	17,2	71	17,1
’s Nachts (n.s.)	36	10,3	27	6,5
Op zaterdag	23	6,6	39	9,4
Op zondag (n.s.)	18	5,2	30	7,2
Respondenten	349		415	

Op de vraag welke vorm van opvang voor jonge tieners tijdens het schooljaar de voorkeur wegdraagt, stellen we vast dat ouders met tieners hun kinderen liever thuis houden (een op twee ouders wil zijn tiener(s) liever thuis bij henzelf of andere volwassen gezinsleden), ouders zonder tieners zijn iets soepeler.

Tabel 131 Voorkeur tijdens het schooljaar volgens gezinssamenstelling – Basis: Totale steekproef – N.R.=86

	Gezinnen met tieners		Gezinnen zonder tieners	
	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen
Thuis bij ouders of andere volwassen gezinsleden	238	49,7	176	37,6
Initiatieven met speciale activiteiten voor tieners onder begeleiding	80	16,7	119	25,4
Een ontmoetingsruimte waar tieners kunnen Tv-kijken, lezen, ... maar ook kunnen buitenwippen voor een bibbezoek of een bezoekje aan oma	42	8,8	50	10,7
Bij familieleden of vrienden	40	8,4	53	11,3
Studieopvang op school	39	8,1	43	9,2
Thuis alleen	35	7,3	21	4,5
Andere	5	1,0	6	1,3
Respondenten	479	100,0	468	100,0

$\chi^2=23,102$; $df=6$; $p=0,001$

Op de vraag wie de tieneropvang tijdens het schooljaar zou moeten organiseren, vinden we slechts één significant verschil: ouders zonder tieners zien de school in 58,2% als organisator, bij ouders met tieners is dit slechts 44,7 %. Dit verandert niets aan de algemene conclusies: georganiseerde tieneropvang is wel degelijk een noodzaak tijdens het schooljaar volgens alle ouders en als organisator van deze tieneropvang nomineren alle ouders de gemeente (60,7 %) en de school (52,1%).

Op de vraag welke vorm van opvang voor jonge tieners in de schoolvakanties de voorkeur wegdraagt, vinden we dezelfde significante verschillen tussen ouders met en zonder tieners als onder het schooljaar: ofschoon men in de vakanties iets soepeler is, houden ouders met tieners hun kinderen toch liever thuis (vier op tien ouders willen hun tiener(s) liever thuis bij zichzelf of andere volwassen gezinsleden tegenover drie op tien ouders zonder tieners).

Tabel 132 Voorkeur tijdens de schoolvakanties volgens gezinssamenstelling – Basis: Totale steekproef – N.R.=94

	Gezinnen met tieners		Gezinnen zonder tieners	
	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen	Aantal gezinnen	Valide % gezinnen
Thuis bij ouders of andere volwassen gezinsleden	203	43,1	151	32,3
Initiatieven met speciale activiteiten voor tieners onder begeleiding	154	32,7	199	42,5
Een ontmoetingsruimte waar tieners kunnen tv-kijken, lezen, ... maar ook kunnen buitenwippen voor een bibbezoek of een bezoekje aan oma	38	8,1	37	7,9
Bij familieleden of vrienden	37	7,9	52	11,1
Thuis alleen	21	4,5	19	4,1
Studieopvang op school	7	1,5	7	1,5
Andere	11	2,3	3	0,6

$\chi^2=20,578$; $df=6$; $p=0,002$

Op de vraag wie de tieneropvang tijdens de schoolvakanties zou moeten organiseren, vinden we twee significante verschillen: 1. ouders zonder tieners zien de jeugdverenigingen in 44,4 % als organisator, bij ouders met tieners is dit slechts 37,9 % en 2. ouders zonder tieners zien de school in 31,8 % als organisator, bij ouders met tieners is dit slechts 23,9 %.

Dit verandert ook niets aan de algemene conclusies: georganiseerde tieneropvang is wel degelijk een noodzaak tijdens de schoolvakanties volgens alle ouders en als organisator van deze tieneropvang prefereren alle ouders de gemeente (70,4 %). Andere mogelijke organisatoren zijn de jeugdverenigingen (41,5 %) boven de school (28,2 %), de ouders (23,6 %) en andere volwassenen (20,2 %). Hierbij hebben we reeds opgemerkt dat ouders met tieners de jeugdverenigingen en de school minder hoog aanschrijven dan ouders zonder tieners. Andere jongeren genieten niet het vertrouwen van alle ouders (5,5 %).

SAMENVATTING EN BESLUITEN

9.1. INLEIDING

Kinderen hebben en beroepsactief zijn, is niet altijd gemakkelijk te combineren. Kwaliteitsvolle en aangepaste kinderopvang is dus erg belangrijk. De Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang wil het aanbod aan buitenschoolse opvang in Limburg maximaal af te stemmen op de effectieve behoeften van de Limburgse gezinnen.

De PCBO gaf SEIN de volgende onderzoeksopdracht:

Wat zijn de behoeften aan bijzondere opvangvormen in Limburg bij kinderen van 2,5 tot 15 jaar? Wat is de omvang van die behoefte en welke kenmerken heeft ze?

Met bijzondere opvangvormen wordt hier bedoeld:

- flexibele vormen van opvang zoals opvang voor 7 uur 's morgens en na 18u tijdens de werkweek, op zaterdag en zondag, 's nachts tijdens de week en in het weekend en langer dan 10 uur achter elkaar
- opvang van zieke kinderen
- occasionele, plotse opvang
- opvang van bijzondere doelgroepen met name kinderen met een handicap, kinderen van migranten en jonge tieners

De problematiek van de opvang van kinderen met een handicap werd meegenomen in het steekproefonderzoek maar leverde zoals verwacht een te kleine subpopulatie om gerechtvaardigde uitspraken te doen. Om dit euvel te ondervangen werd een kwalitatief onderzoeksgedeelte ingelast waarin door middel van een focusgroep met bevoorrechte getuigen een antwoord werd gezocht op de onderzoeksvraag. De resultaten hiervan worden apart gepubliceerd.

Ook een behoefteonderzoek m.b.t. de kinderen van migranten vraagt methodologisch een andere aanpak. Zij zijn in grote mate ondervetegenwoordigd in de respons hetgeen begrijpelijk is gezien het taalprobleem. Verder staan zij iets argwanender tegenover zoveel 'indiscrete' vragen zoals bleek uit nogal wat telefoontjes die toekwamen op de helpdesk. De problematiek is complex genoeg om een bijkomend, op maat gesneden onderzoek uit te voeren bij deze doelgroep.

Ten slotte werd gepeild naar de houding van ouders (met of met nog geen tieners) tegenover opvang en/of alternatieve initiatieven voor kinderen van 12 tot 15 jaar.

Om alle elementen in kaart te brengen, werd een gestandaardiseerde vragenlijst opgesteld die uit vier delen bestaat:

- Deel 1: Achtergrondgegevens over de gezinnen
- Deel 2: Informatie over alle kinderen tussen 2,5 en 15 jaar die thuis wonen en de feitelijke situatie m.b.t. de gewone buitenschoolse opvang van al deze kinderen.
- Deel 3: Behoeftte aan opvang op afwijkende tijdstippen, opvang van zieke kinderen en plotse, occasionele nood aan opvang van de kinderen in de steekproef.
- Deel 4: Mening over tieneropvang

Er werd een postenquête uitgevoerd bij de ouders van een representatieve steekproef van een 2046 kinderen tussen 2,5 en 15 jaar. De systematische, gestratificeerde toevalstrekking verliep in twee trappen. Eerst werden 12 gemeenten geselecteerd naar regio en naar graad van verstedelijking. Vervolgens werd in elke gemeente proportioneel een steekproef getrokken uit de bevolking van 2,5 tot 15 jaar op basis van de bevolkingsregisters.

Er werden 588 vragenlijsten spontaan teruggestuurd. Om de gewenste respons van 50% te behalen, werd in een tweede fase telefonisch contact opgenomen met de ouders van alle onderzoekspersonen om hen aan te sporen om toch nog mee te werken. Hierbij werd ook voorgesteld om de vragenlijst te komen afhalen. Op deze manier werd de respons verhoogd van 28,7 tot 50,5% dit wil zeggen 1033 bruikbare vragenlijsten.

In bijna acht gezinnen op tien werd de vragenlijst door de moeder ingevuld.

Volledigheidshalve moeten we vermelden dat de vragen over de **gewone** buitenschoolse opvang bedoeld was voor **alle** schoolgaande kinderen die tot de 1033 gezinnen behoren in de steekproef, dit wil zeggen 2052 kinderen. De bedoeling hiervan was om de opdrachtgever in de mogelijkheid te stellen een vergelijking te maken met de resultaten van vorige steekproefonderzoeken met betrekking tot buitenschoolse opvang

9.2. PROFIEL VAN DE GEZINNEN WAARTOE DE ONDERZOEKSPERSONEN BEHOREN

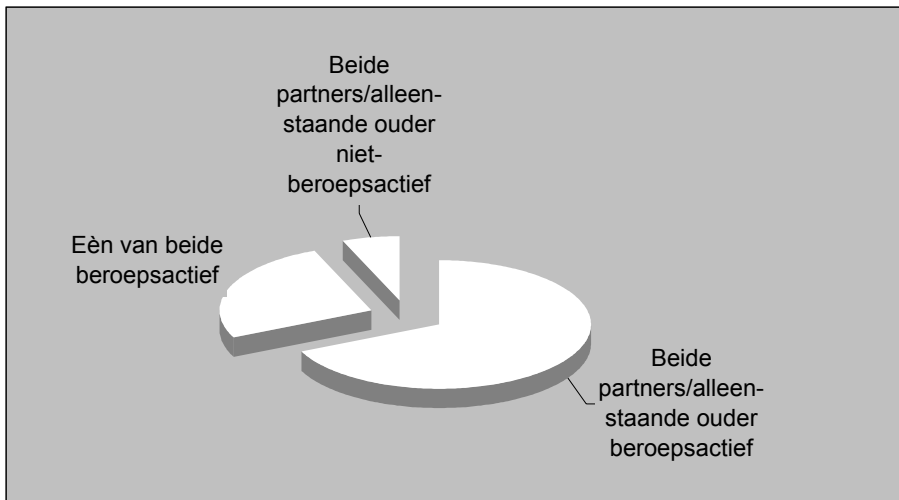
9.2.1. GEZINSSAMENSTELLING

- het gemiddeld aantal inwonende kinderen per gezin bedraagt 2,3 (in totaal 2 390)
- gemiddeld heeft elk gezin 2 (in totaal 2 052) schoolgaande kinderen van 2,5 tot 15 jaar
- 92,5 % van de kinderen leeft in een tweeoudergezin, 7,5 % in een eenoudergezin

9.2.2. OPLEIDING EN BEROEPSACTIVITEIT

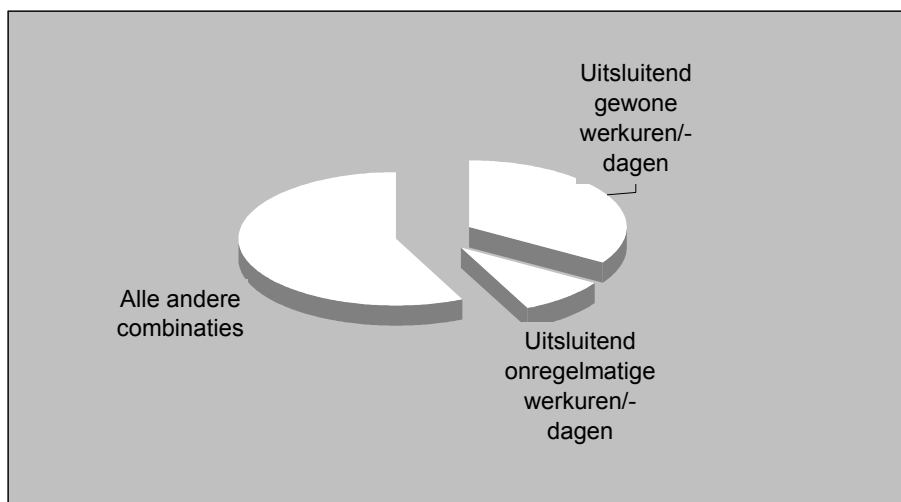
- in ruim één gezin op twee hebben beide ouders of de alleenstaande ouder ten hoogste secundair onderwijs gevolgd
- in twee gezinnen op drie zijn beide ouders of de alleenstaande ouder beroepsactief

Verdeling van de gezinnen naar het al dan niet beroepsactief zijn van de ouders

- in bijna drie gezinnen op tien werken beide partners of de alleenstaande ouder voltijds
- in gezinnen met beroepsactieve ouders werkt een derde enkel binnen gewone werkuren en -dagen
- in één gezin op tien werkt men uitsluitend op onregelmatige werkuren en -dagen
- in bijna zes gezinnen op tien wordt arbeid tijdens de gewone kantooruren van de ene partner gecombineerd met afwijkende arbeidstijden van de andere.

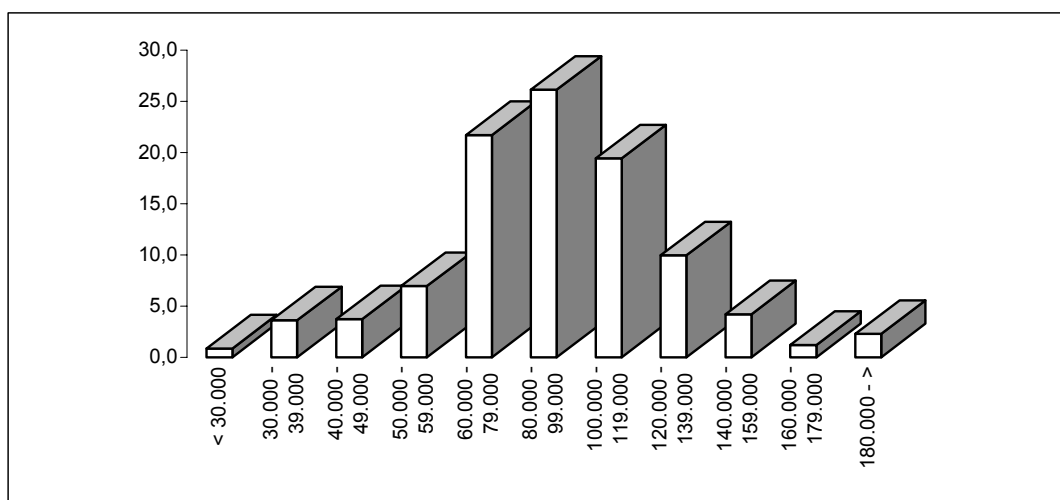
Verdeling van de gezinnen naar arbeidsregime van de ouders

9.2.3. GEZINSINKOMEN

In de vragenlijst werd nog gewerkt met Belgische franken en niet met Euro's. Onder de grafiek vindt u een omzettingstabel.

- twee derden van de gezinnen hebben een gezamenlijk, netto inkomen (inclusief kindergeld) tussen 60 000 en 120 000 BEF
- 15% van de gezinnen hebben een lager inkomen
- 18% van de gezinnen hebben een hoger inkomen
- de grootste categorie is deze tussen 80 000 en 99 000 BEF die ruim een vierde van de gezinnen omvat

30 000 BEF = 743,68 EUR	100 000 BEF = 2478,94 EUR
40 000 BEF = 991,57 EUR	120 000 BEF = 2974,72 EUR
50 000 BEF = 1239,47 EUR	140 000 BEF = 3470,51 EUR
60 000 BEF = 1487,36 EUR	160 000 BEF = 3966,30 EUR
80 000 BEF = 1983,15 EUR	180 000 BEF = 4462,08 EUR

Voor elke partner afzonderlijk werd gevraagd of men zijn werksituatie had veranderd omwille van problemen rond opvang van de kinderen. Bij gehuwden of samenwonenden verandert één op vier zijn werksituatie omwille van de kinderen, bij alleenstaanden heeft één op vijf zijn werksituatie veranderd. Meestal wordt gekozen voor deeltijdse arbeid: in één op zeven gezinnen gaat iemand (tijdelijk of permanent) deeltijds werken.

Gevraagd naar de aard van de problemen die aanleiding gaven tot een ander arbeidsregime, spelen financiële en organisatorische argumenten in 44% van de gevallen de belangrijkste rol. In 55 % van de gezinnen was de belangrijkste motivatie: we willen gewoon zelf voor onze kinderen zorgen. In totaal besluit men in drie vierden van de gezinnen de werksituatie van minstens één werkende ouder te wijzigen om zelf voor de kinderen te zorgen, zij het als belangrijkste of tweede belangrijkste reden.

9.3. DE GEWONE BUITENSCHOOLSE OPVANG

Van de bevroegde gezinnen gebruikt 43 % gewoonlijk opvang voor de schoolgaande kinderen. Het gaat hier over 440 gezinnen en 864 kinderen. Ruim één kind op tien blijft altijd alleen thuis indien nodig.

Binnen de groep gebruikers benut een vierde zowat het hele pakket van opvang: voor- en naschools, op woensdagnamiddag, op facultatieve vrije dagen, tijdens de korte schoolvakanties en tijdens de zomervakantie. Een tweede grote groep van 17 % benut het hele pakket behalve de voorschoolse opvang. Ruim 1 op 3 gezinnen (36 %) maakt gebruik van naschoolse opvang, al dan niet in combinatie met opvang op andere tijdstippen.

De behoefte aan opvang en de belangrijkste opvangvorm per tijdstip

Tijdstip	% van de gezinnen	% van de kinderen dat wordt opgevangen door
Voorschools	21%	grootouders 37% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) school 28% Initiatief Buitenschoolse Opvang 13%
Naschools	33%	grootouders 41% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) school 24% Initiatief Buitenschoolse Opvang 16%
Woensdagnamiddag	23%	grootouders 50% (inclusief 4% grootouders die aan huis komen) Initiatief Buitenschoolse Opvang 12% andere formele opvang 12% andere informele opvang 10%
Vrije dagen	29%	grootouders 61% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) Initiatief Buitenschoolse Opvang 11% betaalde kracht aan huis 9%
Korte schoolvakanties	30%	grootouders 56% (inclusief 4% grootouders die aan huis komen) Initiatief Buitenschoolse Opvang 14% andere formele opvang 11%
Zomervakantie	31%	grootouders 54% (inclusief 6% grootouders die aan huis komen) andere formele opvang 15% Initiatief Buitenschoolse Opvang 13%

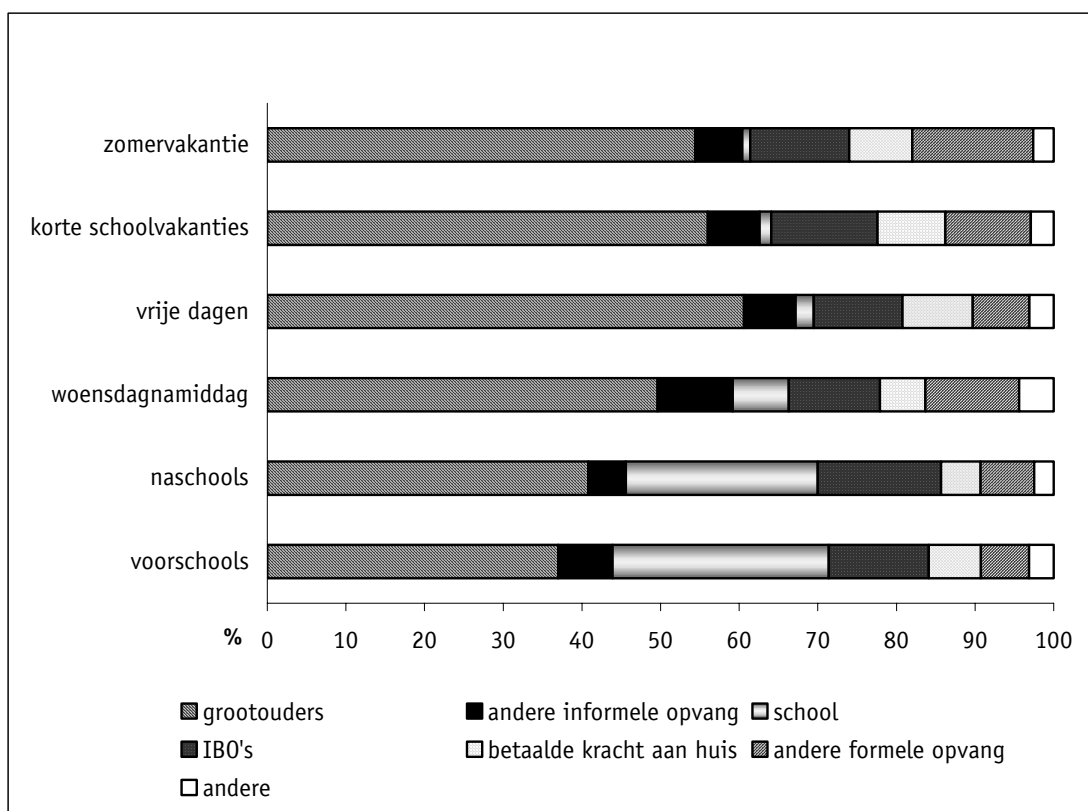
Voor- en naschools zijn de drie belangrijkste opvangvormen: de grootouders, de school en de Initiatieven Buitenschoolse Opvang. Op woensdagnamiddag schakelt men in plaats van de school diverse andere formele en informele opvangvormen in zoals onthaalgezinnen, kinderdagverblijven, burens, kennissen, andere familieleden dan de grootouders...

Grootouders worden blijkbaar het vaakst ingeschakeld op vrije dagen tijdens het schooljaar.

Formele opvanginstanties worden vaker ingeschakeld tijdens de schoolvakanties dan op andere tijdstippen.

Volgende grafiek toont hoe deze opvanginstanties zich tot elkaar verhouden.

Aandeel van de opvanginstaties in verschillende periodes

9.4. COMBINATIE OPVANG GEWONE EN AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

	gewone buitenschoolse opvang	buitenschoolse opvang op atypische tijdstippen					
		ja		neen		totaal	
		n	%	n	%	n	%
Kleuteronderwijs	ja	50	18,5	104	38,4	154	56,8
	neen	9	3,3	108	39,9	117	43,2
	totaal	59	21,8	212	78,2	271	100,0
Lager onderwijs	ja	67	14,0	157	32,8	224	46,8
	neen	16	3,3	239	49,9	255	53,2
	totaal	83	17,3	396	82,7	479	100,0
Secundair onderwijs	ja	7	2,9	46	18,8	53	21,6
	neen	6	2,4	186	75,9	192	78,4
	totaal	13	5,3	232	94,7	245	100,0

De som van de grijs gekleurde cellen per schoolniveau geven telkens de totale opvangbehoefte aan. Aan buitenschoolse opvang is, zoals te verwachten, een grotere behoefte in de basisschool dan in de eerste en tweede graad van het S.O..

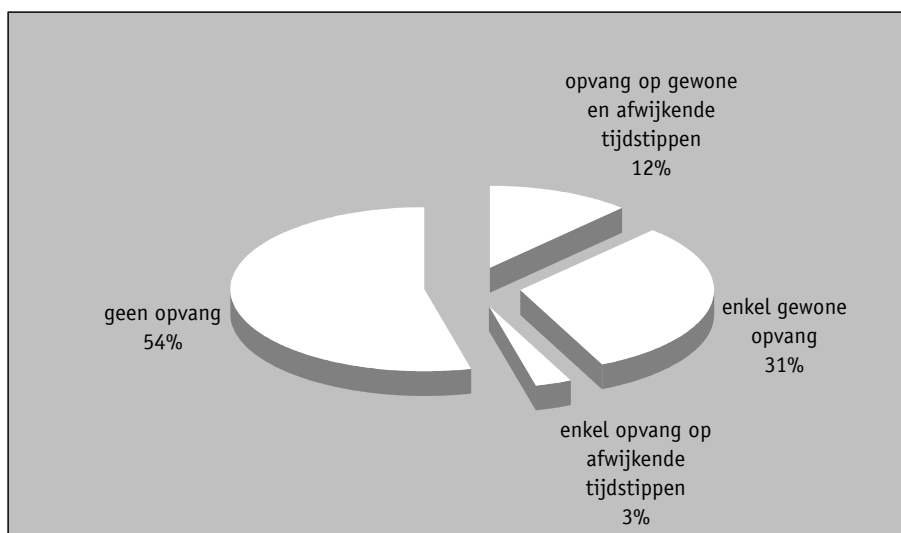
- voor 60% van de kleuters wordt gebruik gemaakt van buitenschoolse opvang
- de helft van de kinderen uit het lager onderwijs heeft nood aan buitenschoolse opvang
- vanaf het secundair onderwijs zakt de algemene opvangbehoefte naar een kwart.

Voor ongeveer 1 kleuter op vijf is er nood aan zowel gewone opvang als aan opvang op afwijkende tijdstippen. Bij kinderen uit het lager onderwijs is dit nog altijd ruim één kind op zeven.

Voor 3% van de scholieren uit de eerste en tweede graad S.O. moet er zowel voor opvang op gewone als op afwijkende tijdstippen gezorgd worden.

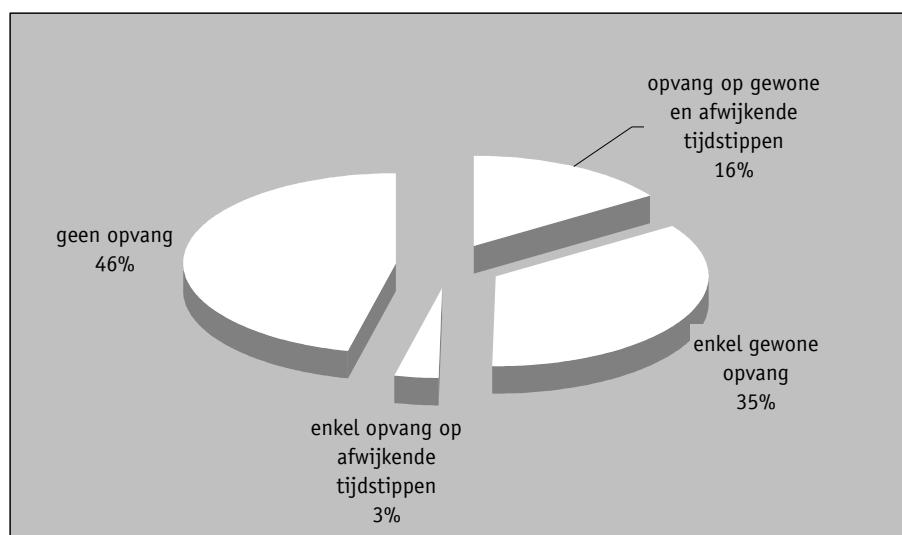
Onderstaande grafieken verdelen respectievelijk alle kinderen in de steekproef en de kinderen uit de basisschool naar opvangbehoefte.

Behoefte aan opvang op gewone en afwijkende tijdstippen voor 2,5 tot 15 jarigen

Behoefte aan opvang voor kinderen van 2,5 tot 12 jaar

9.5. OPVANG OP AFWIJKENDE TIJDSTIPPEN

16% van de kinderen tussen 2,5 en 15 jaar moeten worden opgevangen op atypische tijdstippen

19% van de kinderen in de basisschool hebben dit soort opvang nodig

9.5.1. VOOR WELKE KINDEREN?

Deze algemene, gemiddelde percentages variëren sterk met de schoolleeftijd van de kinderen zoals blijkt uit onderstaande tabel.

Nood aan opvang op afwijkende tijdstippen naargelang de leeftijd van het kind

	Kleuters		1 ^{ste} graad lager onderwijs		2 ^{de} graad lager onderwijs		3 ^{de} graad lager onderwijs		1 ^{ste} graad secundair onderwijs		2 ^{de} graad secundair onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	59	21,8	27	17,5	30	16,9	26	17,4	8	6,1	5	4,4	155	15,6
Neen	212	78,2	127	82,5	147	83,1	123	82,6	123	93,9	109	95,6	841	84,4
Totaal	271	100,0	154	100,0	177	100,0	149	100,0	131	100,0	114	100,0	996	100,0

blijkbaar is de behoefte aan dit soort opvang over de ganse lagere school dezelfde nl. om en bij de 17%

bij **kleuters** bedraagt deze behoefte 22%

de nood aan opvang op atypische uren is voor **12 tot 15 jarigen** zeer laag namelijk zo'n 5% en situeert zich voornamelijk 's nachts tijdens de week

9.5.2. IN WELKE GEZINNEN?

- in gezinnen waar **minstens 1 ouder beroepsactief** is, ligt de behoefte aan flexibele opvang van kinderen uit de basisschool op 19%
- 39% van de kinderen in de basisschool uit een **eenoudergezin** hebben nood aan opvang op afwijkende uren
- wanneer men ervan mag uitgaan dat onderwijzend personeel minder nood heeft aan opvang dan mensen in andere beroepen kan men enkele knelpuntsectoren aangeven (zie volgende tabel):
  - de gezondheidssector
  - de welzijnssector
  - het hoger kader

Beroep van vader en moeder en de behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen

Behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen	ja		neen	
	n	%	n	%
Beroep moeder				
Ongeschoolde arbeidster	5	11,9	37	88,1
Geschoolde arbeidster	11	13,6	70	86,4
Kleine zelfstandige, winkelier, landbouwer, ambachtslui zonder personeel	4	14,3	24	85,7
Gekwalificeerde bediende, kleuterleidster, opvoedster, onderwijzeres, verpleegster	63	25,3	186	74,7
Regentes, leidinggevende bediende	8	25,0	24	75,0
Zelfstandige middelgrote onderneming, paramedisch personeel, licentiaat, bediende directie, hoger kader	17	36,2	30	63,8
Zelfstandige grote onderneming, vrij en academisch beroep	5	45,5	6	54,5

Behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen	ja		nee	
	n	%	n	%
Beroep vader				
Ongeschoolde arbeider	8	15,4	44	84,6
Geschoolde arbeider	42	17,6	196	82,4
Kleine zelfstandige, winkelier, landbouwer, ambachtslui zonder personeel	7	13,2	46	86,8
Gekwalificeerde bediende, kleuterleider, opvoeder, onderwijzer, verpleger	24	21,2	89	78,8
Regent, leidinggevende bediende	10	20,0	40	80,0
Zelfstandige middelgrote onderneming, paramedisch personeel, licentiaat, bediende directie, hoger kader	17	21,0	64	79,0
Zelfstandige grote onderneming, vrij en academisch beroep	8	47,1	9	52,9

Deze tabel geeft ook duidelijk aan dat in gezinnen waar de moeder in de genoemde sectoren werkzaam is, de behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen (zeer) groot is.

9.5.3. OP WELKE TIJDSTIPPEN?

Er zijn op dit vlak statistisch geen significante verschillen tussen de kinderen in het kleuteronderwijs en kinderen uit de lagere school. De aantallen uit het secundair onderwijs zijn te klein voor analyse. Daarom geven we hier enkel de cijfers voor de basisschool in zijn geheel.

Behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen bij kinderen uit de basisschool

	n	%
Opvang voor 7 uur	39	5,2
Opvang na 18 uur	105	14,0
Opvang 's nachts tijdens de week	21	2,8
Opvang langer dan 10 uur aan één stuk	21	2,8
Opvang 's nachts tijdens het weekend	26	3,5
Opvang op zaterdag	49	6,5
Opvang op zondag	19	2,5

Het is duidelijk dat ouders het meest flexibiliteit nodig hebben na de schooluren. Het is blijkbaar voor velen van hen niet evident de klok van zessen te halen, het tijdstip waarop de meeste formele

opvanginstanties hun deuren sluiten. Eén gezin op zeven met een kind in de basisschool heeft nood aan opvang na 18 uur. Op de tweede plaats komen de opvang voor 7 uur en opvang op zaterdag.

We analyseren de gegevens voor gezinnen waarvan de moeder werkzaam is in de 2 specifieke beroepsgroepen met een grote behoefte aan opvang op afwijkende tijdstippen. We vermelden nog eens dat naar alle waarschijnlijkheid in de beroepsgroep A vooral opvoedsters en verpleegsters de behoefte aan flexibele opvang de hoogte in jagen.

Beroepsgroep A : gekwalificeerde bediende, kleuterleidster, opvoedster, onderwijzeres, verpleegster

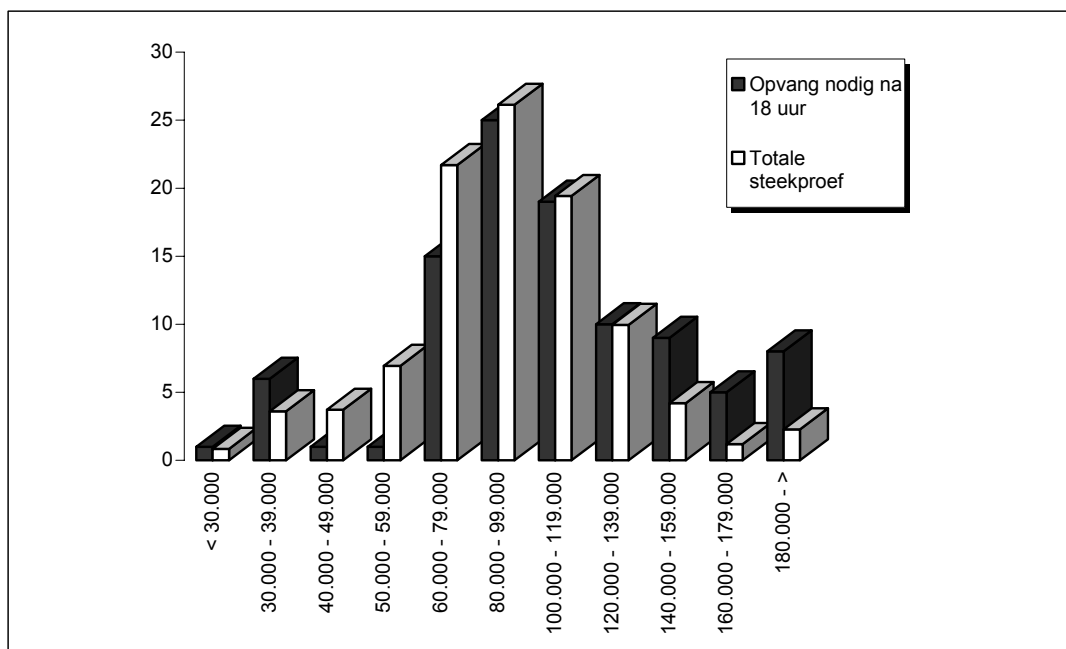
Beroepsgroep B : zelfstandige middelgrote onderneming, paramedisch personeel, licentiaat, bediende directie, hoger kader , zelfstandige grote onderneming, vrij en academisch beroep.

	Totale steekproef	Beroepsgroep A	Beroepsgroep B
Opvang voor 7 uur	4%	6%	10%
Opvang na 18 uur	11%	15%	31%
Opvang 's nachts tijdens de week	2%	3%	3%
Opvang langer dan 10 uur aan één stuk	2%	3%	6%
Opvang 's nachts tijdens het weekend	3%	3%	6%
Opvang op zaterdag	5%	9%	7%
Opvang op zondag	2%	4%	1%

Hier wordt nogmaals bevestigd dat flexibele opvang voor vele ouders betekent opvang na 18 uur, voor 7 uur en op zaterdag.

Zoals te verwachten was na de vorige vaststellingen, zijn er ook naar inkomen significante verschillen. We onderzoeken het tijdstip waarop de behoefte aan bijkomende buitenschoolse opvang het grootst is: na 18 uur.

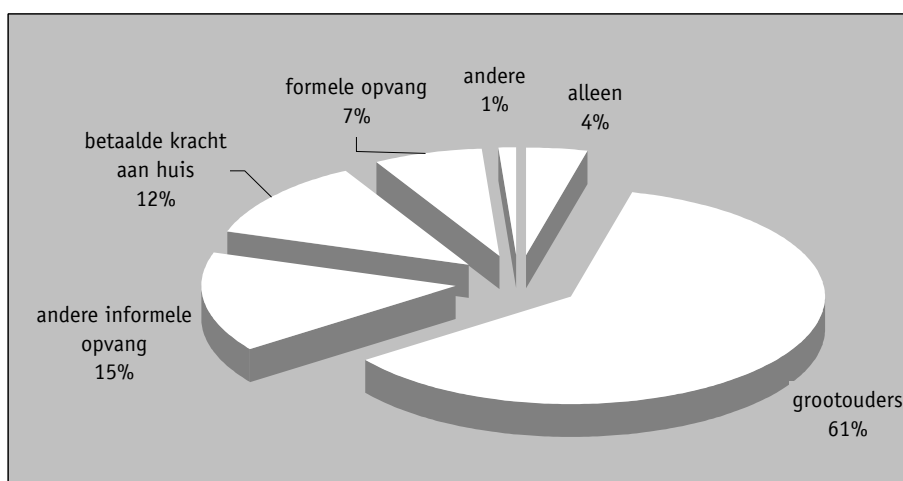
Verdeling van inkomens in de totale steekproef en in gezinnen waar nood is aan opvang na 18 uur

Deze grafiek toont duidelijk aan dat de hogere inkomens oververtegenwoordigd zijn. De resultaten voor de lagere inkomenscategorie 30.000-39.000 gaat tegen deze tendens in,.

9.5.4. WANNEER WORDEN DE KINDEREN DOOR WIE OPGEVANGEN?

De belangrijkste opvanginstantie op afwijkende tijdstippen bij 2,5 tot 15 jarigen

In drie vierden van de gezinnen situeert de belangrijkste opvangvorm zich in het informele circuit. Belangrijkste toeverlaat zijn de grootouders; in zes gezinnen op tien waar men dit soort

opvangbehoefte heeft, doet men beroep op hen. Wanneer er externen worden ingeschakeld, is dit vaak een betaalde kracht aan huis.

In bijna één gezin op drie zorgt men ervoor dat het kind thuis kan blijven (excl. kinderen die alleen blijven).

Volgende tabel geeft een overzicht van de belangrijkste opvanginstanties op verschillende tijdstippen in de week voor de ganse steekproef van 2,5 tot 15 jarigen. De analyse voor de kinderen uit de basisschool wijkt hier niet significant van af.

De behoefte aan opvang en de belangrijkste opvangvorm per tijdstip voor de 2,5 tot 15 jarigen

Tijdstip	% van de gezinnen	% van de kinderen dat wordt opgevangen door
Voor 7 uur	4% (basisonderwijs 5%)	grootouders 48% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) internaat 10% blijft alleen 10%
Na 18u	11% (basisonderwijs 14%)	grootouders 51% (inclusief 13% grootouders die aan huis komen) betaalde kracht aan huis 14%
Week 's nachts	2% (basisonderwijs 3%)	grootouders 72% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) schoolinternaat 19%
Langer dan 10 uur	2% (basisonderwijs 3%)	grootouders 59% (inclusief 9% grootouders die aan huis komen) schoolinternaat 18%
Weekend 's nachts	3% (basisonderwijs 4%)	grootouders 73% (inclusief 14% grootouders die aan huis komen)
s Zaterdags	5% (basisonderwijs 7%)	grootouders 58% (inclusief 6% grootouders die aan huis komen) betaalde kracht aan huis 15%
s Zondags	2% (basisonderwijs 3%)	grootouders 57% (inclusief 5% grootouders die aan huis komen) ex- partner 14% betaalde kracht aan huis 14%

Grootouders zijn ook hier op alle tijdstippen, net zoals bij de gewone buitenschoolse opvang, de belangrijkste opvanginstantie. Daarbij spelen ze op gevoelige momenten voor het kind zoals 's nachts, een nog grotere rol.

De belangrijkste redenen om te kiezen voor grootouders zijn: er is geen andere mogelijkheid in de omgeving en het kind is er graag.

9.5.5. MOEILIKHEDEN BIJ HET VINDEN VAN FLEXIBELE VORMEN VAN OPVANG

In vier gezinnen op tien verliep het vinden van een meer flexibel opvangsysteem niet zonder problemen. In één gezin op zeven waren de problemen van die aard dat men eerst een voorlopige oplossing heeft moeten zoeken of dat het opvangprobleem op het ogenblik van de bevraging nog steeds niet opgelost was.

9.5.6. TEVREDENHEID OVER DEZE OPVANG

- 93% van de ouders en 85% van de kinderen (volgens de ouders) zijn in het algemeen tevreden over de opvang op atypische uren.
- de algemene tevredenheid over de flexibele opvang door grootouders is groter dan die door andere instanties: 98% versus 84% ; 70% versus 46% is zelfs zeer tevreden

Waarover zijn ouders tevreden, iets minder tevreden, niet tevreden? Aan de hand van een lijst kwaliteitscriteria werd de tevredenheid gemeten op het vlak van

- praktische/organisatorische randvoorwaarden
- pedagogische kwaliteiten
- de relatie tussen de opvanginstantie en de ouders.

Men is over het algemeen (bij grootouders en andere instanties) meer tevreden over de **praktische kwaliteit** van de opvang meten. De beschikbaarheid van de opvang vormt hierop een uitzondering. Slechts 60% van de ouders is tevreden over de beschikbaarheid van opvanginstanties andere dan de grootouders. Ook grootouders scoren hier lager.

De **pedagogische kwaliteiten** van de opvang worden minder gunstig beoordeeld dan de praktische. Qua pedagogisch criterium scoort de aansluiting bij de eigen pedagogische opvattingen het laagst zowel voor grootouders als andere opvanginstanties.

Ook inspraak van de **ouders** en info/advies aan ouders genereren grote verschillen ten voordele van grootouders.

De beoordeling op elk van de criteria ligt voor grootouders hoger dan voor andere opvanginstanties. De grootste **verschillen** in tevredenheid liggen op het vlak van **beschikbaarheid** en **betalbaarheid**.

De meeste ouders zijn tevreden maar indien zij een verbetering van de randvoorwaarden wensen, vragen zij om meer **flexibiliteit**. Het schuiven in dagen en uren en het kind onmiddellijk kunnen brengen indien nodig, is voor hen belangrijk.

Zo men voor de rest (pedagogisch en/of praktisch) al verandering wenst, legt men de nadruk op de kwaliteit van de begeleiding en het materiaal/activiteiten.

Een totaal overzicht van de beoordeling van de kwaliteitscriteria volgt op volgende pagina.

Beoordeling van de opvanginstantie op basis van enkele kwaliteitscriteria

Gerangschikt naar het percentage "zeer tevreden" over opvang door grootouders	tevreden +zeer tevreden		zeer tevreden	
	opvang door grootouders	andere opvang	opvang door grootouders	andere opvang
Betaalbaarheid	92%	72%	81%	50%
Bereikbaarheid	93%	78%	80%	46%
Veiligheid binnen	99%	88%	74%	46%
Veiligheid buiten	98%	88%	74%	48%
Voldoende ruimte voor het kind buiten	98%	94%	73%	48%
Hygiëne	95%	86%	73%	54%
Voeding	91%	79%	69%	44%
Voldoende ruimte voor het kind binnen	96%	92%	68%	48%
Rust	95%	86%	67%	48%
Onthaal van ouders en kind	97%	91%	66%	48%
Informatie/advies aan ouders i.v.m. het kind	96%	79%	65%	42%
Beschikbaarheid	83%	60%	64%	24%
Voldoende mensen om bezig te zijn met het kind	91%	81%	64%	40%
Inspraak van de ouders	90%	75%	59%	39%
Voldoende kwaliteitsvol spel-/leermateriaal	91%	83%	54%	38%
Aanpak van het kind	89%	83%	51%	35%
Oog voor de individuele eigenheid van het kind	87%	83%	51%	34%
Voldoende aanbod aan opvoedkundige activiteiten	84%	80%	50%	33%
Aansluiting bij eigen opvattingen over opvoeding	84%	75%	46%	32%

9.6. OPVANG VAN EEN ZIEK KIND

Tussen september 2000 en mei 2001 heeft men in bijna tweederde van de gezinnen (ganse steekproef) opvang moeten organiseren voor een ziek kind.

9.6.1. KINDEREN UIT DE BASISCHOOL

Belangrijkste opvanginstantie voor zieke kinderen uit de basisschool

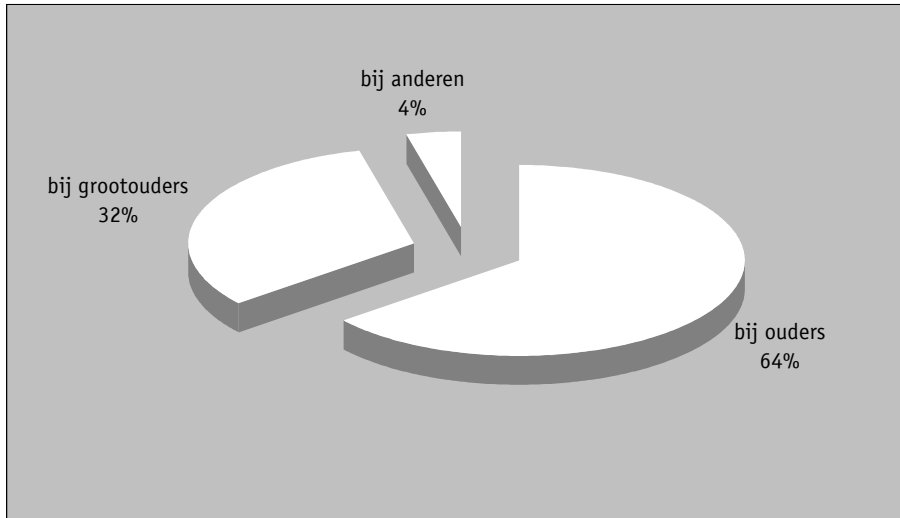
	kleuteronderwijs		lager onderwijs		totaal basisonderwijs	
	n	%	n	%	n	%
Grootouder(s)	82	30,4	135	28,5	217	29,2
Gezinslid thuis	63	23,3	145	30,6	208	28,0
Vrouwelijke partner verlof werk	49	18,1	81	17,1	130	17,5
Een partner verlof op werk	46	17,0	78	16,5	124	16,7
Grootouders aan huis	9	3,3	10	2,1	19	2,6
Mannelijke partner verlof werk	8	3,0	6	1,3	14	1,9
Andere familieleden	6	2,2	1	0,2	7	0,9
Andere	4	1,5	3	0,6	7	0,9
Kind alleen thuis	1	0,4	4	0,8	5	0,7
Buren, vrienden, kennissen			5	1,1	5	0,7
Buren, vrienden, kennissen aan huis	1	0,4	2	0,4	3	0,4
Ex-partner			2	0,4	2	0,3
Betaalde kracht thuis - mutualiteit	1	0,4	1	0,2	2	0,3
Andere familieleden aan huis			1	0,2	1	0,1
Totaal	270	100,0	474	100,0	744	100,0

In twee derde van de gevallen kan het kind thuis blijven wanneer het ziek is:

- in 28% van de gezinnen van de kinderen uit de basisschool is er altijd een gezinslid thuis
- in 36% van de gevallen zorgt men er voor dat één van de partners kan thuis blijven van het werk
- in bijna alle andere gevallen zorgen de grootouders voor opvang.

De modaliteiten van opvang voor een ziek kind verschillen niet echt tussen kleuters en leerlingen uit het lager onderwijs behalve dan dat blijktbaar voor meer kinderen uit de lagere school geldt dat er steeds een gezinslid thuis is.

Opvang van zieke kinderen uit het basisonderwijs

Gemiddeld aantal dagen opvang voor het zieke kind:

- voor kinderen uit de kleuterschool hebben ouders van september tot mei gemiddeld 4 dagen gebruik moeten maken van opvang wegens ziekte (basis: alle kleuters)
- voor kinderen uit de lagere school hebben ouders van september tot mei gemiddeld 2 dagen gebruik moeten maken van opvang wegens ziekte (basis: alle leerlingen)
- wanneer men enkel de kinderen in aanmerking neemt waarvoor men opvang wegens ziekte moest organiseren, komt men voor kleuters aan een gemiddelde van 7 dagen, voor leerlingen uit de lagere school 5 dagen

Zowel ouders als kinderen zijn tevreden over de opvang bij ziekte hoewel de tevredenheid bij beiden iets groter is wanneer het kind naar de grootouders kan. Waar 1 gezinslid (vaak de moeder) altijd thuis is, is de tevredenheid het grootst.

Bij de groep van ouders die niet zeggen voorkeur te hebben voor de opvang die men gebruikt, ziet men vaker dat voor opvang een partner verlof moet nemen op het werk. Zij verkiezen eerder zelf altijd thuis te zijn vooral als het om kleuters gaat.

9.6.2. OPVANG VAN ZIEKE KINDEREN UIT DE EERSTE EN TWEDE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS

	1ste graad		2de graad		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Gezinslid thuis	45	34,6	34	30,4	79	32,6
Een partner verlof op werk	28	21,5	20	17,9	48	19,8
Vrouwelijke partner verlof werk	19	14,6	19	17,0	38	15,7
Kind alleen thuis	9	6,9	21	18,8	30	12,4
Grootouder(s)	16	12,3	10	8,9	26	10,7
Mannelijke partner verlof werk	4	3,1	3	2,7	7	2,9
Grootouders aan huis	5	3,8	1	0,9	6	2,5
Andere	2	1,5	1	0,9	3	1,2
Ex-partner	1	0,8	1	0,9	2	0,8
Andere familieleden			2	1,8	2	0,8
Buren, vrienden, kennissen aan huis	1	0,8			1	0,4
Totaal	130	100,0	112	100,0	242	100,0

Kort samengevat:

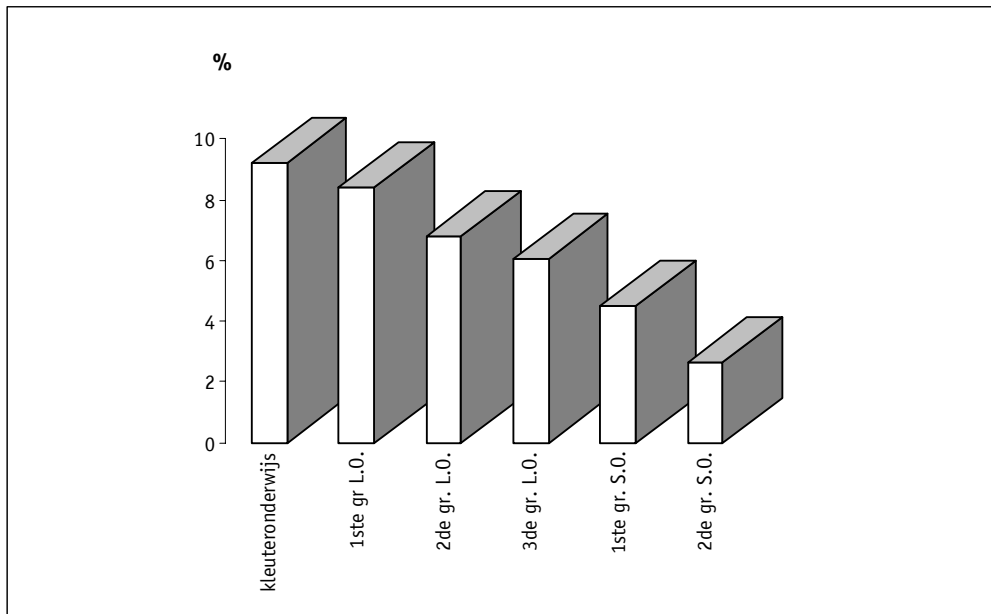
- in drievierde van de gevallen kan de tiener thuisblijven in gezelschap van ouders/grootouders/...
- ruim 1 kind op 10 blijft alleen thuis
- tweederde van de ouders is tevreden met de huidige oplossing, een vijfde zou willen dat er bij ziekte van het kind toch iemand van de ouders thuis is

9.7. OPVANG IN GEVAL VAN ACUTE SITUATIES

Behoefte aan opvang	Basisonderwijs		Secundair onderwijs		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Ja, 1x per uitzondering	135	18,0	23	9,3	158	15,8
Ja, regelmatig	59	7,9	9	3,6	68	6,8
Neen	557	74,2	215	87,0	772	77,4
Totaal	751	100,0	247	100,0	998	100,0

Zo'n 8% van de gezinnen met een kind in de basisschool heeft tussen 1 september 2000 en mei 2001 regelmatig nood gehad aan plotse opvang. Daarnaast komt het in bijna 1 gezin op 5 met kinderen in de basisschool wel eens voor dat men acuut behoefte heeft aan kinderopvang. Deze behoefte daalt sterk naarmate het kind ouder wordt, zoals ook blijkt uit onderstaande grafiek.

Regelmatige behoefte aan plotse opvang naar schoolleeftijd

Samenvattende besluiten

- er is geen significant verband gevonden tussen deze behoefte en de arbeidssituatie van de ouders
- in bijna 6 gevallen op 10 springen de grootouders in
- grootouders en andere familieleden of vrienden/buren samen zijn goed voor 80% van de oplossingen voor een plotse opvangbehoefte voor kinderen uit de basisschool
- indien gevraagd naar de gewenste situatie vragen 1 op 5 ouders van kleuters en 1 op 4 ouders van kinderen uit de lagere school naar een meer formele vorm van opvang
- als deze behoefte zich regelmatig voordoet worden de grootouders voor nog meer gezinnen belangrijk als opvanginstantie
- als deze nood zich regelmatig voordoet wordt de formele opvang belangrijker en de informele - behalve de grootouders - minder belangrijk

9.8. OPVANG VAN TIENERS VAN 12 TOT 15 JAAR

Is tieneropvang nodig?

74% van de respondenten zegt ja
13% zegt neen
13% geeft geen antwoord

Verdere cijfers zijn gebaseerd op het gedeelte van de steekproef dat op deze vragen geantwoord heeft.

Bijna 80% van ouders met tieners in huis zien tieneropvang wel zitten. Bij ouders die geen tieners in huis hebben, ligt dit percentage veel hoger, namelijk ruim 90%.

Wanneer zijn initiatieven voor jonge tieners gewenst?

	n	%
Tijdens de zomervakantie	438	57,3
Tijdens korte schoolvakanties	409	53,5
Op woensdagnamiddag	396	51,8
Op facultatieve vrije dagen	371	48,6
's Avonds van 16 00 tot 17 00 uur	232	30,4
Als het kind ziek is	229	30,0
's Avonds van 17 00 tot 18 00 uur	165	21,6
's Avonds na 18 00 uur	131	17,1
's Morgens voor de schooluren	121	15,8
's Nachts	63	8,2
Op zaterdag	62	8,1
Op zondag	48	6,3

Aantal respondenten: 764

Initiatieven voor tieners hoeven blijkbaar niet zo erg op schooldagen, behalve dan misschien op woensdagnamiddag en facultatieve vrije dagen. Ouders zien dit soort initiatieven meer zitten tijdens vakantieperiodes.

Waar zien ouders hun jonge tieners het liefst tijdens het schooljaar buiten de schooluren en tijdens de schoolvakanties?

	schooljaar		schoolvakanties	
	n	%	n	%
Thuis bij ouders / volwassen gezinsleden	414	43,7	354	37,7
Initiatieven met speciale activiteiten voor tieners onder begeleiding	199	21,0	353	37,6
Bij familieleden of vrienden	93	9,8	89	9,5
Ontmoetingsruimte waar tieners kunnen Tv-kijken, lezen, ... maar ook even kunnen buitenwippen voor bibliotheekbezoek of een bezoekje aan oma	92	9,7	75	8,0
Studieopvang op school	82	8,7	14	1,5
Thuis alleen	56	5,9	40	4,3
Andere	11	1,2	14	1,5
Totaal	947	100,0	939	100,0

Het interessante aspect van deze vraag voor dit onderzoek is natuurlijk: hoeveel interesse is er (en wanneer) voor speciale initiatieven voor jonge tieners.

Tijdens het schooljaar (op woensdagnamiddag en op vrije dagen zoals hiervoor bleek) is men het minst geneigd om tieners te laten deelnemen aan speciaal voor hen genomen initiatieven. Toch ziet nog respectievelijk één ouder op vijf en één ouder op tien speciale, begeleide activiteiten of een ontmoetingsruimte voor tieners nog zitten.

Tijdens de schoolvakanties kan men spreken van een zeer grote behoefte aan speciale initiatieven voor jongeren waarbij voor hen activiteiten worden georganiseerd: de voorkeur van bijna vier op tien ouders gaat hier naar uit.

De meeste ouders vinden dat de gemeente dergelijke speciale initiatieven voor jonge tieners moet ontwikkelen. Tijdens het schooljaar komt de school op de tweede plaats, tijdens de vakantie de jeugdvereniging. Eén op vier à vijf ouders vindt dat ouders zelf hierbij moeten worden betrokken. De inbreng van de jongeren zelf scoort hier zeer laag namelijk om en bij de 5%.

Het is uiteraard van het grootste belang bij de jongeren zelf een bevraging te organiseren om zeker te zijn dat zulke initiatieven succesvol kunnen plaatsvinden.

9.9. AANBEVELINGEN

Uit dit onderzoek blijkt nog maar eens hoe belangrijk grootouders zijn voor de buitenschoolse opvang. Ze vormen niet alleen de belangrijkste opvanginstantie in de gewone buitenschoolse opvang van hun kleinkinderen maar blijken ook de belangrijkste toeverlaat er nood is aan meer flexibele

vormen van kinderopvang. De redenen voor deze keuze zijn zowel van praktische als gevoelsmatige aard. Vaak is er geen andere mogelijkheid in de omgeving en bovenal: het kind is er graag.

De situatie van **beschikbaarheid van grootouders** is echter aan verandering onderhevig. Door de groeiende arbeidsmarktparticipatie van vrouwen vermindert de beschikbaarheid van de moeders en grootmoeders als traditionele zorgverleners en opvoeders drastisch. Het opvangprobleem stelde zich aanvankelijk door de toetreding van jonge vrouwen tot de (werkende) beroepsbevolking in de jaren zeventig. Ondermeer bij gebrek aan voldoende en kwaliteitsvolle formele vormen van kinderopvang werd de rol van de moeder die uit werken ging bijna automatisch overgenomen door de grootmoeder. Die moeders van toen zijn ondertussen weer (bijna) een generatie opgeschoven en velen van hen participeren nog altijd aan het arbeidsproces. De werkzaamheidsgraad van vrouwelijke 50-plussers zal zeker nog stijgen. Aan de andere kant zal de beschikbaarheid van grootmoeders en –vaders nog afnemen door het verhogen van de pensioenleeftijd voor vrouwen en het drastisch terugschroeven van de mogelijkheden tot brugpensionering.

Verder doen een aantal demografische ontwikkelingen qua leeftijd de zorgvraag nog toenemen. Families met vier generaties zijn lang geen uitzondering meer. De beschikbaarheid van opa en vooral oma neemt af door de zorg voor de oudste generatie die almaar meer hulpbehoevend wordt.

Omwille van dezelfde redenen zijn ook andere personen in de familie, vriendenkring en buurt minder en minder beschikbaar voor kinderopvang.

Naast de evolutie in de objectieve beschikbaarheid vermoedt men ook een kentering in de **bereidheid** van de generatie jonge senioren om hun leven opnieuw in grote mate ten dienst te stellen van de volgende generaties. Zij hebben, meer dan hun voorgangers, een eigen levensproject dat zij als koppel of individueel wensen te realiseren.

Deze drastische wijzigingen in de beschikbaarheid en de bereidheid van grootouders op het vlak van kinderopvang vereisen vanwege de **overheid** een adequaat antwoord. Niettegenstaande de geweldige evolutie in de uitbouw van de formele kinderopvang in al zijn vormen qua opvangcapaciteit en pedagogische kwaliteit, blijft het systeem vrij strak gericht op de “gewone” kantooruren. Verder blijkt ook dat ouders graag een goede band hebben met diegenen die voor hun kinderen zorgen en hen opvoeden wanneer zijzelf niet beschikbaar zijn. Dit argument speelt blijkbaar nog sterker op delicate momenten bijvoorbeeld wanneer het kind ziek is. Ouders laten hun zieke kinderen liever thuis, ook wanneer de ouders zelf niet in staat zijn om op zulke momenten thuis te blijven.

Al deze overwegingen spelen nog sterker in **eenoudergezinnen** waar de flexibiliteit in de beschikbaarheid van de ouder of ouders nog kleiner is, wanneer zij buitenshuis werken.

Voor de groep van jonge tieners blijkt er, vanwege het standpunt van de ouders tenminste, een substantiële behoefte te zijn aan initiatieven vooral tijdens de schoolvakanties.

De **belangrijkste beleidsaanbevelingen** die men op basis van dit onderzoek kan formuleren zijn dan ook:

Flexibiliteit in de beschikbaarheid van formele opvangvormen is een must

- De grootste nood aan buitenschoolse opvang buiten de klassieke opvangregeling is de langere beschikbaarheid na de schooluren. Na 18 uur is de behoefte het grootst.
- Ook een vervroegd openingsuur en beschikbaarheid op zaterdag is wenselijk.
- De grootste groep potentiële “klanten” van flexibele opvang zit in de middenklasse van de beroepenclassificatie. De hogere beroepsklassen en de daarmee samenhangende hogere inkomensklasse hebben de grootste nood aan flexibele opvang maar ze vertegenwoordigen slechts een klein deel van de werkende bevolking. Betaalbaarheid van de flexibele opvang is dus de boodschap.
- Meer flexibiliteit zou ook de problemen van ouders die occasioneel of regelmatig een onvoorzien beroep moeten doen op kinderopvang, drastisch terugschroeven.
- Bij de organisatie van flexibele opvang is het noodzakelijk rekening te houden met het feit dat bij ouders van kleuters de nood het grootst is.

Zieke kinderen blijven bij voorkeur thuis

- Ook de formele opvangvoorzieningen dienen hiermee rekening te houden om tegemoet te komen aan de werkelijke behoefte.

Er is behoefte aan initiatieven voor jonge tieners tijdens de schoolvakanties

- Ouders van jonge tieners kiezen voor speciaal voor tieners ontwikkelde initiatieven tijdens de schoolvakanties, veel minder op andere ogenblikken.
- Een minderheid van de ouders ziet een ontmoetingsruimte zitten waar de tieners zelf hun activiteiten bepalen met een grote vorm van vrijheid.
- Ouders van jonge tieners verkiezen initiatieven met een duidelijk programma: activiteiten die afgestemd zijn op de doelgroep.
- Ouders zien de gemeente als belangrijkste initiatiefnemer voor dit soort activiteiten. Tijdens de schoolvakanties vindt men de inbreng van de jeugdverenigingen ook belangrijk.

BIBLIOGRAFIE

Bauwens, A., Jacobs, Th. & Lauwers, J. (1999). *Indicatoren van de leefsituatie van het kind in Vlaanderen 1998*. UIA, Antwerpen / Kind & Gezin, Brussel.

Bond van Grote en van Jonge Gezinnen vzw. (2001). *Dossier kinderopvang*. BGJG, Brussel.

Boons, M., Bosmans, I. (2000). *Tevreden over de buitenschoolse kinderopvang? Resultaten van een bevraging bij de ouders (17)*. Studiecel 2de Directie / Welzijn en Volksgezondheid. Provincie Limburg.

Bosmans, I., Nielandt, B., e.a. (1993). *Beschrijvend rapport: buitenschoolse kinderopvang in Limburg*. PCBO, Hasselt.

De Naeyer, A. (1998). *Grootouders in de rol van kinderopvang: een exploratief onderzoek*. Ongepubliceerde licentiaatsthesis, Leuven.

De Vries, A., Babbé, I. (red.). (1999). *Jaarboek emancipatie. Wie zorgt in de 21ste eeuw?* Den Haag, Elsevier.

De Vroey, A. (1996). *Oppasdiensten voor kinderen met een handicap*. Handiscoop, 51 (10), p. 3-5.

Gesthuizen, M, Jacobs, Th. (1999). *Indicatoren van de leefsituatie van het kind in Vlaanderen 1997*. Panel Study on Belgian Households, Steunpunt Gezinsdemografisch Panel, Universiteit Antwerpen.

Kind en Gezin (2001). *Het kind in Vlaanderen 2000*. Kind & gezin, Brussel.

Kind en Gezin (2001). *Jaarverslag 2000*. Kind & gezin, Brussel.

LISO (1991). *Onderzoek kinderopvang Limburg*. GOM-Limburg, Hasselt.

Ruelens, L. & Hedeboom, G. (1999). *De rol van grootouders in de kinderopvang: verkenning van toekomstige ontwikkelingen*. HIVA, Leuven.

Somers, A. (red.). (1996). *Flexibiliteit: grenzen aan de kinderopvang?* VBJK, Gent.

Somers, A., Peeters, J, e.a. (1998). *Respect voor diversiteit in de kinderopvang*. VBJK, Gent.

Speltinckx, E. & Jacobs, Th. (1996). *Kleuters en hun huishoudens in de kijker*. Panel Study on Belgian Households, Steunpunt Gezinsdemografisch Panel, Universiteit Antwerpen.

Speltinckx, E. & Jacobs, Th., Vlamincx, W. (1997). *Vijf jaar uit het leven van kinderen. Een longitudinale analyse van hun carrière in de kinderopvang en de samenhang met verschuivingen in hun gezinssituatie, de arbeidssituatie van hun ouders en de materiële situatie van hun huishouden*. Panel Study on Belgian Households, Steunpunt Gezinsdemografisch Panel, Universiteit Antwerpen.

Steegmans, N., Valgaeren, E., Van Haegendoren, M. (2001). *Mannen en vrouwen op de drempel van de 21ste eeuw. Een gebruikershandboek genderstatistiek*. Sein – LUC, Diepenbeek.

Storms, B. (1995). *Het matteüs-effect in de kinderopvang*. CSB berichten, UFSIA, CSB, Antwerpen.

Vandenbergh, B. (1999). *Kinderopvang op jonge leeftijd en het belang van de opvoeder-kind relatie: beleidsrelevante conclusies op basis van een beknopt literatuuroverzicht*. CBGS, Brussel.

Vandenbroeck, M. (1999). *De blik van de Yeti. Over het opvoeden van jonge kinderen tot zelfbewustzijn en verbondenheid*. VBJK, RUG. Uitgeverij SWP, Utrecht.

Van Dongen, W., Beck, M., Vanhaute, E. (red.). (2001). *Beroepsleven en gezinsleven: het combinatiemodel als motor voor een actieve welvaartsstaat?* CBGS-publicaties. Garant, Leuven-Apeldoorn.

Van Haegendoren, M., Bawin-Legros, B. (1996). *Solidariteit en familie: eerste bumper of laatste vluchtheuvel*. Koning Boudewijnstichting.

Van Haegendoren, M., De Cleene, K., Verreydt, G. (1993). *Evaluatieonderzoek buitenschoolse kinderopvang in Limburg: deelonderzoek tewerkstelling*. LUC, Diepenbeek.

Van Haegendoren, M., Verreydt, G., Nielandt, B., Valgaeren, E. (1999). *Behoeftesonderzoek Buitenschoolse Kinderopvang Gent*. SEIN - LUC, Diepenbeek.

Van Haegendoren, M., Verreydt, G., Nielandt, B., Valgaeren, E. (1999). *Behoeftesonderzoek Buitenschoolse Kinderopvang Mechelen*. SEIN - LUC, Diepenbeek.

Vanpée, K., Sannen, L., Hedebouw, G. (2000). *Kinderopvang in Vlaanderen: gebruik, keuze van opvangvormen en evaluatie door de ouders*. HIVA, Leuven.

Vogels, M. (2000). *Beleidsnota Kinderopvang*. Werkdocument.

n.n. (1994). *Evaluatieonderzoek Projecten Buitenschoolse Kindropvang in Limburg: syntheserapport maart 1994*. PCBO, Hasselt.

BIJLAGE 1: VRAGENLIJST